Nederlands Centrum Mestverwaarding

Landelijke rapportage en inventarisatie export en verwerking dierlijke mest

2026

NCM, oktober 2026

Inhoud

Samenvatting ... 3

Hoofdstuk 1: Inleiding ... 8

Hoofdstuk 2: Beleidsmatige context mestverwerking ... 9
2.1 Definities van mestverwerking ... 9
2.2 Nederlandse mestwetgeving ... 9
2.3 Mestverwerkingsplicht ... 11
2.4 Beleid en regelgeving m.b.t. de omvang van de veestapel ... 13
2.5 Beleid gericht op stimulering vergisting ... 14
2.6 RENURE regelgeving ... 15
2.7 Provinciaal beleid mestbewerking en -verwerking ... 17
2.8 Europese wet- en regelgeving ... 19

Hoofdstuk 3: Werkwijze rapportage en inventarisatie ... 21

Hoofdstuk 4 Gebruiksruimte en excretie dierlijke mest ... 22
4.1 Gebruiksruimte voor dierlijke mest in Europa ... 22
4.2 Gebruiksruimte en gebruik dierlijke mestproducten in Nederland ... 23
4.3 Excretie dierlijke mest ... 28

Hoofdstuk 5. Verwerking, export en producten ... 30
5.1 Mestverwerkingsovereenkomsten ... 30
5.2 Gerealiseerde export en verwerking ... 31
5.3 Bemestingsproducten voor de Nederlandse markt ... 37

Hoofdstuk 6 Nutriëntenbalans Nederlandse landbouw ... 40
6.1 Fosfaataanvoer en -gebruik dierlijke mest ... 40
6.2 Stikstofaanvoer en –gebruik via mest ... 43

Hoofdstuk 7 Mestbewerkingscapaciteit ... 46
7.1 Aantal mestbewerkingslocaties ... 46
7.2 Mestaanvoer ... 49
7.3 Mestafvoer ... 51
7.4 Vergunde mestbewerkingscapaciteit ... 52
7.5 Uitbreiding capaciteit ... 53

Hoofdstuk 8 Technieken en producten ... 55
8.1. Inleiding ... 55
8.2. Activiteiten mestbewerkers ... 55
8.3. Mestbewerkingstechnieken bij operationele installaties ... 56
8.4 Afzet door mestbewerkers ... 58
8.5 RENURE-productie ... 60
8.6 Mestvergisting ... 60

Hoofdstuk 9 Discussie ... 63

Hoofdstuk 10 Conclusies ... 64

Literatuurlijst ... 65

Bijlagen ... 67
Bijlage 1: Lijst gebruikte termen ... 67
Bijlage 2: Toelichting mestcode ... 70
Bijlage 3: Voorbeeldberekening invulling RENURE-ruimtevoor snijmais en grasland ... 71
Bijlage 4: Uitgangspunten en berekening op basis van beschikte energieproductie onder de SDE (+)(+) regeling ... 72

Samenvatting

Gebruiksruimte fosfaat en stikstof uit dierlijke mest

De gebruiksruimte voor fosfaat in de Nederlandse landbouw bedroeg in 2025 133,4 mln. P_2O_5 kg. De gebruiksruimte voor fosfaat is van 2021 tot 2023 afgenomen met circa 5 mln. kg P_2O_5 en is daarna op een nagenoeg gelijk niveau gebleven van circa 133 mln. kg P_2O_5
De gebruiksruimte voor stikstof uit dierlijke mest bedroeg 316 mln. kg N in 2025. De gebruiksruimte voor stikstof uit dierlijke mest is van 2021 tot 2025 afgenomen met bijna 60 mln. kg N. De afbouw van de derogatie sinds 2023 heeft in belangrijke mate bijgedragen aan de afname van de gebruiksruimte.

Mestproductie in fosfaat en stikstof dierlijke mest

De jaarlijkse productie van fosfaat van de Nederlandse veestapel is in de periode 2021 tot en met 2025 afgenomen van 148,0 tot 141,5 mln. kg P_2O_5. De stikstofproductie van de veestapel daalde in deze periode met circa 7% tot 439,6 mln. kg in 2025.

Gerealiseerde export en verwerking dierlijke mest

In 2025 steeg de export en verwerking van mest naar 49,1 mln. kg fosfaat. Deze hoeveelheid fosfaat was in de periode 2021 tot en met 2024 redelijk stabiel en varieerde globaal tussen 40-42 mln. kg. De export en verwerking is als volgt verdeeld.

Tabel S1. Gerealiseerde export en mestverwerking in de jaren 2021 tot en met 2025 (in mln. kg fosfaat).

Gerealiseerde export en verwerking fosfaat	2021	2022	2023	2024	2025
Export dierlijke mest via registratie rVDM's [1)]	30,7	31,2	28,4	29,3	34,8
Aanvoer naar mestverwerking (verbranden) [2)]	5,5	5,6	5,5	5,6	6,3
Aanvoer naar mestverwerking (mestkorrels) [1)]	4,7	4,7	6,1	6,3	6,9
Export champignonsubstraat			0,6	0,5	1,1
Totaal export en verwerking	**40,9**	**41,5**	**40,6**	**41,7**	**49,1**

[1)] Bron: RVO, 2026.
[2)] Bron: BMC Moerdijk, 2026.
[3)] Bron: RVO, 2026. Registratie export champignonsubstraat vond voor 2023 plaats via Vervoersbewijzen dierlijke mest. Vanaf 2023 via mestkwartaalopgaven.

Van de 34,8 mln. kg fosfaat die in 2025 werd geëxporteerd via rVDMs was circa 34% afkomstig van pluimveemest, 43% van varkensmest en 7% van rundveemest. Het overige deel was afkomstig van andere mest van andere diersoorten of betrof een mengsel van meststoffen.

De totale export en verwerking van stikstof is sterk gestegen tot 69,0 mln. kg N in 2025. Dat is een toename van circa 20% ten opzichte van 2024. Dit wordt vooral verklaard door een hogere export van dierlijke mest via rVDMs en in mindere mate door een hogere aanvoer naar mestverbranding en productie van mestkorrels.

Tabel S2. Gerealiseerde export en mestverwerking stikstof uit dierlijke mest (in mln. kg stikstof).

Gerealiseerde export en verwerking stikstof	2021	2022	2023	2024	2025
Export dierlijke mest via registratie rVDM's [1]	32,2	31,9	30,0	29,9	37,7
Aanvoer naar mestverbranding [2]	9,3	9,5	9,4	9,5	11,4
Productie mestkorrels [1]	5,7	6,0	8,0	8,5	9,7
Export champignonsubstraat			1,0	0,8	1,1
Productie mineralenconcentraat [1] [4]	3,0	2,7	2,5	3,2	3,6
Omzetting in biologische behandeling [5]	3,5	2,7	3,8	6,0	5,5
Totaal export en verwerking	**53,7**	**52,8**	**54,7**	**57,9**	**69,0**

[1] Bron: RVO, 2026.
[2] Bron: BMC Moerdijk, 2026.
[3] Bron: RVO, 2026. Registratie export champignonsubstraat vond voor 2023 plaats via Vervoersbewijzen dierlijke mest, vanaf 2023 via mestkwartaalopgaven.
[4] Het mineralenconcentraat telt niet mee voor de gebruiksnorm voor stikstof uit dierlijke mest. Het telt wel mee voor de stikstofgebruiksnorm, waarbij een werkingscoëfficiënt van 100% van toepassing is.
[5] Schatting op basis van NCM inventarisatie van verwerkingscapaciteit mestverwerkers met biologische stikstofverwijdering en jaar waarin verwerking is gestart. Deze berekening is gemaakt op basis van de opgegeven aanvoer van mest en schattingen van het stikstofgehalte in de aangevoerde mest, het aandeel hiervan dat in de dunne fractie terechtkomt na scheiding, en het aandeel van de stikstof in de dunne fractie dat wordt omgezet tot N2. De biologische omzetting van stikstof kan met name worden toegeschreven aan de verwerking van kalvergier en enkele grote verwerkers van varkensmest.

De mestexport naar Duitsland is in 2025 met 3,4 mln. kg fosfaat toegenomen, ten opzichte van 2024. Procentueel nam de mestexport naar Duitsland toe met 40% fosfaat en 50% stikstof. Naar Frankrijk nam de export toe met 2,3 mln. kg fosfaat, wat overeenkomst met 16% meer fosfaat en 19% meer stikstof.
In 2025 bedroeg de productie van het RENURE-product mineralenconcentraat 485.000 ton mineralenconcentraat. Dit is de hoogste productie van de periode 2021 tot en met 2025.

Mestverwerkingsovereenkomsten

De bij RVO geregistreerde mestverwerkingsovereenkomsten (MVO) laten zien dat in 2025 voor in totaal 36,6 mln. kg fosfaat overeenkomsten zijn geregistreerd voor verwerking en export van mest. Dit is de mestexport of -verwerking waarbij een overeenkomst is getekend die bedoeld is voor de mestverwerkingsplicht van veehouders.

Er is een verschil tussen daadwerkelijk gerealiseerde export en verwerking van mest (49,1 mln. kg fosfaat) en wat er is geregistreerd als mestverwerkingsovereenkomst (36,6 mln. kg fosfaat) waarmee veehouders invulling geven aan de mestverwerkingsplicht in het mestbeleid. Dit verschil is in 2025 toegenomen van 5 naar 12 mln. kg fosfaat. Er wordt dus meer mest geëxporteerd dan er aan MVO's wordt vastgelegd. Dit verschil was jarenlang stabiel. Dit is te verklaren uit het toegenomen mestoverschot in stikstof dierlijke mest als gevolg van het afbouwen van de derogatie.

Nutriëntenbalans Nederlandse landbouw

Tabel S3 geeft inzicht in de mestbalans in Nederland op basis van fosfaat. Met mestbalans wordt hier bedoeld de verhouding tussen enerzijds het aanbod van fosfaat naar de fosfaatgebruiksruimte in de landbouw via dierlijke mest en andere meststoffen. En anderzijds het gebruik in Nederland in de landbouw, bij hobbybedrijven/particulieren en natuurterreinen en de verwerking en export van dierlijke mest.

In 2025 bedroeg de totale aanvoer van fosfaat 157,1 mln. kg. Omdat het gebruik dierlijke mest voor 2025 bij het opstellen van dit rapport nog niet was gepubliceerd door CBS (statline), is voor het gebruik dierlijke mest een berekende waarde gehanteerd. Het berekende gebruik van fosfaat uit dierlijke mest in de landbouw in 2025 bedroeg 95,7 mln. kg fosfaat. Dit komt overeen met een 72% benutting van de gebruiksruimte voor fosfaat. Het gebruik van overige meststoffen bedroeg 9,2 mln. kg fosfaat, hetgeen overeenkomt met 7% van de fosfaatgebruiksruimte. De gebruiksruimte

voor fosfaat werd daarmee in totaal voor 79% benut. Door de afname van het gebruik van fosfaat is de hoeveelheid fosfaat die buiten de Nederlandse landbouw moet worden afgezet of moet worden verwerkt, gestegen naar 52,5 mln. kg fosfaat in 2025, ten opzichte van 44,8 mln. kg fosfaat in 2024.

Tabel S3. Aanvoer van fosfaat, gebruik binnen de Nederlandse landbouw, verwerking en afzet buiten de Nederlandse landbouw en benuttingsgraad van de gebruiksruimte in 2025. (in mln. kg fosfaat).

	Onderdeel	Bron	Fosfaat mln. kg P_2O_5	
A	**Aanvoer fosfaat**			
	Dierlijke mest			
	Mestproductie	CBS	141,5	
	Mestimport	RVO	2,7	
	Co-substraat vergisters	CBS	3,7	1
	Overige aanvoer			
	Compost (aandeel dat meetelt in benutting gebruiksruimte)	RVO	0,6	2
	Zuiveringsslib	RVO	0,2	
	Kunstmest	CBS	8,4	3
	Totaal aanvoer naar Nederlandse landbouw	**Som**	**157,1**	
B	**Gebruik dierlijke mest Nederlandse landbouw**			
	Gebruik dierlijke mest	Berekend	95,7	4
	Gebruik overige meststoffen	RVO	9,2	
	Totaal gebruik fosfaat Nederlandse landbouw	**Som**	**104,9**	
C	Af te zetten buiten de Nederlandse landbouw of te verwerken (A-B)	**Berekend**	**52,2**	
D	**Verwerking en afzet buiten de Nederlandse landbouw**			
	Export dierlijke mest (rVDM)	RVO	34,8	
	Verwerking (verbranding en korrelproductie)	RVO/NCM	13,2	
	Export champignonsubstraat	RVO	1,1	5
	Afzet hobbybedrijven en particulieren	CBS	2,0	
	Gebruik natuurterreinen	CBS	1,1	
	Totaal verwerking afzet buiten Nederlandse landbouw	Som	**52,2**	
E	**Gebruiksruimte dierlijke mest**	CBS	**133,4**	
	Invulling gebruiksruimte dierlijke mest (Gebruik dierlijke mest / gebruiksruimte x 100%)	Berekend	72%	
	Invulling gebruiksruimte overige aanvoer (Gebruik overige meststoffen / gebruiksruimte x 100%)	Berekend	7%	

[1] Cijfer voor 2025 was nog niet gepubliceerd bij het schrijven van dit rapport.
[2] Bij de aanvoer van compost is rekening gehouden met 75% vrijstelling bij de toerekening van het aangevoerde fosfaat.
[3] Aanvoer van kunstmest naar de glastuinbouw is buiten beschouwing gelaten omdat het areaal glastuinbouw buiten de gebruiksruimte dierlijke mest valt.
[4] Gebruik dierlijke mest, berekend als: som excretie, mestimport en aanvoer co-substraten minus afzet buiten Nederlandse landbouw.
[5] Export van champignonsubstraat op basis van mestkwartaalopgaven producenten van substraat.

Voor stikstof dierlijke mest was de te verwerken of buiten de Nederlandse landbouw af te zetten hoeveelheid 93,2 mln. kg N in 2025. Dat is een toename van 13,7 mln. kg N ten opzichte van 2024.

Mestbewerkingscapaciteit

Nederland telde in 2025 220 operationele mestbewerkingsinstallaties. Meer dan de helft van deze locaties (131) heeft een biogasinstallatie.

In 2025 is bij mestbewerkers in totaal 7,4 mln. ton mest aangevoerd met daarin 45 mln. kg fosfaat en 69 mln. kg stikstof. De mestaanvoer is in de afgelopen 5 jaar met 16% gestegen van 6,4 mln. ton mest in 2021 tot 7,4 mln. ton mest in 2025.

De aanvoer van fosfaat naar mestbewerkers bestaat voor het grootste deel uit vaste pluimveemest (47%), gevolgd door varkensdrijfmest (29%). In hoeveelheid (ton mest) is varkensdrijfmest de grootste hoeveelheid (45%).

De mestafvoer van mestbewerkingslocaties bedroeg in 2025 5,2 mln. ton mest, 48 mln. kg fosfaat en 53 mln. kg stikstof. Dit betreft de mestafvoer met rVDM. Dit is exclusief de afvoer van in de vorm van mestkorrels en as (na verbranding) omdat dit is vrijgesteld van rVDM. De afvoer in de vorm van mestkorrels en as bedroeg samen 13 mln. kg fosfaat en 21 mln. kg stikstof. De mestafvoer van mestbewerkingslocaties (m.u.v. korrels en as) is in de afgelopen 5 jaar met 24% gestegen van 4,2 mln. ton mest in 2021 tot 5,2 mln. ton mest in 2025.

Uit de NCM-enquête blijkt een vergunde mestbewerkingscapaciteit van 10,0 mln. ton mest. De opgegeven gerealiseerde hoeveelheid bedroeg 7,4 mln. ton mest. Volgens deze berekening werd gemiddeld 74% van de vergunde capaciteit van deze bedrijven ook daadwerkelijk benut.

Uitbreiding mestbewerkingscapaciteit

Van het aantal respondenten in de NCM-enquête van dit jaar (2026) heeft 22% aangegeven uitbreidingsplannen te hebben. Vorig jaar (2025) was dit nog 32% en in 2024 nog 43%.

Van de operationele bedrijven geven er 15 aan van plan te zijn een subsidie voor Hoogwaardige Mestverwerking (HMV) aan te vragen om hun installatie uit te breiden. In totaal doen zij dat voor circa 0,5-1 mln. ton mest input.

Van de respondenten hebben 11 bedrijven aangeven een mestbewerkingsinstallatie in ontwikkeling te hebben. De gezamenlijke capaciteit van de 11 installaties in ontwikkeling is 1,4 mln. ton mest.

Mestvergisting

Nederland telt 131 vergistingsinstallaties voor dierlijke mest. Er zijn 95 SDE(+(+) beschikkingen voor energieproductie door monomestvergisting, dat zijn er 21 meer dan vorig jaar. Voor co-vergisting zijn er 99 beschikkingen in productie, 18 minder dan in 2025. Er is jaarlijks 4,1 mln. ton mest en 1,3 mln. ton co-substraat nodig om de beschikte hoeveelheid energie uit mestvergisting te produceren. Inschatting van RVO is dat 60% van de gerealiseerde SDE(+)(+) beschikkingen ook daadwerkelijk wordt geproduceerd. De mestaanvoer naar vergisters bedroeg in 2025 2,2 mln. ton mest. Deze mest gaat voor 91% naar vergisters van intermediaire ondernemingen en voor 9% naar vergisters van landbouwbedrijven. De vergisting van mest en co-substraat in mestvergisters (mono- en co-) leidt tot een berekende productie van 446 mln. m3 biogas op jaarbasis. Dit biogas wordt vervolgens opgewerkt tot 157 mln. m3 groengas, 480 GWh elektriciteit en 600 GWh aan warmte.

Discussie

De benuttingsgraad voor de gebruiksruimte voor stikstof uit dierlijk mest is voor het laatst berekend door het CBS voor 2023 en was 95%. Aangenomen is dat in 2024 en 2025 de benuttingsgraad op 95% is gebleven. De in dit rapport berekende benuttingsgraad van de gebruiksruimte voor fosfaat laat daarentegen een daling zien in 2025 ten opzichte van de jaren 2023 en 2024. Deze verandering ondersteunt de constatering dat stikstof bepalend is voor toegenomen export en verwerking. De verwerking van stikstof uit dierlijke mest tot RENURE zal hierbij vanaf juni 2026 een mogelijkheid kunnen bieden om de hoge druk op de mestmarkt te verlichten.

Mestbewerkers geven aan dat er meer mest van Noord naar Zuid-Nederland gaat om daar gebruikt of verwerkt te worden. Landbouwbedrijven in Zuid-Nederland ontvangen meer rundveedrijfmest en dit zorgt ervoor dat er in Zuid-Nederland meer varkensmest naar de mestbewerkers wordt getransporteerd. Van hieruit wordt de stijgende export gevoed.

De behoefte aan export en verwerking van dierlijke mest is gestegen. Desondanks laat de NCM-enquête zien dat het animo onder mestbewerkers voor uitbreiding afneemt. Dit beeld sluit aan bij de reacties van provincies en bij de constateringen van mestverkenner Knops. De techniek, ambitie en beleidsvoornemens zijn er, maar de uitvoering loopt vast in locatiebeleid en vergunningen. De motivatie en het perspectief van mestbewerkers lijken hierdoor ook af te nemen.

Conclusies

De export en verwerking van dierlijke mest is in 2025 met 7,4 mln. kg fosfaat gestegen naar 49,1 mln. kg fosfaat. Dat is een toename van 18% ten opzicht van 2024. Voor stikstof is de export en verwerking gestegen met 11,1 naar 69,0 mln. kg stikstof, oftewel 19% meer dan in 2024.

De productie van mineralenconcentraat bedroeg in 2025 485.000 ton mest wat de hoogste productie was in de periode 2021 – 2025.

De hoeveelheid fosfaat die buiten de Nederlandse landbouw werd afgezet is in 2025 met 17% toegenomen tot 52,2 mln. kg fosfaat. Door de toenemende druk op de afzetmarkt voor stikstof uit dierlijke mest is er minder dierlijke mest geplaatst en is de benuttingsgraad voor fosfaat gedaald van 81% in 2024 naar 72% in 2025.

Voor stikstof steeg de te exporteren/verwerken hoeveelheid met 17%, tot 93,2 mln. kg stikstof.

Nederland telde in 2025 220 operationele mestbewerkingslocaties. De afgelopen 5 jaar is de mestaanvoer naar deze mestbewerkers met 16% toegenomen tot 7,4 mln. ton mest in 2025.

Van 140 van de 220 operationele mestbewerkers zijn zowel de vergunde als de gerealiseerde capaciteit bekend. In totaal bedroegen die in 2025 respectievelijk 10,0 en 7,4 mln. ton mest. Hieruit valt af te leiden dat de vergunde capaciteit voor 74% werd gebruikt.

Van de operationele mestbewerkers hebben er 15 aangegeven een subsidie voor hoogwaardige mestverwerking (HMV) aan te willen vragen. In totaal gaat dit om 0,5 -1,0 mln. mestaanvoer en een productie van 1,2 – 2,5 mln. kg stikstof aan RENURE-meststoffen.

Er zijn 11 nieuwe initiatieven voor mestbewerking bekend met een totale potentiële verwerkingscapaciteit van 1,4 mln. ton mest. Hiervan is 0,6 mln. ton mest (3 installaties) bestemd voor de productie van mineralenconcentraat met behulp van omgekeerde osmose. Het RENURE-potentieel van de 3 installaties die nog in ontwikkeling zijn komt op 1,5 mln. kg stikstof.

De NCM-enquête laat zien dat het aantal operationele mestbewerkers dat aangeeft uit te willen breiden afneemt. In de enquête van dit jaar (2026) gaf 22% van de respondenten nog aan uit te willen breiden. Vorig jaar (2025) was dit nog 32% en in 2024 nog 43%.
Dit beeld sluit aan bij de reacties van provincies en bij de constateringen van mestverkenner Knops dat mestbewerkers vastlopen met vergunningen.

Hoofdstuk 1: Inleiding

Het NCM heeft deze rapportage opgesteld om vanuit een onafhankelijke positie informatie te verschaffen aan, en op verzoek van beleidsmakers, marktpartijen en andere belanghebbenden in de mestmarkt. NCM is als kenniscentrum het centrale Nederlandse aanspreekpunt op het gebied van verwerking en valorisatie van mest. De landelijke inventarisatie export en verwerking van dierlijke mest geeft een cijfermatige presentatie van de mestbalans van Nederland, de omvang van de export en verwerking van de afgelopen 5 jaar, en de wijze waarop dat gebeurt.

Het rapport is als volgt opgebouwd: Hoofdstuk 2 geeft de beleidsmatige context voor mest en mestverwerking. De methodiek van de inventarisatie staat beschreven in hoofdstuk 3. Hoofdstuk 4 geeft een cijfermatige presentatie van de markt, de gebruiksruimte van dierlijke mest en de mestproductie door de veestapel in Nederland. De gerealiseerde export en verwerking wordt weergegeven in hoofdstuk 5. Hoofdstuk 6 laat de balans voor fosfaat en stikstof in de Nederlandse landbouw zien. In hoofdstuk 7 wordt ingegaan op de ontwikkeling van de mestbewerkingscapaciteit. Hoofdstuk 8 bevat informatie van en over mestbewerkingsinstallaties verkregen uit de jaarlijkse enquête bij bedrijven in de mestbewerkingsketen. Een discussie over de resultaten en vooruitblik naar de toekomst is opgenomen in hoofdstuk 9. Tot slot worden in hoofdstuk 10 de conclusies van dit rapport gedeeld.

De uitvoering van de inventarisatie en de rapportage werden verricht door een werkgroep bestaande uit de volgende personen:

- Rembert van Noort, onafhankelijk adviseur, NCM
- Jos van Gastel, onafhankelijk adviseur, Promillicon
- Nicky Kamminga, specialist mestverwaarding, NCM
- Jorrit Kuperus, adviseur bedrijfsontwikkeling, Agrifirm NWE, Exlan Advies
- Daphne Oonk, specialist bedrijfsontwikkeling, ForFarmers NV, FarmConsult
- Patrick Classens, projectleider, LLTB
- Iwan Gijsbers, projectleider, LLTB
- Annelies Buijtels, themaspecialist bij POV& ZLTO
- Manon Jansen, Secretaris Meststoffendistributie, Cumela Nederland
- Sietse Draaijer, Project Manager, ReFerm
- Erben Wilzing, Projectleider Junior Natuur, Klimaat en Energie, LTO Noord

De volgende personen hebben het conceptrapport gereviewd:

- Barend van Wonderen MA, beleidsmedewerker mest en milieu, Ministerie van LVVN
- Thijme Hijink, beleidsmedewerker mest en milieu, Ministerie van LVVN
  Prof. dr. ir. Gerard Velthof, senior onderzoeker nutriëntenmanagement, Wageningen Environmental Research, voorzitter Commissie Deskundigen Meststoffenwet (CDM)
- ir. Jan Roefs MBA, directeur NCM.

Hoofdstuk 2: Beleidsmatige context mestverwerking

2.1 Definities van mestverwerking

In de wet- en regelgeving worden verschillende definities van mestverwerking gehanteerd, te weten:

- Meststoffenwet (Mestverwerkingsplicht):
  - Het exporteren van dierlijke mest;
  - Het behandelen van meststoffen tot een eindproduct dat bestaat uit as, mestkorrels of een mengsel van gedroogd digestaat en verwerkte categorie 1-dierlijke bijproducten;
- EU Dierlijke bijproducten Verordening
  - Producten die zijn gehygiëniseerd door een of meer behandelingen, omzettingen of verwerkingsfasen van mest, conform de EU-verordeningen 1069/2009 en 142/2011, worden in de Dierlijke bijproducten verordening 'verwerkte mest' genoemd. Dit kan bijvoorbeeld door meststoffen gedurende 60 minuten op 70°C te verhitten;
- Beleidsregel Leidraad regionale mestverwerking:
  - Toepassing van technieken of combinaties waardoor de aard en de hoedanigheid van de dierlijke mest wijzigt.
  - Bijvoorbeeld: het vergisten of composteren van mest en het produceren van mineralenconcentraten (kunstmestvervangers) uit dierlijke mest. (Het mengen, roeren, homogeniseren en het mechanisch scheiden van de mest in een dunne en een dikke fractie geldt als bewerking).

2.2 Nederlandse mestwetgeving

De Nederlandse mestwetgeving is beschreven in de Meststoffenwet, en onderliggend in het Uitvoeringsbesluit Meststoffenwet en de Uitvoeringsregeling Meststoffenwet. Ook zijn regels van toepassing op het aanwenden van meststoffen, op basis van de Omgevingswet, Besluit activiteiten leefomgeving. Het belangrijkste doel van de mestwetgeving is het voldoen aan de Europese eisen voor verbetering van de kwaliteit van grond- en oppervlaktewater, zoals beschreven in de EU-Nitraatrichtlijn en de EU-Kaderrichtlijn Water. De wetgeving bevat regels hoe omgegaan moet worden met dierlijke meststoffen, zoals regels voor verantwoording van productie van dierlijke mest, vervoer, opslag en gebruik als ook productierechten voor varkens, pluimvee en melkvee. Daarnaast zijn er ook regels over hoe omgegaan dient te worden met grondgebruik en gewassen en voor de toepassing van kunstmest.

Stikstof- en fosfaatgebruiksnormen

Een teler van gewassen moet op bedrijfsniveau verantwoording afleggen over drie gebruiksnormen:

- Een fosfaatgebruiksnorm voor alle organische en anorganische meststoffen, die afhankelijk is van de fosfaattoestand van de bodem en verschillend is voorbouwland of grasland. Als de fosfaattoestand van het perceel niet bekend is geldt de laagste norm.
- Een stikstofgebruiksnorm. Deze norm geeft aan hoeveel werkzame stikstof mag worden gegeven voor een gewas in een specifieke regio, waarbij de stikstof in kunstmest voor 100% telt en die in organische mest en bodemverbeteraars op basis van een stikstofwerkingscoëfficiënt.
- Een gebruiksnorm voor stikstof uit dierlijke meststoffen, binnen de stikstofgebruiksnorm. Dit is maximaal 170 kg stikstof per hectare (ha). Deelnemers aan de derogatie mochten tot en met 2025 een groter deel van de stikstofgebruiksruimte met dierlijke mest invullen. Vanaf 1 januari 2026 beschikt Nederland niet langer over een derogatie.
  Sinds 12 juni 2026 is er RENURE (kunstmestvervangers) definitief in Nederland mogelijk.
- Hiermee is de mogelijkheid gekomen voor telers om tot maximaal 80 kg N per hectare (boven de 170 kg N uit dierlijke mest, maar binnen de stikstofgebruiksnorm) aanvullend met erkende RENURE-producten te bemesten.

Meer informatie over de voorwaarden en normen vindt u op: https://www.rvo.nl/onderwerpen/mest

Bufferstroken langs watervoerende sloten en beken

Er zijn per 2023 stroken ingevoerd van 1 tot 5 meter langs sloten waar niet meer mag worden bemest. Bufferstroken tellen ook niet mee voor de mestplaatsingsruimte.

Bufferstroken langs waterlopen

De bufferstroken uit het Addendum bij het 7e Actieprogramma Nitraatrichtlijn zijn in 2023 ingevoerd om de waterkwaliteit te verbeteren en bij te dragen aan de doelen van de Europese Nitraatrichtlijn en Kaderrichtlijn Water. Agrarische ondernemers zijn verplicht langs waterlopen een bufferstrook aan te houden waarop geen meststoffen en geen gewasbeschermingsmiddelen mogen worden gebruikt. Afhankelijk van het type waterloop bedraagt de bufferstrook doorgaans 1 tot 5 meter breed, met mogelijkheden tot versmalling via de 4%-regeling. Bufferstroken zijn bedoeld om de uit- en afspoeling van nutriënten en gewasbeschermingsmiddelen naar het oppervlaktewater te beperken en de waterkwaliteit te beschermen.

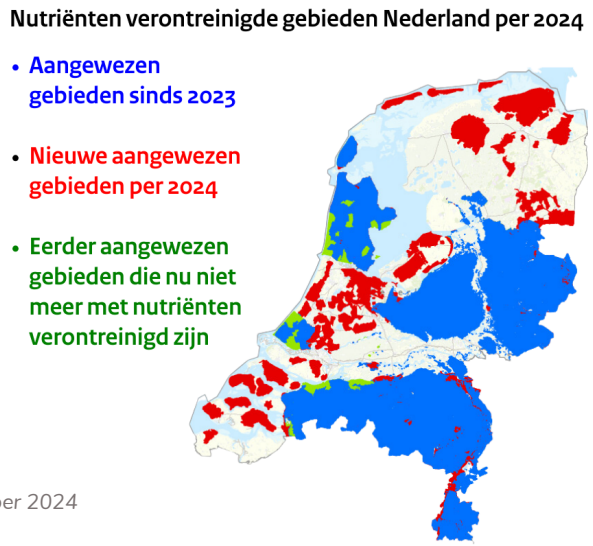
Afbouw derogatie

Derogatie was de mogelijkheid die de Europese Commissie (EC) heeft gegeven voor melkveehouders om een groter deel van de totale stikstofgebruiksnorm met dierlijke mest in te vullen. Hiervoor gold een aantal voorwaarden, onder andere dat minimaal 80% van het bedrijfsareaal grasland is. De laatste derogatie werd verleend voor de periode 2022-2025, waarin de toegestane hoeveelheid stikstof uit dierlijke mest die boven de 170 kg N per hectare aangewend mocht worden stapsgewijs is afgebouwd. Hiermee verandert de totale stikstofgebruiksruimte niet, maar zijn de gebruiksmogelijkheden om dierlijke mest aan te wenden verkleind. In de praktijk betekent dit dat veel melkveehouders hierdoor een mestoverschot hebben gekregen. Oud Minister Wiersma van LVVN had in 2025 een nieuwe derogatie aangevraagd bij de EC. Deze is niet verleend door de EC.

Agrarische bedrijven mogen sinds 2023 geen derogatie meer aanvragen voor percelen binnen Natura 2000-gebieden en grondwaterbeschermingsgebieden. Vanaf 2024 geldt dat ook voor bedrijven die met minimaal 50% van hun perceel in een zone van 250 meter rond een Natura 2000-gebied liggen. Met ingang van 2025 zijn deze derogatievrije zones verkleind tot 100 meter.

Nutriënten verontreinigde (NV) gebieden

Het ministerie van LNV heeft eind 2023 gebieden aangewezen waar de waterkwaliteit onvoldoende is. Deze aanwijzing komt voort uit de derogatiebeschikking die Nederland van de Europese Commissie heeft gekregen. In deze 'nutriënten verontreinigde gebieden' geldt in 2025 een verlaging van de stikstofgebruiksnorm met 20% ten opzichte van de reguliere norm. In 2024 was deze norm al met 5% verlaagd, met uitzondering van bepaalde grondwaterbeschermingsgebieden waar een verlaging van 10% gold. De verlaging geldt voor stikstof uit dierlijke mest en kunstmest gezamenlijk en is van toepassing op alle landbouwers met percelen in deze gebieden.
Bedrijven in de 'nutriënten verontreinigde gebieden' die gebruikmaakten van derogatie, moesten bovendien de hoeveelheid dierlijke mest die zij mogen uitrijden sneller afbouwen dan in de rest van Nederland.

Figuur 2.1: Nutriënten verontreinigde gebieden in Nederland per 2024

Tabel 2.1. Gebruiksnormen voor stikstof uit dierlijke mest en totaal werkzame stikstofgebruiksnorm in kg stikstof per hectare in de jaren 2022 tot en met 2026 in relatie tot NV-gebieden.

Bemestingsnormen [kg N/ha] voor percelen in:		NV-gebied [1]	Natura 2000-, GWB-gebieden en derogatievrije zones in NV-gebieden	Buiten NV-gebied / landbouwgrond in de rest van Nederland	Natura 2000-, GWB-gebieden en derogatievrije zones buiten NV-gebieden
Voor niet-derogatie bedrijven					
2022	Gebruiksnorm dierlijke mest	170	170	170	170
	Stikstof-gebruiksnorm	Normaal [2]	Normaal	Normaal	Normaal
2023	Gebruiksnorm dierlijke mest	170	170	170	170
	Stikstof-gebruiksnorm	Normaal	Normaal	Normaal	Normaal
2024	Gebruiksnorm dierlijke mest	170	170	170	170
	Stikstof-gebruiksnorm	5% korting/ha	10% korting/ha	Normaal	Normaal
2025	Gebruiksnorm dierlijke mest	170	170	170	170
	Stikstof-gebruiksnorm	20% korting/ha	20% korting/ha	Normaal	Normaal
2026	Gebruiksnorm dierlijke mest	170	170	170	170
	Stikstof-gebruiksnorm	20% korting/ha	20% korting/ha	Normaal	Normaal
Voor derogatie bedrijven					
2022	Gebruiksnorm dierlijke mest	230	230 of 250	250	230 of 250
	Stikstof-gebruiksnorm	Normaal	Normaal	Normaal	Normaal
2023	Gebruiksnorm dierlijke mest	220	170	240	170
	Stikstof-gebruiksnorm	Normaal	Normaal	Normaal	Normaal
2024	Gebruiksnorm dierlijke mest	210	170	230	170
	Stikstof-gebruiksnorm	5% korting/ha	10% korting/ha	Normaal	Normaal
2025	Gebruiksnorm dierlijke mest	190	170	200	170
	Stikstof-gebruiksnorm	20% korting/ha	20% korting/ha	Normaal	Normaal
2026	Gebruiksnorm dierlijke mest	170	170	170	170
	Stikstof-gebruiksnorm	20% korting/ha	20% korting/ha	Normaal	Normaal

[1] Tussen 2022 en 2024 waren de gebieden met deze normen gedefinieerd als landbouwgrond op zand en löss in Overijssel, Gelderland, Utrecht, Noord-Brabant en Limburg.
[2] "Normaal" betekent de gebruiksnorm uit de Meststoffenwet zonder extra korting voor NV-gebieden

Bron: RVO, 2025 [1].

2.3 Mestverwerkingsplicht

Wanneer een veehouderijbedrijf meer mest (fosfaat of stikstof) produceert dan dat er op de bij het bedrijf behorende grond kan worden geplaatst, dan heeft de veehouder een mestoverschot. Een veehouder moet dit bedrijfsoverschot (fosfaat of stikstof) verantwoord afzetten. Van de bedrijven met een bedrijfsoverschot voor fosfaat eist de Meststoffenwet verder dat zij een vastgesteld percentage van hun bedrijfsoverschot (alleen kg fosfaat) (laten) verwerken (zie tabel 2.2). Voor de verantwoording van de verwerkingsplicht sluiten de meeste veehouders contracten af met verwerkers, exporteurs en/of behandelaars van mest. Aan de verwerkingsplicht kan worden voldaan met een realtime Vervoersbewijs dierlijke mest (rVDM) met opmerkingscode 61, een Vervangende verwerkingsovereenkomst (VVO) en een DriePartijenOvereenkomst (DPO).

Het rVDM met opmerkingscode 61 kan worden gebruikt bij rechtstreekse levering van mest van een veehouderijbedrijf aan (de opslag van) een intermediair bedrijf dat verwerking of export realiseert. Een rVDM met opmerkingscode 61 kan ook worden gebruikt bij rechtstreekse export vanaf het landbouwbedrijf door een verwerker.

Naast de optie van het direct exporteren (zoals geregistreerd via de rVDMs) is het mogelijk dat een veehouder zijn mest levert aan een hiervoor door de NVWA erkende mestverwerker. Dit bedrijf maakt hiervan producten die benoemd zijn in artikel 70 van de uitvoeringsregeling Meststoffenwet. Het gaat om mestkorrels (>90% droge stof) of verbrandingsassen. In de praktijk betreft deze tweede mogelijkheid verwerkers van voornamelijk pluimveemest; deze bedrijven zetten het overgrote deel van hun bemestingsproducten (mestkorrels, verbrandingsas) in het buitenland af. De afzet van mestkorrels en as wordt niet middels rVDMs geregistreerd.

De export van mest kan ook geschieden in een keten van meer dan twee bedrijven. Hiervoor dient een DPO te worden afgesloten en geregistreerd bij RVO. Een voorbeeld hiervan is dat een veehouder de mest op het bedrijf laat scheiden, de vaste mestfractie vervolgens afvoert naar een composteerbedrijf, die op zijn beurt de gehygiëniseerde en gecomposteerde mest via een exporteur

buiten Nederland afzet. In het geval van verwerking van drijfmest wordt de dunne fractie meestal elders op landbouwgronden in Nederland afgezet. Zo zijn er diverse combinaties mogelijk van ketens in de mestverwaarding.

Tenslotte is er de mogelijkheid om de mestverwerkingsplicht te laten overnemen door andere veehouders. Veehouders die geen of minder fosfaat laten verwerken dan hun eigen verwerkingsplicht, kunnen de verwerkingsplicht over laten nemen door veehouderijbedrijven die juist meer (laten) verwerken dan waartoe ze verplicht zijn. De overname van de verwerkingsplicht geschiedt via het afsluiten van een Vervangende Verwerkings Overeenkomst (VVO) tussen veehouderijbedrijven.

Uitzonderingen en vrijstellingen

In een aantal situaties kan een veehouder met een bedrijfsoverschot (gedeeltelijk en onder voorwaarden) worden vrijgesteld van de verwerkingsplicht:

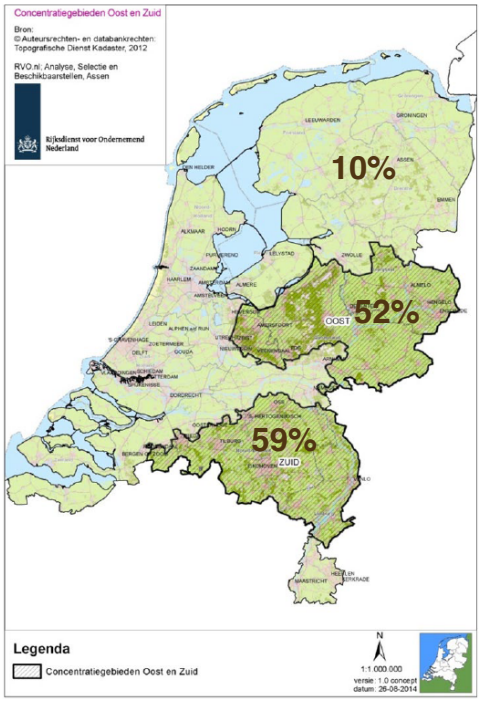
- Wanneer het bedrijfsoverschot kleiner is dan 100 kg fosfaat;
- Via regionale mestafzet (<20 km) voor bedrijven met een overschot van maximaal 25% van de hele mestproductie;
- Voor bedrijven waar meer dan 90% van de fosfaatproductie uit strorijke mest bestaat;
- Voor biologische mest die wordt afgevoerd naar biologische (SKAL-gecertificeerde) bedrijven;
- Voor paarden- en pluimveemest die wordt afgevoerd naar een champignonsubstraatbereider;
- Voor mest die wordt afgevoerd naar bedrijfseigen of gepachte percelen over de grens.

Regionale verwerkingspercentages

Niet iedere veehouder met een mestoverschot moet even veel mest laten verwerken, dit is afhankelijk van de locatie van het bedrijf. Nederland is hiervoor ingedeeld in drie gebieden: concentratiegebieden Oost en Zuid en het niet-concentratiegebied Overig. In regio ‘Overig’ – het gebied waar meer mest (in fosfaat gerekend) geplaatst kan worden dan dat er geproduceerd wordt – dient een veehouder met een bedrijfsoverschot 10% van dat bedrijfsoverschot te (laten) verwerken. In regio Oost en Zuid is het percentage respectievelijk 52% en 59%. De mestverwerkingspercentages worden door het ministerie van LVVN vastgesteld op advies van het CDM (CDM, 2022). Vanaf 2017 zijn de percentages niet meer gewijzigd.

Privaat kwaliteitssysteem voor mestverwerkers: Fertigarant

Fertigarant is een kwaliteitssysteem voor continue mestverwerkers. Deze mestverwerkers zijn door hun bedrijfsvoering en productmanagement in staat om een natuurlijk mestproduct te maken met stabiele, voorspelbare gehaltes. De grondstoffen hiervoor zijn varkens-, vleeskalver- en rundveedrijfmest. De bedrijven produceren een dikke fractie, waarvan de gehaltes fosfaat en stikstof stabiel zijn. Deze continue mestverwerkers mogen op basis van een Fertigarant certificaat bij de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO) een ontheffing aanvragen van de verplichte vrachtbemonstering. Het kwaliteitssysteem wordt beheerd door stichting Mestafzetcontrole. De onafhankelijke audits van het Fertigarant kwaliteitssysteem worden uitgevoerd door de certificerende instantie Kiwa VERIN.

Figuur 2.2: De twee concentratiegebieden en het gebied overig voor de mestverwerkingsplicht.

2.4 Beleid en regelgeving m.b.t. de omvang van de veestapel

Mestproductieplafonds

De mestproductieplafonds (=mestexcretieplafond) in 2024 en 2025 uitgedrukt in stikstof en fosfaat komen voort uit de derogatiebeschikking 2022-2025.

Het nationale mestproductieplafond is in 2025 met 10% verlaagd en komt daarmee in lijn met de voorwaarden uit de door de Europese Commissie vastgestelde derogatiebeschikking 2022-2025. Het nationale stikstofplafond is per 2025 van 498,4 miljoen kg stikstof verlaagd naar 440 miljoen kg stikstof en het nationale fosfaatplafond is verlaagd van 150,7 miljoen kg fosfaat naar 135 miljoen kg fosfaat. In onderstaande tabel staan de mestproductieplafonds en de verdeling van de sectorale plafonds voor 2024 en 2025.

Tabel 2.2: Mestproductieplafonds fosfaat en stikstof

	Sector	2024 [1)]	2025 en 2026 [2)]
Fosfaat [mln. kg]	**Nationaal**	**150,7**	**135**
	Melkvee	73,6	71,8
	Varkens	36,7	27,8
	Pluimvee	24,1	20,3
	Overig	16,3	15,1
Stikstof [mln. kg]	**Nationaal**	**489,4**	**440**
	Melkvee	286,5	267,8
	Varkens	91,8	70,3
	Pluimvee	54,7	48,4
	Overig	56,4	53,5

[1)] Bron: Staatscourant, 2023

[2)] Bron: Tweede Kamer, 2024

De verlaging van de mestproductieplafonds heeft zelf geen direct effect op de omvang van de veestapel of de mestproductie, maar de maatregelen om deze verlaging te bewerkstelligen zoals de bedrijfsbeëindigingsregelingen (o.a. Lbv en Lbv-plus) en (mogelijke) afroming bij transacties wel.

Afroming van productierechten bij overdracht

In het kader van het voldoen aan de nationale mestproductieplafonds en de voorwaarden uit de derogatiebeschikking zijn de regels voor afroming van productierechten aangepast. Afroming houdt in dat bij overdracht van rechten een deel van de rechten vervalt, waardoor de totale productiecapaciteit afneemt. Voor fosfaatrechten is het afromingspercentage in 2025 verhoogd van 10% naar 30%. Voor pluimveerechten is in 2025 een afromingspercentage van 13% ingevoerd en voor varkensrechten was dat 22%. De afroming van pluimvee- en varkensrechten gold gedurende een beperkte periode. Deze afroming is later teruggedraaid, waarbij de afgeroomde pluimvee- en/of varkensrechten via een herstelregeling konden worden teruggevraagd. De verhoogde afroming van fosfaatrechten heeft wel stand gehouden. Met de aanscherping van de afromingsregels word beoogd de mestproductie structureel te verminderen en daarmee bij te dragen aan het realiseren van de nationale mestproductieplafonds.

Handel in varkens- en pluimveerechten binnen concentratiegebieden

Voor de handel in varkens- en pluimveerechten gelden aanvullende regels voor de concentratiegebieden Zuid en Oost. Deze regels zijn bedoeld om een verdere toename van de veedichtheid en daarmee de mestproductie in deze gebieden te voorkomen. Overdracht van rechten is toegestaan binnen hetzelfde concentratiegebied, van een concentratiegebied naar een gebied daarbuiten en tussen bedrijven buiten de concentratiegebieden. Overdracht van varkens- en pluimveerechten van een gebied buiten de concentratiegebieden naar concentratiegebied Zuid of Oost is niet toegestaan. Daarmee wordt voorkomen dat productierechten worden verplaatst naar regio's waar de concentratie van veehouderijbedrijven al hoog is.

Landelijke beëindigingsregeling veehouderijlocaties (Lbv)

In 2023 heeft LNV de Lbv en de Lbv-plus regelingen gepubliceerd. De Lbv en de Lbv-plus zijn bedoeld om landbouwbedrijven met varkens, melkvee, kippen of kalkoenen die overwegen te stoppen te subsidiëren om dit te doen. Hierbij richt de Lbv-plus zich specifiek op veehouderijlocaties die vallen onder de aanpak piekbelasting. Het totale budget voor de Lbv-plus was 1,8 miljard euro. Voor de Lbv regeling was 1,1 miljard euro beschikbaar.

Op 26 juni 2026 is een rapportage gepubliceerd met de potentiële opbrengsten van de Lbv-regelingen, de cijfers zijn op basis van peildatum 12 januari 2026. Op de betreffende peildatum betrof het aantal aanvragen 960 Lbv en Lbv-plus en 56 Lbv-kleinere sectoren.

Door deze bedrijfsbeëindigingen daalt de mestproductie: alle actuele aanvragen behelzen een afname van de totale stikstofexcretie van 38 mln. kg per jaar en een totale fosfaatexcretie van 16 mln. kg per jaar.
Van de actuele aanvragen zijn er nog aanvragers die hun definitieve deelname in kunnen trekken. In 2027 zal het aantal deelnemers en effect van de Lbv-regelingen definitief zijn.

Tabel 2.3: Aantal dieren, stikstof- en fosfaatexcretie die gereduceerd worden door de Lbv-regelingen.

Diercategorie	Aantal dieren	Stikstof excretie per jaar [kg]	Fosfaat excretie per jaar [kg]
Melkveehouderij	60.898	6.984.259	2.029.623
Vleeskalveren	112.015	2.061.076	504.068
Overig rundvee	3.260	195.351	55.953
Varkenshouderij	1.527.374	23.984.209	11.298.536
Pluimveehouderij	6.433.807	4.391.055	2.099.865
Konijnenhouderij	77.354	71.282	34.287
Overige sectoren	33.892	517.646	173.427
Totaal		**38.204.877**	**16.195.758**

Bron: Open overheid, 2026

Naast de Lbv en Lbv-plus heeft LVVN een nieuwe vrijwillige bedrijfsbeëindigingsregeling aangekondigd (Vbr) evenals de Subsidieregeling extensivering melkveehouderij (Sem). Voor de Sem heeft het kabinet 1 miljard euro beschikbaar gesteld. De Sem is bedoeld om melkveehouders financieel te ondersteunen bij tijdelijke extensivering van hun bedrijf, door gedurende een bepaalde periode minder vee te houden. Daarmee moet de regeling bijdragen aan verlaging van de ammoniak- en broeikasgasemissies en aan vermindering van de druk op de mestmarkt. De regeling is op 1 juni 2026 in werking getreden.
De Landelijke vrijwillige beëindigingsregeling veehouderijlocaties (Vbr) is een grote, landelijke stoppersregeling van het kabinet voor veehouders die hun bedrijf definitief en onherroepelijk willen beëindigen. Het doel van deze subsidieregeling is om de ammoniakuitstoot in heel Nederland structureel te verlagen en zo natuurherstel te bevorderen, deze zal waarschijnlijk begin 2027 opengesteld worden.

2.5 Beleid gericht op stimulering vergisting

Stimulering Duurzame Energieproductie en Klimaattransitie (SDE++)

De SDE++ geeft subsidie aan bedrijven die hernieuwbare energie opwekken of de CO2-uitstoot verminderen. Dit kan o.a. door mestvergisting. Met de subsidie kunnen bedrijven investeren in installaties en technieken. Voor de ronde van 2026 is voorlopig € 8 miljard beschikbaar. De subsidie blijft daarmee een belangrijke steun voor de overgang naar duurzame energie (energietransitie) in Nederland.

Bijmengverplichting groen gas

Op 6 oktober 2026 heeft de Tweede Kamer een wettelijke bijmengverplichting van groen gas aangenomen. Het doel is structurele vraag te creëren en de productie van groen gas substantieel op te schalen, primair gericht op de gebouwde omgeving. Het doel is zowel om groen gas te produceren, waardoor Nederland minder afhankelijk wordt van import van aardgas, als om de uitstoot van broeikasgassen te verminderen.

Oorspronkelijk lag het streven op 3,8 Mton CO_2-ketenemissiereductie in 2030 (EZK, 2024), overeenkomend met circa 1,1 miljard m³ groen gas. In de beleidsupdate van 4 juli 2025 (KGG, 2025) is het wetsvoorstel bijgesteld:

- Inwerkingtreding: beoogd per 1 januari 2027 (was 2026).
  Vergroten exportmogelijkheden
- Doelpad: Naar beneden bijgesteld met 25% naar circa 2,85 Mton CO_2-reductie in 2031 (wat overeenkomt met ≈ 0,8 miljard m³ groen gas uit 25 – 33 mln. ton mestinput), met de ambitie dit niveau door te trekken tot 2035 voor investeringszekerheid.
- Reikwijdte: gekoppeld aan de ETS2-sectoren, met speciale aandacht voor de glastuinbouw (opname alleen bij volledige compensatie, evaluatie april 2026).
- Voor de glastuinbouw geldt dat opname in de verplichting alleen plaatsvindt met volledige compensatie van extra lasten (conform staatssteun- en begrotingskaders), met een tussentijdse check in april 2026; zo niet, dan volgt een alternatieve compensatievorm.
- Het aangepaste wetsvoorstel bepaalt dat groen gas dat in elk EU-land fysiek wordt ingevoed in het Europese gasnet kan meetellen voor de Nederlandse bijmengverplichting.
- De precieze eisen waaraan dit importgas moet voldoen zijn nog niet bekend.
- Deze voorwaarden – zoals duurzaamheidscertificering, administratieve bewijslast en aanvullende criteria – worden pas vastgelegd in de algemene maatregel van bestuur (AMvB) die volgt na vaststelling van de wet.

Het kabinet wil de productie van groen gas via mestvergisting stimuleren, in combinatie met de verdere opschaling van RENURE. De subsidiemodule Hoogwaardige Mestverwerking (HMV) wordt daarom naar verwachting verlengd tot 1 januari 2032 en in 2027 uitgebreid naar kleinschalige RENURE-installaties.

2.6 RENURE regelgeving

RENURE is de officiële term voor bepaalde ‘herwonnen stikstofmeststoffen uit dierlijke mest’. Het is een afkorting van REcovered Nitrogen from manURE. Door verwerking wordt stikstof uit dierlijke mest omgezet of geconcentreerd in een vorm die qua werking en risico op nitraatuitspoeling vergelijkbaar is met minerale stikstofkunstmest. In de praktijk wordt RENURE ook kunstmestvervanger genoemd.

De Europese Commissie heeft in september 2025 de richtlijn (EC, 2025) gepubliceerd om het gebruik van RENURE-producten (kunstmestvervangers) toe te staan. In deze richtlijn wordt een aantal voorwaarden genoemd. Op 11 juni 2026 is de wijziging van de Uitvoeringsregeling Meststoffenwet gepubliceerd in de Staatscourant. Sinds 12 juni 2026 mogen bij RVO geregistreerde RENURE-producten in Nederland onder voorwaarden daadwerkelijk boven de gebruiksnorm voor dierlijke mest worden gebruikt.

Een landbouwer mag jaarlijks maximaal 80 kg stikstof per hectare uit RENURE gebruiken boven op de gebruiksnorm van maximaal 170 kg stikstof per hectare uit dierlijke mest. Daarnaast is het toegestaan om RENURE te gebruiken binnen de 170 kg N/ha norm met een werkingscoëfficient van 100% als men meer dan 80 kg N/ha wil aanwenden. RENURE blijft juridisch een product uit dierlijke mest, maar telt voor deze specifieke toepassing dus niet mee binnen de grens van 170 kg N/ha.

De stikstof uit RENURE telt wel volledig mee binnen de totale stikstofgebruiksnorm van het gewas. Voor RENURE geldt een stikstofwerkingscoëfficiënt van 100%. Ook de fosfaatgebruiksnorm kan het gebruik beperken wanneer het RENURE-product fosfaat bevat.

Er zijn drie soorten producten die in aanmerking komen, namelijk:
1. Ammoniumzouten afkomstig van strippen-scrubben;
2. Mineralenconcentraat verkregen via omgekeerde osmose;
3. Neergeslagen struviet (magnesium-ammonium-fosfaat) uit dierlijke mest.

Voor vervoer en registratie zijn onder meer aparte mestcodes opgenomen voor ammoniumsulfaat, ammoniumnitraat, mineralenconcentraat, struviet en overige ammoniumzouten die aan de RENURE-eisen voldoen.

Samenstelling
Naast aan de productietechniek zijn er eisen gesteld aan de samenstelling van RENURE. De stikstof in de meststof moet voor minimaal 90% mineraal zijn (Nmineraal/Ntotaal ≥ 90%), òf de verhouding tussen organisch gebonden koolstof en totale stikstof moet lager zijn dan 3 (Corganisch/Ntotaal ≤3). In beide gevallen moet dit gecorrigeerd worden voor stikstof afkomstig van materialen die niet van dierlijke mest afkomstig zijn én meer dan 3% stikstof op basis van droge stof bevatten.

Daarnaast zijn er maximumgehalten voor koper (max. 300 mg/kg droge stof) en zink (max. 800 mg/kg droge stof).

Er is een limiet op bepaalde ziekteverwekkers voor RENURE-meststoffen met meer dan 1% organische koolstof.

Tabel 2.4: Microbiologische eisen RENURE.

Te testen micro-organismen	Bemonsteringsplannen			Limiet
	n	c	m	M
Salmonella spp.	5	0	0	Afwezig in 25 g of 25 ml
Escherichia coli of Enterococcaceae	5	5	0	1.000 in 1 g of 1 ml

waarbij:
n = aantal te testen monsters;
c = aantal monsters waarbij het aantal bacteriën uitgedrukt in kolonie vormende eenheden (KVE) tussen m en M ligt.
m = drempelwaarde voor het aantal bacteriën uitgedrukt in KVE dat als bevredigend wordt beschouwd;
M = maximumwaarde van het aantal bacteriën uitgedrukt in KVE

Kwaliteitseisen moeten een voorspelbaar en consistent nutriëntengehalte waarborgen. De RENURE-producten moeten dan ook beschikken over de juiste documentatie, waarin de samenstelling van het product beschreven staat.

Aanwending
RENURE moet worden toegepast op basis van de daadwerkelijke nutriëntenbehoefte van het gewas. Daarbij blijven de geldende stikstof- en fosfaatgebruiksnormen, uitrijdperioden en overige regels voor bemesting van toepassing.
Omdat RENURE een product uit dierlijke mest blijft, gelden ook de Nederlandse voorschriften voor emissiearme aanwending. De Europese regelgeving schrijft daarnaast voor dat ammoniakemissies tijdens opslag en toepassing zo veel mogelijk moeten worden voorkomen. In Nederland worden deze eisen ingevuld via de bestaande regels voor opslag en emissiearme toediening van dierlijke mest.

Biologische landbouw
In de biologische landbouw is het niet toegestaan om RENURE te gebruiken. De Europese biologische wetgeving staat namelijk alleen het drogen en composteren van mest toe. Andere chemische of industriële bewerkingen, zoals die bij RENURE plaatsvinden, worden niet genoemd in bijlage II van Verordening (EU) 2021/1165. Daarom zijn deze meststoffen niet toegestaan binnen de biologische landbouw.

Certificering producenten via Renugarant
Voor de invoering van RENURE is het van belang dat aangetoond wordt dat het RENURE-product aan de criteria voldoet, zowel qua samenstelling als qua geproduceerde volumes. Hiervoor is op initiatief en onder leiding van NCM een kwaliteitssysteem met private certificering ontwikkeld. Dit heeft de naam Renugarant en zal op termijn verplicht worden gesteld aan producenten. Alleen na certificering mag RENURE als zodanig worden afgezet of gebruikt op het eigen bedrijf. Een afnemer van RENURE (teler) mag dan alleen van een gecertificeerd bedrijf RENURE afnemen.

Het kwaliteitssysteem Renugarant wordt beheerd door Stichting Mestafzetcontrole.
Tot het moment dat de certificering verplicht wordt heeft een producent de mogelijkheid om zich te laten registreren bij RVO. Volgens de huidige planning van Renugarant wordt het schema naar verwachting in het najaar van 2026 opengesteld en wordt verplichte certificering op een later moment ingevoerd.

Pilots en onderzoeken
Voor deelnemers aan de volgende pilots en onderzoeken is het op dit moment toegestaan om stikstof uit verwerkte dierlijke mest buiten de stikstofgebruiksruimte voor dierlijke mest toe te passen. Dit waren / zijn:

- Pilot mineralenconcentraat (pilot tot 23 juli 2026)
- Kunstmestvrije Achterhoek (pilot tot 23 juli 2026)
- PPS Reinventing Circular Dairy Farming (onderzoeksontheffing tot eind 2028). In dit onderzoeksproject mogen maximaal honderd melkveehouders met een Hanskamp CowToilet, Hanskamp Vrijlevenstal of Lely Sphere gedurende de looptijd de urinefracties uit deze stalsystemen als RENURE meetellen in hun mestboekhouding. Dit zijn dunne mestproducten die qua samenstelling wel voldoen aan de RENURE-voorwaarden maar waarbij niet een toegestane techniek is gebruikt.

2.7 Provinciaal beleid mestbewerking en -verwerking

Om inzicht te krijgen in de rol en visie van provincies bij de ontwikkeling van mestverwerking is een enquête uitgezet onder de twaalf provincies. Er is een respons geweest van vier provincies: Gelderland, Overijssel, Noord-Brabant en Limburg. Uit de ontvangen reacties blijkt dat mestverwerking breed op de agenda staat en dat provincies het belang ervan erkennen voor het realiseren van maatschappelijke opgaven zoals het verminderen van emissies, het sluiten van nutriëntenkringlopen, het produceren van groen gas en het creëren van duurzame verwerkingsroutes voor mest.

Tegelijkertijd wordt duidelijk dat de daadwerkelijke realisatie van mestverwerkingsinitiatieven in de praktijk vaak stagneert. Hoewel provincies zich over het algemeen faciliterend opstellen richting initiatiefnemers ervaren deze dat veel projecten vastlopen in locaties of vergunningstrajecten. Hierdoor ontstaat een situatie waarin bestuurlijke ambities aanwezig zijn, maar de uitvoering achterblijft.

Op het gebied van subsidieregelingen en pilotprojecten richten provincies zich voornamelijk op maatregelen die bijdragen aan emissiereductie op agrarische bedrijven. Mestverwerking kan hier onderdeel van uitmaken en komt in sommige gevallen in aanmerking voor ondersteuning. Daarbij geldt echter dat een geldige vergunning vaak een belangrijke voorwaarde is. Wanneer vergunningverlening vertraging oploopt of stil ligt, heeft dit daardoor ook direct gevolgen voor de mogelijkheden om projecten financieel te ondersteunen.

Uit de ontvangen respons bleek dat provincies geen volledig actueel overzicht hebben van de bestaande mestverwerkingscapaciteit binnen hun grondgebied. Ook ontbreekt vaak inzicht in de projecten die zich in de vergunningsfase bevinden. Hierdoor is het lastig om een goed beeld te vormen van de huidige situatie en van de capaciteit die op termijn beschikbaar kan komen. Tegelijkertijd bestaan er wel duidelijke provinciale ambities. Zo heeft de provincie Limburg de ambitie uitgesproken om alle mest die binnen de provincie wordt geproduceerd te

vergisten. In Overijssel loopt momenteel een studie naar de beschikbare capaciteit van vergunde mestverwerkingsinstallaties, met als doel meer inzicht te krijgen in de bestaande situatie en toekomstige ontwikkelingen. In Noord-Brabant ligt er een visie dat vrijwel alle mest in de toekomst verwerkt moet worden.

Daarnaast blijkt uit de reacties dat meerdere provincies het onderwerp veldemissies nadrukkelijk noemen in relatie tot mestbewerking en emissiereductie. Veldemissies worden daarbij gezien als een relevant aandachtspunt binnen het bredere mestdossier. Tegelijkertijd lijkt dit thema momenteel nog beperkt te zijn vertaald naar concreet beleid, ambities of stimuleringsmaatregelen rondom mestverwerking. Hierdoor bestaat er een verschil tussen de aandacht die provincies in hun reacties aan veldemissies geven en de mate waarin dit onderwerp zichtbaar terugkomt in de huidige beleidsuitwerking.

De enquête laat zien dat provincies het belang van mestverwerking breed erkennen en de ontwikkeling ervan in beginsel ondersteunen. In de praktijk blijft de realisatie van initiatieven echter achter bij de ambities. Vooral langdurige en complexe vergunningverlening vormt een belangrijke belemmering.

Daarnaast hebben provincies beperkt inzicht in de actuele mestverwerkingscapaciteit en in initiatieven die zich nog in de vergunningsfase bevinden. Hierdoor ontbreekt deels een actueel beeld van de beschikbare en toekomstige capaciteit.

De belangrijkste opgave ligt daarmee niet zozeer in het ontwikkelen van nieuwe technische mogelijkheden, maar in het versnellen van de realisatie, het verbeteren van vergunningverlening en het vergroten van het inzicht in capaciteit. Juist door projecten daadwerkelijk tot uitvoering te brengen, kan de verdere ontwikkeling en opschaling van mestverwerking worden gerealiseerd.

Relatie met het advies van verkenner Knops
De bevindingen uit de provinciale enquête sluiten aan bij de conclusies van de verkenning die Raymond Knops in januari 2025 uitvoerde naar de mogelijkheden om de mestverwerkingscapaciteit in Nederland te vergroten en knelpunten in vergunningverlening weg te nemen. In deze verkenning concludeert Knops dat er zowel op korte als op lange termijn kansen zijn om de capaciteit voor mestverwerking en mestvergisting uit te breiden, maar dat hiervoor een gezamenlijke inzet van Rijk, provincies en initiatiefnemers noodzakelijk is.

Een observatie in het rapport is dat de benodigde technieken voor mestverwerking en mestvergisting reeds beschikbaar zijn en zich in de praktijk hebben bewezen. De grootste uitdaging ligt volgens Raymond Knops dan ook niet in de techniek zelf, maar in de randvoorwaarden voor realisatie. Initiatiefnemers ervaren knelpunten in vergunningverlening, terwijl verschillen in kennis en expertise bij betrokken partijen, beperkte uitvoeringscapaciteit bij bevoegde gezagen en uiteenlopende bestuurlijke afwegingen (bijvoorbeeld tussen provincie en gemeente) de voortgang van projecten kunnen bemoeilijken. Daarom pleit Knops voor meer regie vanuit het Rijk, versterking van kennis en uitvoeringscapaciteit bij bevoegde gezagen en een efficiëntere inrichting van vergunningsprocessen.

Daarnaast benadrukt Knops dat mestverwerking niet uitsluitend moet worden beschouwd als een oplossing voor het mestoverschot, maar ook als een instrument dat kan bijdragen aan emissiereductie (stikstof en broeikasgassen), de productie van groen gas en de ontwikkeling van een circulaire economie. Daarmee raakt mestverwerking aan meerdere maatschappelijke opgaven die ook door provincies worden erkend.
De resultaten van de provinciale enquête bevestigen dit beeld. Net als in de verkenning van Knops komt naar voren dat vergunningverlening een bepalende factor is voor de ontwikkeling van nieuwe mestverwerkingsinitiatieven. Ook het beperkte inzicht in bestaande en toekomstige verwerkingscapaciteit sluit aan bij de constatering dat verdere opschaling niet alleen vraagt om technische oplossingen, maar ook om betere informatievoorziening, kennisdeling en samenwerking tussen betrokken overheden en initiatiefnemers.

2.8 Europese wet- en regelgeving

EU Bemestingsproducten Verordening
De Europese Commissie heeft vastgesteld dat er meer behoefte is aan het gebruik van gerecyclede of organische producten voor bemestingsdoeleinden. Met de aangepaste Bemestingsproducten verordening wil de EU het gebruik van gerecyclede nutriënten bevorderen. Hiermee wordt de ontwikkeling van de circulaire economie gestimuleerd met een efficiënt gebruik van hulpbronnen en nutriënten, terwijl de afhankelijkheid van de EU van nutriënten uit derde landen wordt verminderd. Met de invoering van CE-bemestingsproducten uit de Bemestingsproducten verordening 2019/1009 is de oude Meststoffenverordening 2003/2003, waaronder de EG-meststoffen vielen, komen te vervallen.
In de Bemestingsproducten verordening 2019/1009 zijn geharmoniseerde voorwaarden vastgelegd voor het op de markt brengen van meststoffen, gemaakt van gerecycleerde of organische producten. De meststoffen kunnen gemaakt worden van een aantal benoemde reststromen, waaronder verwerkte (lees: gehygiëniseerde) dierlijke mest, compost, digestaat, assen, struviet en biochar van dierlijke mest en spuiwaters van bewerking van dierlijke mest en veehouderijbedrijven. Deze verordening is op 16 juli 2022 van kracht geworden.
Voor producenten en exporteurs van organische meststoffen biedt deze verordening vrij handelsverkeer in de EU voor de meststoffen die voldoen aan de eisen. Hiervoor is het nodig dat de producten een CE-markering verkrijgen. De CE gemarkeerde meststoffen krijgen bovendien de ‘einde afvalstatus’ en/of ‘einde dierlijk bijproductstatus’. Voor dit laatste heeft de Europese Commissie eindpunten bepaald (zie EU/2023/1605) in de dierlijke bijproducten verordening (1069/2009).
Deze ‘einde dierlijk bijproductstatus’ staat overigens lost van de Nitraatrichtlijn en Meststoffenwet, hierin blijven CE-gemarkeerde meststoffen o.b.v. dierlijke mest, gewoon dierlijke mest. Ook blijft de gebruiksnorm voor stikstof uit dierlijke mest (170 kg N/ha) van toepassing.
Dierlijke mest kan, na be-/verwerking, op verschillende manieren als grondstof (CMC) voor CE-meststoffen ingezet worden, als:

- Compost via CMC3
- Digestaat via CMC5
- Verwerkte mest (na hygiënisatie) via CMC10
- Neergeslagen fosfaatzout (struviet) via CMC12
- As (na verbranding) via CMC13
- Biochar (na pyrolyse of vergassing) via CMC14
- Ammoniumzout (uit luchtwassers of strippers) via CMC15

Evaluatie Nitraatrichtlijn
Het Nederlandse mestbeleid is er grotendeels op gericht te voldoen aan de voorwaarden in de Europese Nitraatrichtlijn (voor grondwaterkwaliteit). Deze richtlijn is in 1991 geïntroduceerd. De afgelopen jaren is deze voor het eerst grondig geëvalueerd. In juli 2026 is het rapport van de evaluatie uitgekomen.

De belangrijkste conclusie is dat de Nitraatrichtlijn doeltreffend is geweest omdat vervuiling met nutriënten erdoor is verminderd. De belangrijkste maatregelen, zoals het maximumgebruik van 170 kg N uit dierlijke mest per hectare, worden als passend en nog steeds van belang gezien. De maatschappelijke kosten van stikstofverliezen worden ingeschat op 68 tot 182 miljard euro per jaar, en de voordelen van de maatregelen voor verbetering van waterkwaliteit worden op 10 tot 22 miljard becijferd, wat een factor drie hoger is dan de uitvoeringskosten. Kosten voor landbouwbedrijven zijn gemiddeld minder dan 1% van de bedrijfskosten.
De Europese Commissie ziet dan ook geen aanleiding om de belangrijkste bepalingen aan te passen. Sterker nog: men ziet bijvoorbeeld het maximum van 170 kg N per hectare uit dierlijke mest als cruciaal voor een succesvolle verbetering van de waterkwaliteit. Ook draagt het volgens de Commissie bij aan een gelijk speelveld tussen lidstaten. In sommige veedichte gebieden zal dit echter onvoldoende zijn voor voldoende effect en moeten aanvullende maatregelen worden genomen.

Wel geeft men aan dat de landelijke uitvoering van de Nitraatrichtlijn verbeterd kan worden. De Nitraatrichtlijn zelf biedt hiervoor voldoende flexibiliteit. Men ziet ruimte voor meer mogelijkheden voor nieuwe en circulaire meststoffen in gebieden met een hoge veedichtheid en voor meer

mestvervoer tussen veedichte en vee-arme regio's. Hierbij wordt ook verwezen naar het in juni gepresenteerde Meststoffen Actieplan. Verder is meer samenhang tussen de Nitraatrichtlijn en de Kaderrichtlijn Water gewenst.

Niet gehygiëniseerde mest exporteren
Bij mestexport moet voldaan worden aan geldende Europese regelgeving zoals de Dierlijke Bijproducten Verordening en de regelgeving van het ontvangende land. Wanneer de mest niet is gehygiëniseerd, dan is veterinaire toestemming van het land van bestemming nodig en moet de NVWA een gezondheidsverklaring verstrekken om de mest te mogen exporteren. Meer informatie over het exporteren van mest en diverse exporthandleidingen zijn te vinden op de website van NCM.

Hoofdstuk 3: Werkwijze rapportage en inventarisatie

Deze rapportage is tot stand gekomen door kwantitatieve en kwalitatieve analyse van verschillende databronnen, het enquêteren van mestbewerkers en het analyseren van de verkregen gegevens in de werkgroep. Voor de cijfermatige analyses in hoofdstukken 4, 5 en 6 is gebruik gemaakt van geregistreerde, openbare cijfers van RVO en CBS, aangevuld met andere (literatuur)bronnen en informatie van een aantal mestbewerkers. Alle openbare bronnen zijn in de literatuurlijst verantwoord. Daarnaast is ook gebruik gemaakt van een aantal niet gepubliceerde bronnen, welke apart in de literatuurlijst vermeld staan. De data bestrijken de perioden 2021-2025, of wanneer over 2025 nog geen gegevens bekend waren, 2020-2024. Dit staat dan in de tekst vermeld. De data zijn medio 2026 verzameld.

De hoeveelheid dierlijke mest die is gebruikt voor de productie van mestkorrels is bepaald door de geregistreerde aanvoer van dierlijke mest naar de groep korrelaars op te tellen en vervolgens te corrigeren voor de hoeveelheid dierlijke mest die niet in de vorm van korrels van de locaties is afgevoerd. De afgevoerde mest betreft veelal afvoer van niet geschikte grondstof en/of andere meststromen uit een verwerkingsproces.

Emissies van stikstof naar de lucht en het grond- en oppervlaktewater leiden in de verschillende stadia van mestproductie tot en met toediening tot verliezen. In de berekeningen in dit rapport is enkel rekening gehouden met de verliezen in de stal en tijdens de opslag van de mest. Deze verliezen leiden tot lagere stikstofgehaltes in de mest bij plaatsing. Het CBS (CBS, 2026) heeft deze verliezen berekend en deze verliezen zijn 1-op-1 overgenomen in deze inventarisatie. Eventuele verliezen die optreden tijdens of na toediening van de mest zijn in dit rapport buiten beschouwing gelaten.

De in hoofdstuk 8 weergegeven informatie over technieken en ontwikkelingen bij mestbewerkingsinstallaties is tot stand gekomen door analyse van de NCM-database met mestbewerkers, openbare bronnen als NVWA-erkenningen en cijfers van SDE (+)(+)-beschikkingen, eerdere enquêtes van BMA, Projectbureau Lokale mestverwerking, NCM en persoonlijke contacten van werkgroepleden. De discussie in hoofdstuk 9 en de conclusies in hoofdstuk 10 zijn tot stand gekomen door analyse van data en besprekingen in de werkgroep.

Definities

In de Europese en nationale wet- en regelgeving worden verschillende definities voor het begrip mestverwerking gehanteerd (zie ook paragraaf 2.2). In dit rapport worden de termen gebruikt zoals ze hieronder zijn gedefinieerd, tenzij uitdrukkelijk anders is vermeld.

- Mestverwerking: behandelen van dierlijke mest tot mestkorrels of tot as (na verbranding, waarbij de as maximaal 10% organische stof bevat), zoals benoemd in art. 70 van de Urm;
- Mestexport: afzet van dierlijke mest buiten Nederland;
- Mestbehandeling of mestbewerking: iedere vorm van behandeling of bewerking van mest met behulp van technieken in een installatie. Hierdoor wordt bijvoorbeeld de samenstelling van de mest veranderd, biogas geproduceerd of wordt de mest verhit en exportwaardig gemaakt. De productie van mestkorrels en de verbranding van mest zijn ook een vorm van mestbehandeling of mestbewerking, maar vallen daarnaast ook onder de noemer mestverwerking (zie hierboven).

Hoofdstuk 4 Gebruiksruimte en excretie dierlijke mest

4.1 Gebruiksruimte voor dierlijke mest in Europa

In een recente studie heeft het Nutriënten Management Instituut (NMI) in opdracht van het ministerie van LVVN de meest kansrijke exportmarkten voor dierlijke mest geanalyseerd (Gelderblom et al, 2025). Als meest kansrijke regio's zijn benoemd de regio's waar de meeste ruimte is voor bemesting met stikstof en fosfaat uit dierlijke mest, die ook als gunstig zijn beoordeeld in een kwalitatieve beschrijving van de sector ter plekke. Tabel 4.1 geeft de resultaten weer van de extra ruimte voor dierlijke mest van de onderzochte regio's. De auteurs merken op dat de mogelijkheid om mest te exporteren niet alleen afhangt van de ruimte voor extra gebruik van stikstof en fosfaat uit dierlijke mest, maar ook wordt beïnvloed door de geteelde gewassen, de bedrijfsgrootte, bodemvruchtbaarheid en regelgeving. Er is in deze studie niet gekeken naar afzetmogelijkheden van specifieke producten uit verwerkte dierlijke mest.

Tabel 4.1. Ruimte voor plaatsing van extra dierlijke mest in kansrijke exportmarkten voor Nederland, in miljoen kg N en miljoen kg P_2O_5

Land	Regio	Ruimte mln.kg N	Ruimte mln.kg P_2O_5
België	Hainaut	19	7
	Namur	12	
	Luik	13	
Frankrijk	Grand Est, Auvergne-Rhone-Alpes, Nouvelle Aquitaine, Occitanie	240-305	
	Hauts-de-France, Centre-Val de Loire, Bourgogne-France-Comté	193-214	
	Occitanie		80
	Nouvelle Aquitaine		81
	Centre-Val de Loire, Grand-Est, Haute-de France en Bourgogne-France-Comté Auvergne-Rhone-Alpes,		50-61
Duitsland	Bayern	261	
	Niedersachsen	171	
	Baden-Würtemberg, Mecklenburg-Vorpommern, Brandenburg	131-144	
	Bayern		47
	Brandenburg		35
	Baden-Würtemberg, Schsen-Anhalt		26
	Mecklenburg-Vorpommern		31
Polen	Pólnocno-Zachodni (=noordwest), Pólnocny (=noord), Wschodni	175-189	63-72
Tjechië	Jihozápad (zuidwesten), Jihovýchod (zuidoosten)	60	9-13
Hongarije	Észak-Alföld (noorden van de grote Laagvlakte)	72	20
	Dél-Alföld (zuiden van de grote Laagvlakte)	81	23
Roemenië	Sud-Est	79	36
	Sud-Muntenia	84	39
	Nord-Vest	61	29
	Centru	63	30
Zweden	Västsverige, Östra Mellansverige	39-56	19
	Smaland med öarna	29	
	Sydsverige	32	
Baltische staten	Litouwen	160	49
	Estland	111	28
	Letland	76	30

Bron : Gelderblom, et al, 2025.

Op basis van deze studie concludeerden de auteurs dat de meest directe kansen voor een verhoogde export van mest vooral aanwezig zijn in het noorden, midden en oosten van Frankrijk (de gebieden waar nu al relatief veel mest naar wordt geëxporteerd), het oosten van Duitsland, het westen van Polen en de Baltische Staten. Daarbij is dierlijke mest van meerwaarde op de zandige bodems in het noordoosten van Duitsland en de Baltische Staten en is een efficiënte afzet van dierlijke mest kansrijk in het westen van Polen vanwege de aanwezigheid van grote bedrijven. De kosten voor opslag, transport en toediening spelen uiteraard een rol bij de mate waarin de potentiële mogelijkheden voor export in de praktijk ingevuld worden.

Van Dijk et al. (2020) concludeerde eerder al dat het fosfaatoverschot dierlijke mest van Nederland in 2017 circa 1,5% was van het totale Europese kunstmest fosfaat gebruik en circa 10% van het kunstmest fosfaat gebruik van Duitsland en Frankrijk (de belangrijkste exportbestemmingen van dierlijke mest). Het mestoverschot in stikstof in Nederland bedroeg slechts iets meer dan 0,5% van het totale Europese stikstofkunstmestgebruik. Er is dus voldoende ruimte voor stikstof en fosfaat in Europa om het deel van de mestproductie in Nederland dat niet in de Nederlandse landbouw kan worden toegepast af te zetten binnen Europa.

In 2025 zijn op verzoek van minister Wiersma missies georganiseerd naar Polen, Frankrijk en het Oosten van Duitsland om de kansen te verkennen voor export van Nederlandse dierlijke meststoffen. De delegaties bestonden uit vertegenwoordigers van zowel de private als publieke sector. De missies zijn succesvol verlopen en hebben geleid tot een nadere identificatie van kansen. Naar aanleiding van de exportmissies zijn teams van deelnemers gevormd om het voortouw te nemen bij de invulling van de exportmogelijkheden.

4.2 Gebruiksruimte en gebruik dierlijke mestproducten in Nederland

Het overgrote deel van de onbehandelde dierlijke mest in Nederland wordt in de landbouw zelf gebruikt. Daarnaast wordt een kleiner volume dierlijke mest afgezet naar hobbybedrijven, particulieren en natuurterreinen.

Ook bedrijven die mest behandelen, biogas- en energiebedrijven, producenten van organische mestkorrels en andere organische mestproducten en producenten van champignonsubstraten hebben behoefte aan de grondstof dierlijke mest. Een deel van de hoeveelheid stikstof en fosfaat die door deze bedrijven wordt afgenomen kan via de eindproducten ook weer op de Nederlandse markt worden aangeboden.

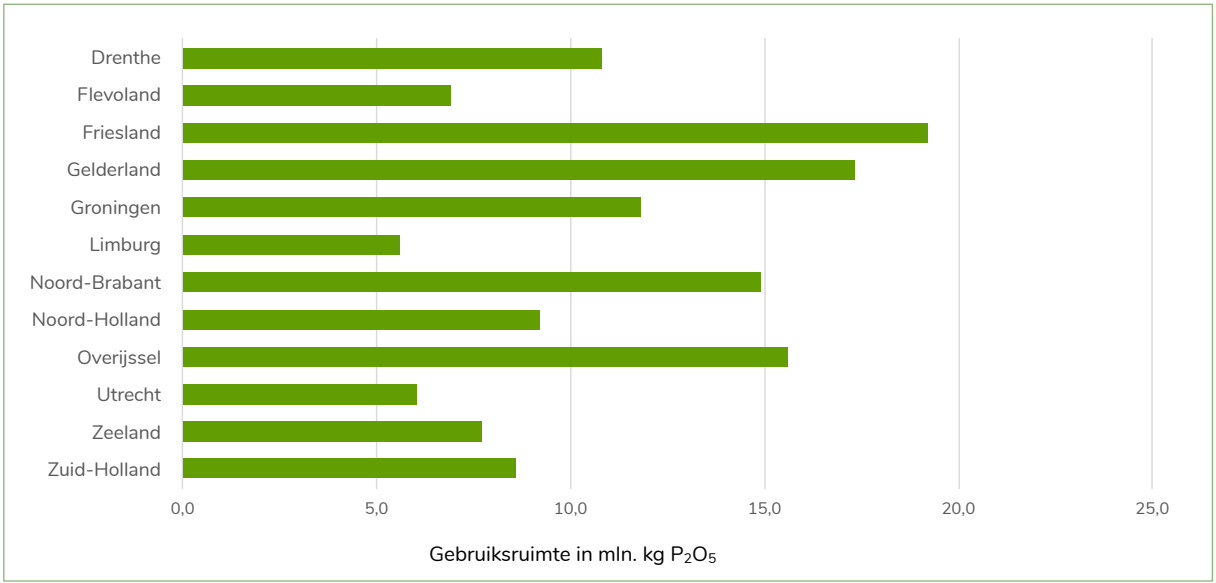
In deze paragraaf wordt ingegaan op de gebruiksruimte voor dierlijke mest in de landbouw, de potentiële markt voor Renure meststoffen en de afzet van dierlijke mest naar hobbybedrijven, particulieren en natuurterreinen.

4.2.1 Gebruiksruimte fosfaat

De gebruiksruimte voor fosfaat is door CBS berekend door vermenigvuldiging van de arealen landbouwgrond met de gebruiksnorm voor fosfaat die van toepassing is voor de betreffende percelen. De gebruiksnorm voor fosfaat geldt voor dierlijke mest en kunstmest en is afhankelijk van de fosfaattoestand van de bodem en of het grasland of bouwland betreft. Niet van alle percelen is de fosfaattoestand bij RVO bekend. Indien de fosfaattoestand niet bekend is, dan is de laagste fosfaatgebruiksnorm van toepassing.

Figuur 4.1 toont de gebruiksruimte voor fosfaat in de landbouw per provincie in 2025. De gebruiksruimte voor fosfaat in de Nederlandse landbouw bedroeg in 2025 133,4 mln. kg. Dat is 0,8 mln. kg fosfaat minder dan in 2024. De gebruiksruimte van de provincie Friesland was met 17,3 mln. kg P_2O_5 het grootst. Dit komt overeen met 14% van de gebruiksruimte in Nederland. De provincie Limburg had de kleinste gebruiksruimte, 5,6 mln. kg P_2O_5, ofwel 4% van de totale gebruiksruimte.

Figuur 4.1. Gebruiksruimte fosfaat in de landbouw per provincie in 2025 in mln. kg P_2O_5.

Bron: CBS, 2026.

Tabel 4.2 toont de fosfaatgebruiksruimte in de Nederlandse landbouw in de jaren 2021 tot en met 2025. De gebruiksruimte voor fosfaat is van 2021 tot 2023 afgenomen met circa 5 mln. kg P_2O_5 en is daarna op een nagenoeg gelijk niveau gebleven van circa 133 mln. kg.

Tabel 4.2. Fosfaatgebruiksruimte in de jaren 2021 tot en met 2025 in mln. kg P_2O_5.

Jaar	2021	2022	2023	2024	2025
Gebruiksruimte fosfaat	138,6	137,4	133,4	132,6	133,4

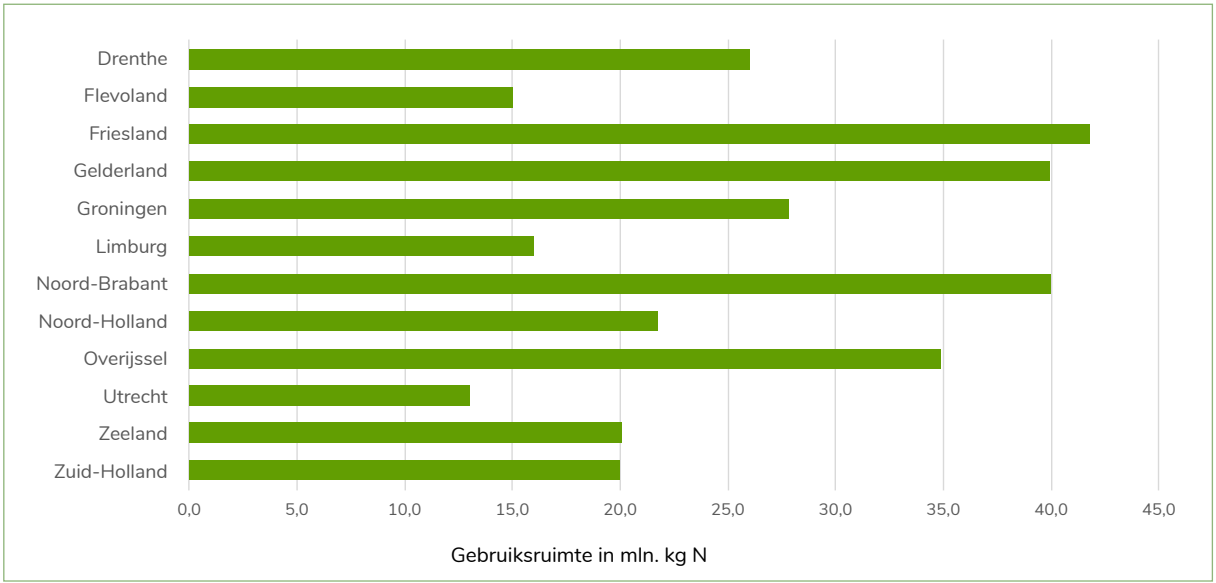
Bron: CBS, 2026.

4.2.2 Gebruiksruimte stikstof uit dierlijke mest

Figuur 4.2 toont de gebruiksruimte voor stikstof in de landbouw per provincie in 2025. De gebruiksruimte voor stikstof is door CBS berekend door vermenigvuldiging van de arealen cultuurgrond met de gebruiksnorm voor stikstof uit dierlijke mest.
De totale gebruiksruimte voor het gebruik van stikstof uit dierlijke mest daalde in 2025 met 18% tot 316 mln. kg N in 2025. De aandelen per provincie van de totale gebruiksruimte voor stikstof komen niet exact overeen met de verdeling van de fosfaatgebruiksruimte. De verschillen in de procentuele verdeling tussen fosfaat- en stikstofgebruiksruimte kunnen ontstaan door verschillen in aandelen bouwland en grasland en in verschillen in fosfaattoestand van de percelen. In 2025 kunnen ook verschillen in de aandelen bedrijven die gebruik hebben gemaakt van de stikstofderogatie een rol hebben gespeeld.

De stikstofgebruiksruimte voor dierlijke mest was in de provincies Friesland, Gelderland en Noord-Brabant het grootst. Tezamen vertegenwoordigden deze provincies circa 38% van de stikstofgebruiksruimte in 2025.

Figuur 4.2. Gebruiksruimte stikstof uit dierlijke mest in de landbouw per provincie in 2025 in mln. kg N.

Bron: CBS, 2026.

In 2025 bedroeg de gebruiksruimte voor stikstof uit dierlijke mest 316 mln. kg. Dat is 12 mln. kg minder dan de gebruiksruimte in 2024. Dit verschil is vooral te wijten aan de afbouw van de derogatie en invoering van bufferstroken langs waterlopen. In de periode 2021 -2025 is de gebruiksruimte voor stikstof uit dierlijke mest afgenomen met 60 mln. kg. Dit komt overeen met een afname van 16% ten opzichte van de gebruiksruimte in 2021.

Tabel 4.3 toont de stikstofgebruiksruimte voor dierlijke mest in de Nederlandse landbouw in de jaren 2021 tot en met 2025. De gebruiksruimte voor stikstof uit dierlijke mest is van 2021 tot 2025 afgenomen met bijna 60 mln. kg N. De afbouw van de derogatie sinds 2023 heeft in belangrijke mate bijgedragen aan de afname van de gebruiksruimte.

Tabel 4.3. Stikstofgebruiksruimte dierlijke mest in de jaren 2021 tot en met 2025 in mln. kg N.

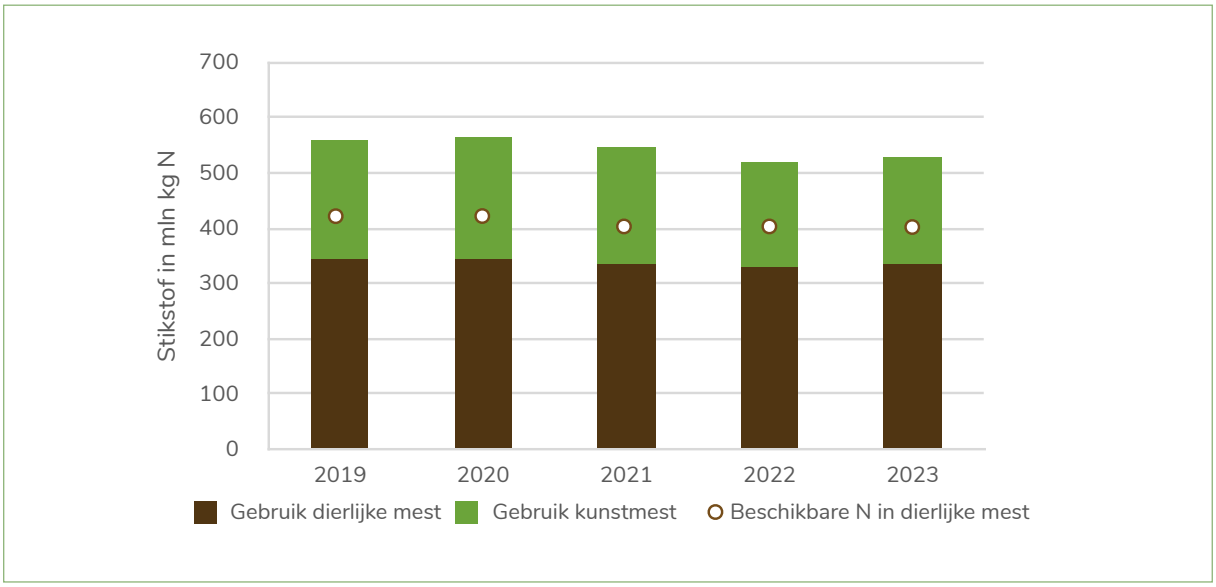
Jaar	2021	2022	2023	2024	2025
Gebruiksruimte stikstof uit dierlijke mest	375,8	372,5	350,1	337,7	316,2

Bron CBS, 2026

De hoeveelheid werkzame stikstof die met dierlijke mest op het land wordt gebracht voor de bemesting van de gewassen kan worden aangevuld met kunstmest tot aan de gebruiksnorm ‘totaal werkzame stikstof’ voor het betreffende gewas. Figuur 4.3 toont de totale hoeveelheid stikstof uit dierlijke mest en kunstmest die per jaar in de landbouw is gebruikt in de periode 2019 tot en met 2023. In deze periode varieerde het totale gebruik van stikstof uit kunstmest en dierlijke mest samen tussen 562 miljoen kg (2020) en 519 miljoen kg (2022). In 2023 bedroeg het gebruik van stikstof 527 miljoen kg, waarvan 37% in de vorm van kunstmest is aangewend.

De totale behoefte aan werkzame stikstof in de landbouw is aanzienlijk groter dan de beschikbare hoeveelheid stikstof in dierlijke mest. Zie figuur 4.3. Niet alle stikstof uit dierlijke mest kan worden benut in de landbouw vanwege de wettelijke normen ten aanzien van het gebruik van dierlijke mest. Wanneer alle beschikbare stikstof uit dierlijke mest benut zou kunnen worden, zou daarmee circa driekwart van het totale gebruik van stikstof in Nederland ingevuld kunnen worden.

Figuur 4.3. Gebruik van stikstof uit dierlijke mest en kunstmest in de landbouw in Nederland in de jaren 2019 tot en met 2023 (in mln. kg) en de beschikbare hoeveelheid N in dierlijke mest.

Bron: CBS, 2025. (Cijfers 2024 en 2025 waren niet beschikbaar bij het schrijven van dit rapport).

4.2.3 Inschatting RENURE-markt

Sinds 12 juni 2026 is RENURE officieel opgenomen in de Nederlandse Meststoffenwet. Voor het gebruik van RENURE-meststoffen boven de gebruiksnorm dierlijke meststoffen geldt een maximum van 80 kg stikstof per hectare per jaar.

Voor een praktische inschatting van de omvang van de RENURE-markt is naast de norm voor de maximale stikstofgift ook de schatting van het gebruik in de praktijk van de RENURE-meststoffen voor de verschillende teelten van belang. De benuttingsgraad is uitgedrukt in het maximale aandeel van de RENURE-stikstofgift dat naar verwachting wordt toegepast voor het betreffende gewas. De maximale Renuregift van 80 kg N/ha boven de gebruiksnorm dierlijke meststoffen kan niet altijd worden toegediend. De gift dierlijke mest, de werkingscoëfficiënt van de toegepaste dierlijke mest en de gewasnorm bepalen hoeveel ruimte er is voor de toepassing van RENURE. De RENURE-gift telt voor 100% mee in de gebruiksnorm werkzame stikstof van het gewas. Daarnaast speelt de afweging van de gebruiker een belangrijke rol met betrekking tot wat in een gegeven situatie en tijdstip de beste keuze is voor de teelt.

Tabel 4.4 toont het RENURE-marktpotentieel voor de belangrijkste gewassen op basis van de arealen in 2025 van een aantal veel voorkomende gewassen. De geschatte potentiële marktomvang voor RENURE bedraagt 53 mln. kg N. De toegepaste benuttingsgraden per gewas betreffen geschatte waarden (NCM). De potentiële marktomvang voor RENURE moet daarom als indicatief worden beschouwd. Het areaal grasland biedt de meeste potentiële ruimte voor het gebruik van RENURE . In bijlage 3 is voor snijmais en grasland een voorbeeldberekening opgenomen voor de bepaling van het percentage van de RENURE bemestingsnorm per hectare dat potentieel benut kan worden voor het gebruik van Renure.

Tabel 4.4. Rekenvoorbeeld RENURE marktpotentieel in Nederland op basis van arealen land- en tuinbouw gewassen in 2025 en geschatte acceptatiegraden.

	Areaal 2025 [1000 ha] 1)	RENURE-norm [kg N/ha] 2)	Inschatting acceptatiegraad 3)	RENURE-potentieel [mln. kg N]
Grasland	950	80	50%	38
Snijmais	183	80	40%	6
Overige voedergewassen	14	80	10%	0
Graan	165	80	25%	3
Aardappelen	164	80	25%	3
Suikerbieten	80	80	25%	2
Overig akkerbouw	136	80	10%	1
		80		
Tuinbouw open grond	92	80	0%	0
Tuinbouw onder glas	10	80	0%	0
Cultuurgrond, totaal	1.794			53

1) Bron: CBS, 2025
2) Bron: Uitvoeringsregeling Meststoffenwet, bijlage Af
3) Schatting NCM

4.2.4 Afzet hobbybedrijven, particulieren en natuurgebieden

Tabel 4.5 toont het verloop van de afzet van dierlijke mest naar hobbybedrijven, particulieren en natuurgebieden in de periode 2020 tot en met 2024. Bij het opstellen van dit rapport waren de gegevens van het jaar 2025 nog niet gepubliceerd.

Hobbybedrijven zijn bedrijven met landbouwkundige activiteiten die zo klein zijn dat ze niet gerekend worden tot de landbouwbedrijven. Bedrijven met minder dan 3 ha landbouwgrond en bedrijven die minder dan 350 kg stikstof produceren of aanvoeren worden aangemerkt als hobbybedrijven. De afzet naar particulieren bestaat uit rechtstreekse leveringen van dierlijke mest van veehouderijbedrijven aan particulieren en uit afzet naar met name tuincentra van bemestingsproducten waarin dierlijke mest is verwerkt. De afzet naar natuurgebieden betreft leveringen mest vanuit veehouderijbedrijven en de ‘weidemest’ van graasdieren van landbouwbedrijven die grazen op natuurgebieden.

Tabel 4.5. Afzet van stikstof en fosfaat naar hobbybedrijven, particulieren en natuurgebieden (in mln. kg).

	2020	2021	2022	2023	2024
Stikstof					
Hobbybedrijven en particulieren	6,6	6,1	5,9	4,8	4,5
Natuurgebieden	4,2	3,8	3,8	3,7	3,6

Fosfaat					
Hobbybedrijven en particulieren	2,7	2,5	2,4	2	1,9
Natuurterreinen	1,1	1,1	1,1	1,1	1,1

Bron: CBS, 2026.

De afzet van dierlijke mest naar natuurterreinen is beperkt in omvang. De laatste jaren is de afzet van fosfaat naar natuurgebieden stabiel en bedraagt 1,1 mln. kg fosfaat per jaar.
De omvang van de afzet van dierlijke mest naar hobbybedrijven en particulieren bedroeg in 2020 2,7 mln. kg fosfaat per jaar en is geleidelijk afgenomen tot 1,9 mln. kg in 2024.

4.3 Excretie dierlijke mest

4.3.1 Mineralenexcretie per diercategorie

Fosfaat

De uitscheiding van fosfaat van de Nederlandse veestapel is in de periode 2021 tot en met 2025 afgenomen van 148,0 tot 141,5 mln. kg P_2O_5 (Tabel 4.6). Circa 59% van de fosfaatexcretie is afkomstig van de rundveesector. Voor de varkenshouderij, pluimveehouderij en overige diercategorieën was dat respectievelijk 22%, 14% en 5%. In 2025 is het mestproductieplafond voor fosfaat verlaagd van 150,7 naar 135,0 mln. kg.
In 2025 werd het mestproductieplafond overschreden met circa 5% overschreden.

Tabel 4.6. Fosfaatexcretie per diercategorie in de periode 2021 tot en met 2025, in mln. kg fosfaat.

Jaar	2021	2022	2023	2024	2025
Rundvee	83,2	86,3	84,4	86,1	84,1
Varkens	34,5	34,4	32,8	32,3	30,2
Pluimvee	23,2	22,5	23	20,8	20
Overige	7,1	7,2	7,3	7,5	7,2
Veestapel	**148,0**	**150,4**	**147,5**	**146,7**	**141,5**

Bron: CBS, 2026.

Stikstof

Tabel 4.7 toont het verloop van de stikstofexcretie van Nederlandse veestapel over de periode 2021 tot en met 2025. De stikstofexcretie van de veestapel daalde in deze periode met circa 7% tot 439,6 mln. kg in 2025. Daarmee werd net voldaan aan het nationaal excretieplafond voor stikstof. In 2025 is het mestproductieplafond voor stikstof verlaagd naar van 489,4 naar 440,0 mln. kg.

Het relatieve aandeel van de rundveesector in de stikstof excretie bedroeg in 2025 ruim 66%. De relatieve aandelen van de varkenssector, pluimveesector en overige diersoorten bedroegen in 2024 respectievelijk 18%, 11% en circa 5%.

Tabel 4.7. Stikstofexcretie per diercategorie in de periode 2021 tot en met 2025, in mln. kg stikstof.

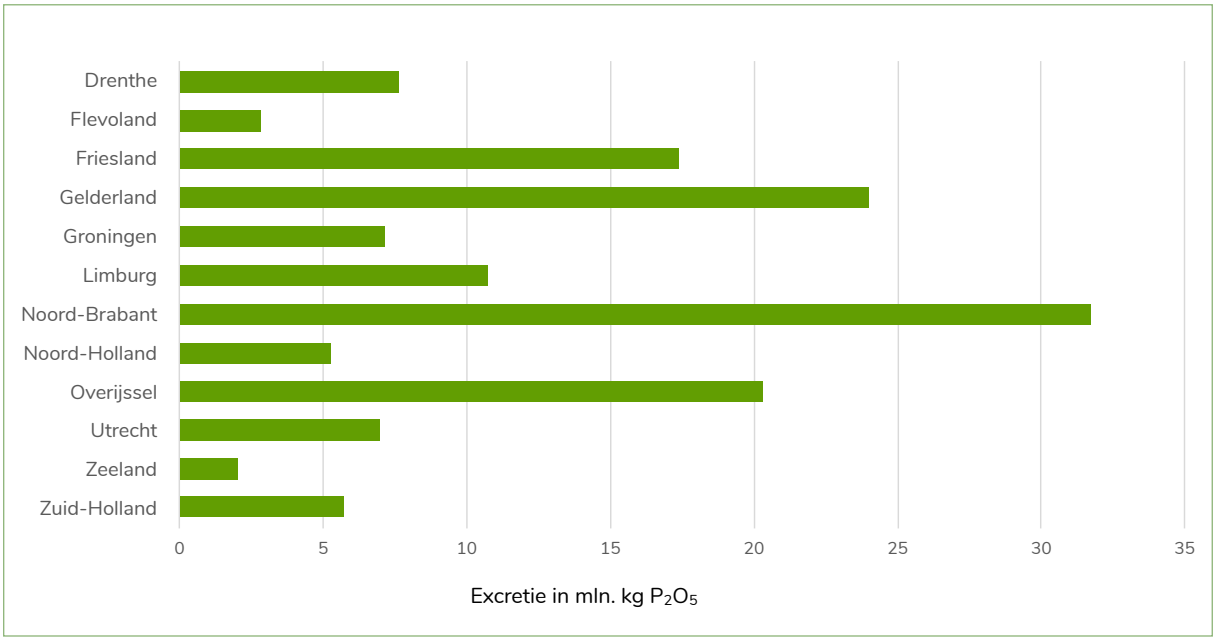
Jaar	2021	2022	2023	2024	2025
Rundvee	305,9	302,4	307,1	298,4	292,3
Varkens	88,9	88,6	81,7	80,1	77,7
Pluimvee	54,3	53,9	52,6	48,7	48,1
Overige	21,9	22,2	22,1	21,7	21,5
Veestapel	**471,0**	**467,1**	**463,5**	**448,9**	**439,6**

Bron: CBS, 2026.

4.3.2 Mestexcretie per provincie

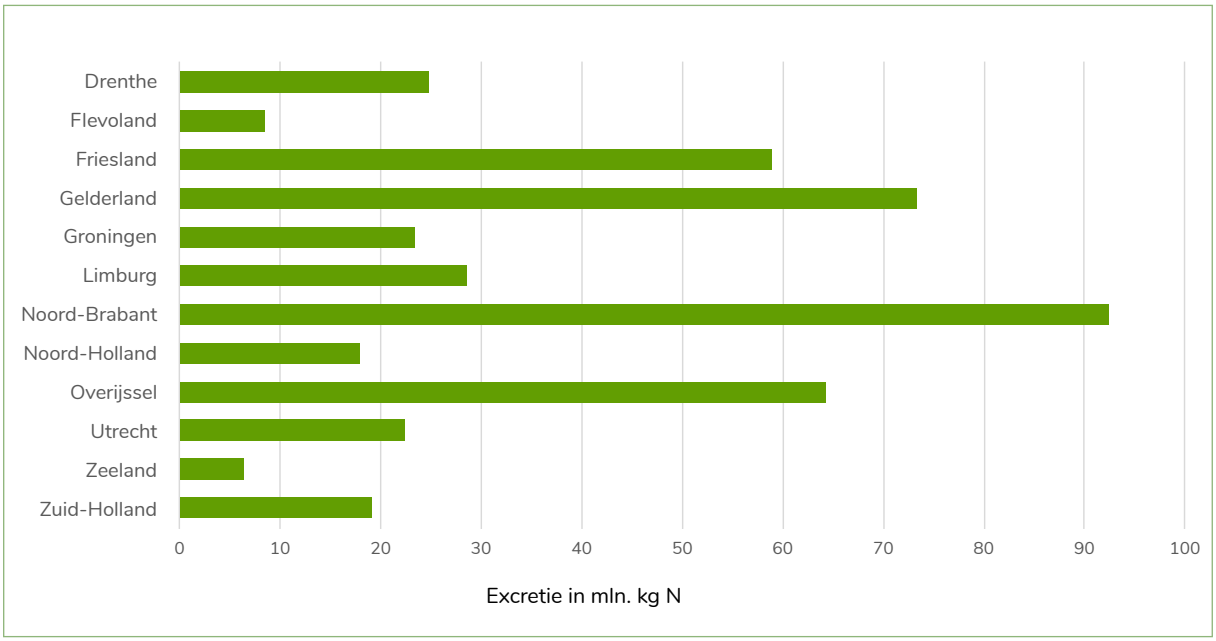
Figuur 4.4 toont de fosfaatexcretie per provincie in 2025. Figuur 4.5 geeft de stikstofexcretie in de provincie weer. De meeste veehouderij bevindt zich in de provincies Noord-Brabant, Gelderland, Overijssel en Friesland. In deze vier provincies vond circa 2/3 deel van de mestproductie in Nederland plaats.

Figuur 4.4. Fosfaatexcretie per provincie in 2025, in mln. kg P_2O_5.

Bron: CBS, 2026.

Figuur 4.5. Stikstofexcretie per provincie in 2025, in mln. kg N.

Bron: CBS, 2026.

Hoofdstuk 5. Verwerking, export en producten

5.1 Mestverwerkingsovereenkomsten

De bij RVO geregistreerde mestverwerkingsovereenkomsten (tabel 5.1) laten zien dat in 2025 voor in totaal 36,6 mln. kg fosfaat overeenkomsten zijn geregistreerd voor verwerking en export van mest. Met deze overeenkomsten geven veehouders met een fosfaatoverschot invulling geven aan de mestverwerkingsplicht. Het grootste deel van deze verwerkingsovereenkomsten (24,9 mln. kg fosfaat) betrof geregistreerde mesttransporten (rVDM = realtime Vervoersbewijs Dierlijke Mest) met opmerkingscode 61. rVDM's met deze opmerkingscode duiden op directe afvoer van dierlijke mest vanaf een veehouderijbedrijf naar een erkende verwerker (mestkorrelproducent of mestverbranding) in Nederland, of naar een afnemer in het buitenland. Ruim 32% van de geregistreerde mestverwerkingsovereenkomsten betroffen driepartijen overeenkomsten (DPO); hiervan is sprake als een andere partij dan de directe afnemer van de mest van de veehouder het verwerkte product buiten de Nederlandse mestmarkt brengt.

Tabel 5.1. Hoeveelheid geregistreerde mestverwerkingsovereenkomsten in 2025 (in mln. kg fosfaat).

Concentratiegebied	rVDM code 61	DPO	Totaal
Zuid	14,4	6,1	20,5
Oost	5,8	4,2	10,0
Overig	4,7	1,4	6,1
Totaal Nederland	**24,9**	**11,7**	**36,6**

Bron: RVO, 2026.

Tabel 5.2 toont de hoeveelheid fosfaat die in de periode 2021 tot en met 2025 in mestverwerkingsovereenkomsten is vastgelegd. De hoeveelheid fosfaat die in deze periode in mestverwerkingsovereenkomsten is vastgelegd is opvallend stabiel, namelijk circa 36-37 mln. kg.

Tabel 5.2: Afgesloten mestverwerkingsovereenkomsten in de periode 2021 tot en met 2025 (in mln. kg fosfaat).

Concentratiegebied	2021	2022	2023	2024	2025
Zuid	21,7	21,8	21,0	21,1	20,5
Oost	9,4	9,5	9,3	9,7	10,0
Overig	5,8	5,9	5,8	6,0	6,1
Totaal DPOs + code 61	**36,9**	**37,3**	**36,1**	**36,8**	**36,6**

Bron: RVO, 2026.

VVO's

In 2025 is voor circa 5,9 mln. kg fosfaat aan vervangende verwerkingsovereenkomsten (VVO's) geregistreerd. Zie tabel 5.3. VVO's kunnen niet worden opgeteld bij de hoeveelheid fosfaat die in mestverwerkingsovereenkomsten is vastgelegd, omdat een VVO alleen leidt tot herverdeling van mestverwerkingsverplichting tussen de betrokken veehouders. Het aandeel VVO's ten opzichte van het totaal Mestverwerkingsovereenkomsten (MVO's) was in de periode 2021 tot en met 2025 vrij constant en bedroeg circa 16% (variatie 15,8%-16,6%).

Tabel 5.3: Afgesloten vervangende verwerkingsovereenkomsten (VVO's) in de periode 2021 tot en met 2025 in mln. kg fosfaat).

Concentratiegebied	2021	2022	2023	2024	2025
Zuid	2,8	2,6	2,7	2,8	2,7
Oost	2,0	2,1	1,9	1,9	1,9
Overig	1,1	1,3	1,3	1,1	1,3
Totaal VVO	**5,9**	**6,0**	**6,0**	**5,8**	**5,9**

Bron: RVO, 2026.

5.2 Gerealiseerde export en verwerking

5.2.1 Export en verwerking fosfaat

Binnen de meststoffenwet is mestverwerking gedefinieerd als het definitief buiten de Nederlands landbouw brengen van dierlijke mest. Dat kan via export en via behandeling tot een erkend eindproduct zoals mestkorrels en as na verbranding. De gerealiseerde hoeveelheid geëxporteerde en verwerkte mest is berekend door optelling van de hoeveelheden fosfaat die op basis van rVDM's zijn geëxporteerd, de aanvoer van mest bij pluimveemestverbrandingscentrale BMC Moerdijk en aanvoer van mest voor de productie van mestkorrels.

Tabel 5.4 laat de hoeveelheid geëxporteerde en verwerkte mest zien in de jaren 2021 tot en met 2025. In 2025 bedroeg de hoeveelheid geëxporteerde en verwerkte mest 49,1 mln. kg fosfaat. In de jaren ervoor was deze omvang redelijk stabiel en varieerde globaal tussen 40-42 mln. kg. In 2025 zagen we echter een forse groei ten opzichte van de voorgaande jaren en dat is met name toe te schrijven aan de toegenomen export van dierlijke mest, vervoerd met een rVDM. De toename van de export kan mogelijk worden verklaard door het hogere aanbod van dierlijke mest op de mestmarkt als gevolg van de afbouw van de derogatie sinds 2023. Door het ontbreken van voldoende plaatsingsmogelijkheden in Nederland en een hogere mestafzetprijs is export relatief aantrekkelijker is geworden. Een andere reden kan zijn een toegenomen vraag van mestvergisters in Duitsland.

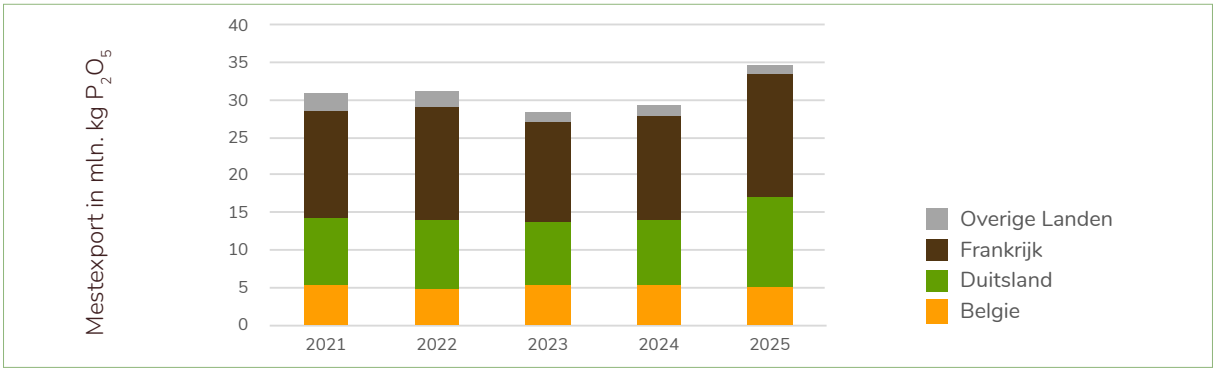
Tabel 5.4. Gerealiseerde export en mestverwerking in de jaren 2021 tot en met 2025 (in mln. kg fosfaat).

Gerealiseerde export en verwerking fosfaat	2021	2022	2023	2024	2025
Export dierlijke mest via registratie rVDM's [1)]	30,7	31,2	28,4	29,3	34,8
Aanvoer naar mestverwerking (verbranden) [2)]	5,5	5,6	5,5	5,6	6,3
Aanvoer naar mestverwerking (mestkorrels) [1)]	4,7	4,7	6,1	6,3	6,9
Export van champignonsubstraat (kwartaalopgave)			0,6	0,5	1,1
Totaal export en verwerking	**40,9**	**41,5**	**40,6**	**41,7**	**49,1**

[1)] Bron: RVO, 2026.
[2)] Bron: BMC Moerdijk, 2026.
[3)] Bron: RVO, 2026. Registratie export champignonsubstraat vond voor 2023 plaats via Vervoersbewijzen dierlijke mest. Vanaf 2023 via mestkwartaalopgaven.

In 2025 bedroeg de export en verwerking van dierlijke mest 49,1 mln. kg P_2O_5. Dat is ruim 30% meer dan de hoeveelheid fosfaat die via mestverwerkingsovereenkomsten is geregistreerd en wordt gebruikt ter verantwoording van de invulling van de mestverwerkingsplicht. Zie tabel 5.4 en 5.1. Figuur 5.1 toont het verloop van de export van dierlijke mest (in fosfaat gerekend) op basis van geregistreerde vervoersbewijzen dierlijke mest (rVDM's) naar Frankrijk, Duitsland, België en overige landen. Dit is dus exclusief de export van mestkorrels en van de verbrandingsassen van BMC Moerdijk. De export van dierlijke mest met een rVDM registratie bedroeg in 2025 34,8 mln. kg P_2O_5. Dat is een toename van circa 19% ten opzichte van het voorgaande jaar.
In de periode 2021 tot en met 2025 werd 47% van de export van dierlijke mest naar Frankrijk afgezet. De groei van de export in 2025 vond echter voornamelijk in Duitsland plaats. De toename van de export naar Duitsland bedroeg 3,4 mln. kg P_2O_5.

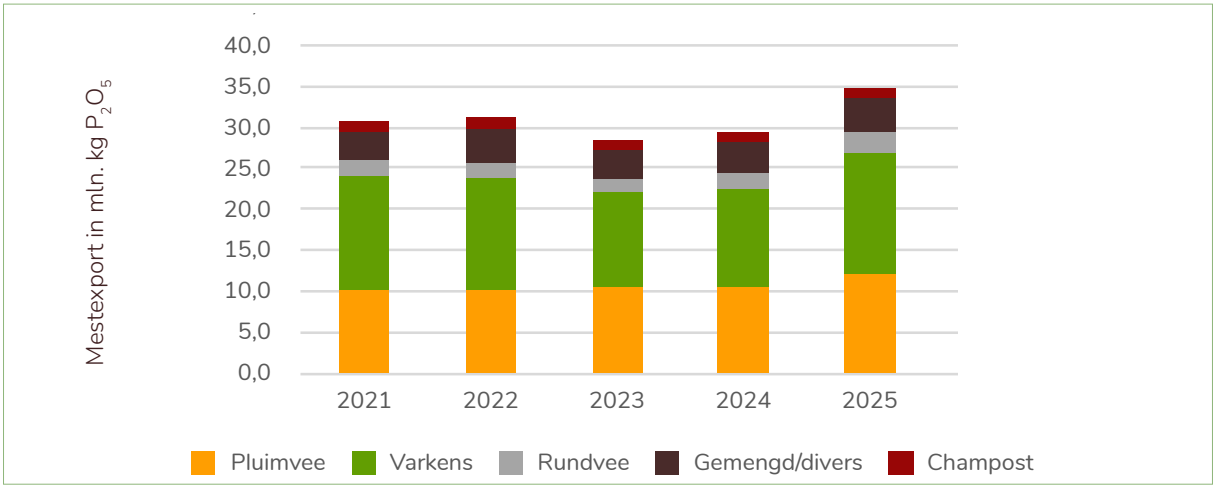
Figuur 5.1. Export dierlijke mest per land per jaar in de periode 2021 tot en met 2025 (in mln. kg fosfaat) (m.u.v. mestkorrels en as van verbrande pluimveemest).

Bron: RVO, 2026.

In figuur 5.2 is de export van fosfaat op basis van rVDM's uitgesplitst naar diersoort voor de jaren 2021 tot en met 2025. Van de 34,8 mln. kg P_2O_5 die in 2025 werd geëxporteerd was circa 34% afkomstig van pluimveemest, 43% van varkensmest en 7% van rundveemest. Het overige deel was afkomstig van andere mest van andere diersoorten of betrof een mengsel van meststoffen. Ondanks het toegenomen aanbod van rundveemest op de markt, vanwege de afbouw van de derogatie en andere aanscherpingen in het mestbeleid, werd er ten opzichte van pluimvee- en varkensmest weinig rundveemest geëxporteerd.

Figuur 5.2. Export dierlijke mest per diercategorie in de periode 2021 tot en met 2025 (in mln. kg fosfaat) (m.u.v. mestkorrels, as van verbrande pluimveemest en champignonsubstraat).

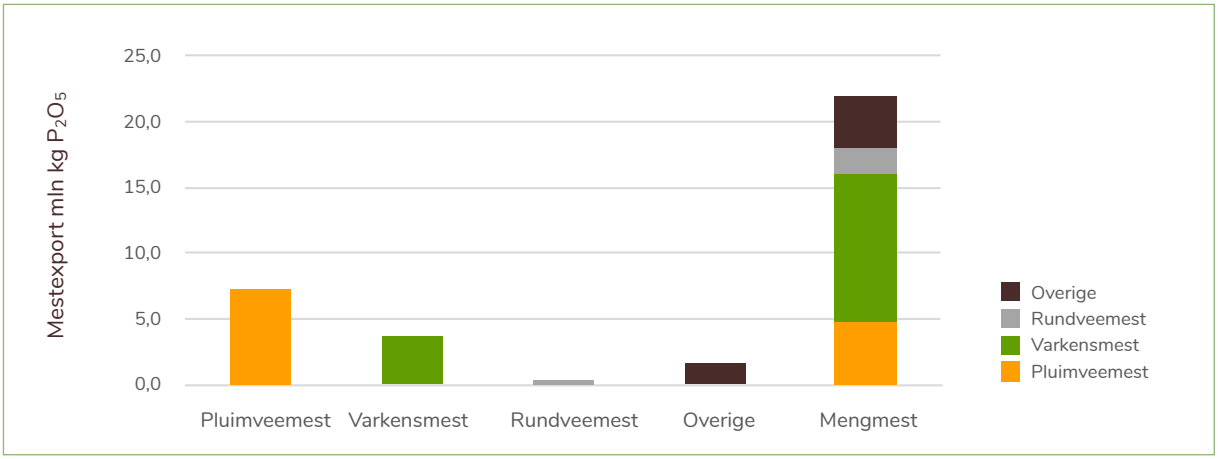
Bron: RVO, 2026.

[1)] *Export en verwerking van mest omvat: export van mest op basis van vervoersbewijzen dierlijke mest, export van champignonsubstraat op basis van kwartaalopgaven, productie van mestkorrels en verbranding van pluimveemest.*

Een groot deel van de export van dierlijke mest vindt plaats in de vorm van mengmest. Voorbeelden van mengmest zijn onder meer digestaat van vergisters waarin meerdere mestsoorten worden vergist of de bewerkte producten uit dergelijke digestaten, of gecomposteerde mestproducten. In 2025 bedroeg het aandeel mengmest circa 63% van de export van dierlijke mest met een rVDM. Zie figuur 5.3. De aandelen van de verschillende mestsoorten in de mengmest kunnen op het rVDM worden aangegeven. De percentages van de mestsoorten in het mengsel zijn niet altijd exact bekend en kunnen globale schattingen betreffen. Om die reden moet de toewijzing van het aandeel pluimveemest, varkensmest, rundveemest en mest van andere diercategorieën in de mengmest worden gezien als indicatief.

Figuur 5.3. Export dierlijke mest in 2025 van pluimveemest, varkensmest, rundveemest, mest van overige diersoorten en mengmest (in mln. kg fosfaat, m.u.v. mestkorrels, as van verbrande pluimveemest en champignonsubstraat).

[1] *Voorbeelden van mengmest zijn gecomposteerde mest en digestaat waarbij mest van verschillende diersoorten als input zijn gebruikt*

Bron: RVO, 2026

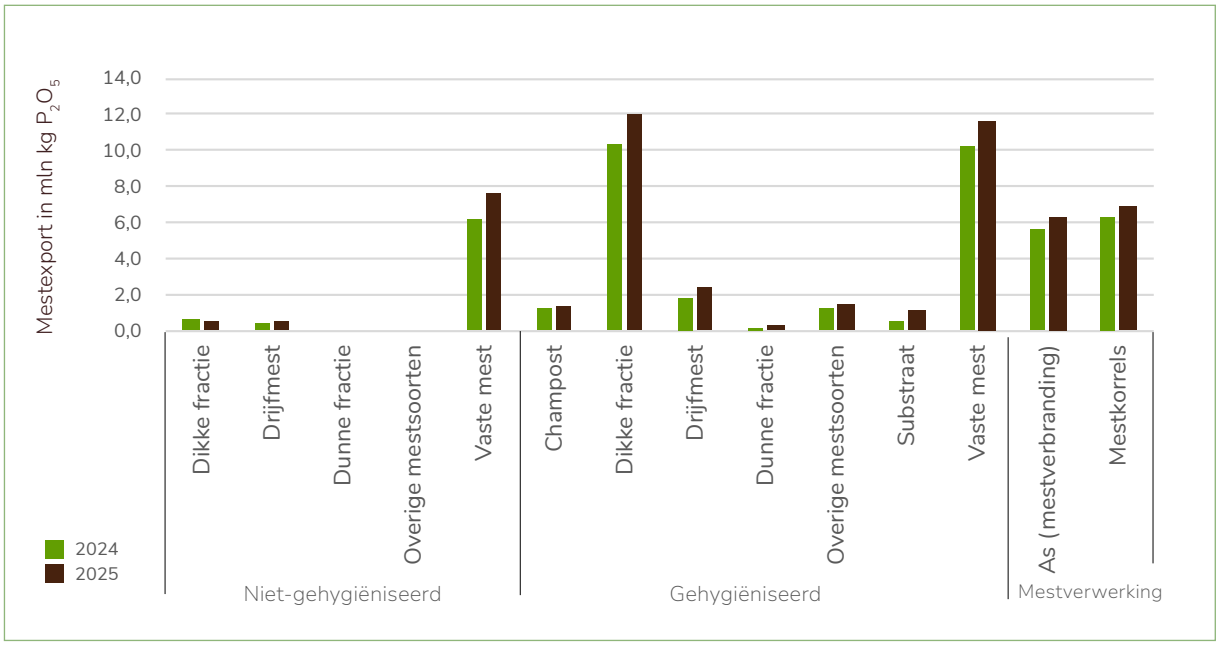
Er worden verschillende typen mestproducten geëxporteerd. De mestexport voor de jaren 2024 en 2025 verdeeld naar mestsoort is weergegeven in figuur 5.4. In bijlage 2 is aangegeven welke mestcodes tot een bepaalde mestsoort zijn gerekend. Daarnaast is in de grafiek onderscheid gemaakt tussen mest die voorafgaand aan de export is gehygiëniseerd en de meststromen die niet zijn gehygiëniseerd, maar met een gezondheidscertificaat zijn geëxporteerd. Verwerkte meststromen (mestkorrels en assen) zijn apart vermeld in de grafiek.

Het aandeel niet-gehygiëniseerde mest bedroeg in 2025 17% (8,6 mln. kg fosfaat) van het totaal aan export en verwerking op basis van fosfaat. De export van niet-gehygiëniseerde mest – in fosfaat gerekend – betrof met name export van vaste pluimveemest.

Het aandeel gehygiëniseerde mest dat met rVDM's is geëxporteerd bedroeg 58% van het totaal van export en verwerking, op basis van fosfaat. Deze export van gehygiëniseerde mest verliep met name via export van dikke fractie en vaste mest. De export van vaste mest betrof met name pluimveemest. Dikke fractie is de stapelbare mestfractie die ontstaat bij scheiding van vloeibare mest. Vaste mest is stapelbare mest die als zodanig in de stal geproduceerd wordt.

De overige 25% werd verwerkt in de vorm van mestkorrels en verbrandingsassen. Voor de productie van mestkorrels wordt voor het overgrote deel pluimveemest gebruikt. De verbrandingsassen komen van BMC Moerdijk en hiervoor wordt uitsluitend pluimveemest gebruikt. Deze verwerkte producten zijn eveneens gehygiëniseerd.

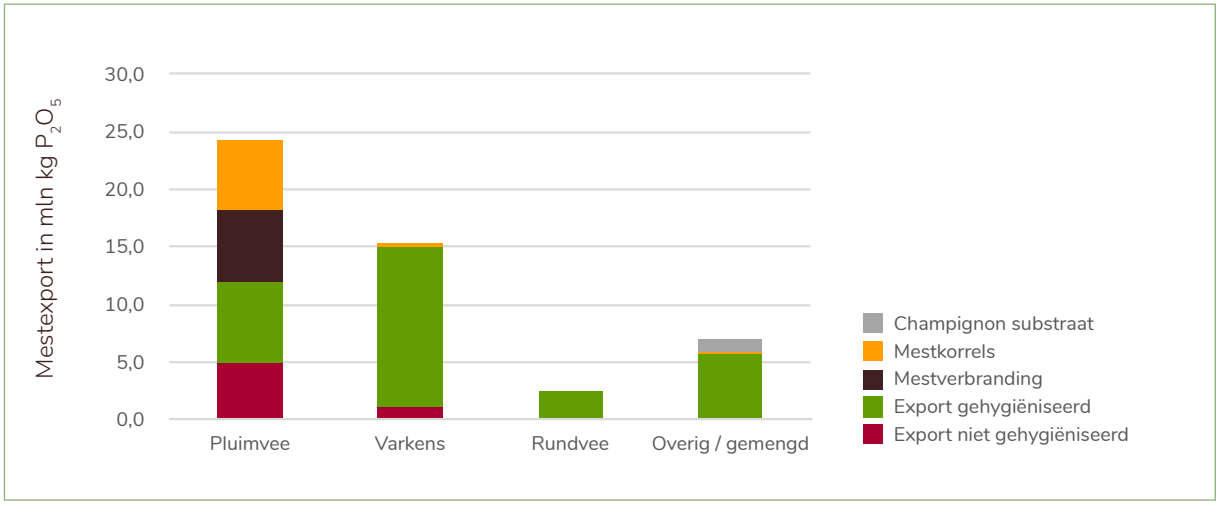
Figuur 5.4. Mestexport in 2024 en 2025 onderverdeeld naar gehygiëniseerde, niet-gehygiëniseerde mestsoorten en export van producten van mestverwerking, in mln. kg fosfaat per jaar.

Bron: RVO, 2026 en BMC Moerdijk, 2026.

Figuur 5.5 toont de export en verwerking van mest per diersoort per jaar in mln. kg fosfaat in 2025. De aandelen mest van een bepaalde diersoort in mengmest, zoals weergegeven in figuur 5.3, zijn hierbij toegekend aan de betreffende diersoort.

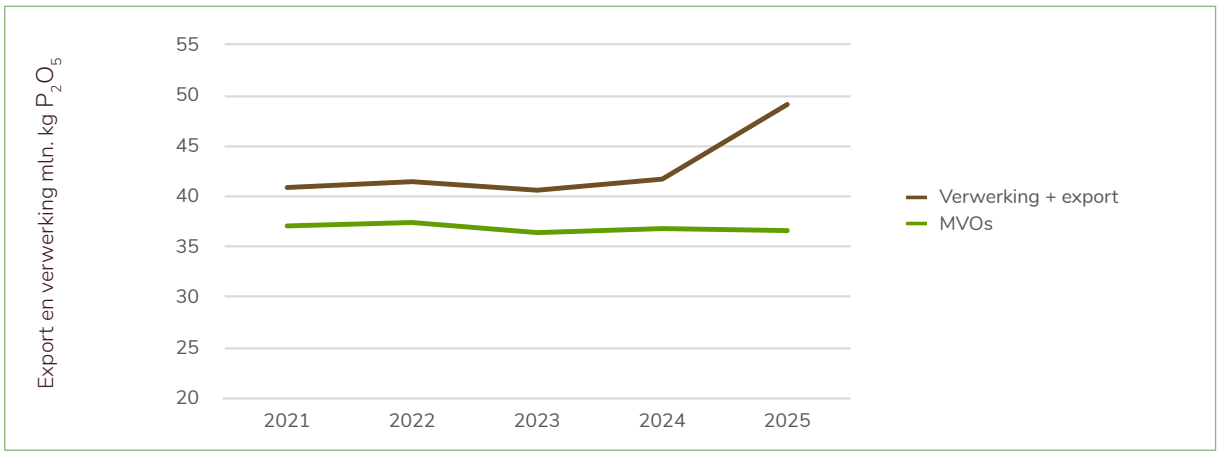
Figuur 5.5. Export en verwerking van mest per diercategorie in mln. kg fosfaat in 2025.

Bron: RVO, 2026 en BMC Moerdijk, 2026.

Figuur 5.5 laat zien dat het grootste deel van de geëxporteerde en verwerkte mest uit pluimveemest bestaat. Nagenoeg alle pluimveemest die in Nederland is geproduceerd wordt geëxporteerd of verwerkt. De optelling van de hoeveelheid verwerkte en geëxporteerde pluimveemest bedroeg in 2025 24,4 mln. kg P_2O_5, terwijl de uitscheiding van pluimveemest in 2025 'slechts' 20 mln. kg P_2O_5 was. De export is dus hoger dan de mestproductie. Dit vraagt om een nadere uitleg. Bij figuur 5.3 is aangegeven dat de percentages mestsoorten in mengmest op het rVDM inschattingen kunnen betreffen, wat resulteert in een onzekerheidsmarge in de toewijzing aan de diercategorieën. Mogelijk is door het toegenomen aanbod van varkens- en rundveemest (als gevolg van de afbouw van de derogatie) het aandeel pluimveemest in mengmest in de praktijk afgenomen, maar zijn nog de eerder van toepassing zijnde verhoudingen op het rVDM aangehouden. Dit leidt tot een overschatting van de export van pluimveemest. Een andere of bijkomende mogelijkheid zou kunnen zijn dat in 2025 de som van de hoeveelheden pluimveemest in opslag is afgenomen en er daadwerkelijk meer is verwerkt en geëxporteerd dan de productie in 2025. Het lijkt echter onwaarschijnlijk dat met de afname van de pluimveemest in opslag een verschil van circa 4,4 mln. kg P_2O_5 tussen productie en verwerking en export volledig kan worden verklaard. Naast de productie van pluimveemest werd ook pluimveemest geïmporteerd. In 2025 bedroeg de import van pluimveemest circa 1,3 mln. kg fosfaat (RVO, 2026). De import van pluimveemest verklaart ook een deel van het verschil tussen productie en export.

Figuur 5.6. Verloop van de gerealiseerde omvang van export en verwerking van mest en de som van mestverwerkingsoverkomsten (in mln. kg P_2O_5).

Bron: RVO, 2026.

Figuur 5.6 laat zien dat het verloop van de mestverwerkingsovereenkomsten in de periode 2021 tot 2024 redelijk parallel liep met de lijn van de gerealiseerde export en verwerking. Er werd in deze periode steeds ongeveer 4 mln. kg P_2O_5 meer geëxporteerd en verwerkt dan de hoeveelheid fosfaat die in mestverwerkingsovereenkomsten was vastgelegd voor de invulling van verwerkingsplicht. In 2025 is aanzienlijk meer geëxporteerd en verwerkt dan op grond van de mestverwerkingsovereenkomsten nodig was. Een waarschijnlijke verklaring is dat de gebruiksruimte voor stikstof in Nederland meer bepalend is geworden voor het niveau van export en verwerking dan de mestverwerkingsplicht op basis van fosfaat.

5.2.2 Export en verwerking stikstof

Er bestaat voor stikstof uit dierlijke mest geen verplichting tot mestverwerking zoals dat voor fosfaat het geval is. Echter, er bestaat eveneens behoefte aan verwerking en export van stikstof omdat de hoeveelheid stikstof in dierlijke mest groter is dan de gebruiksruimte voor stikstof uit dierlijke mest in Nederland. De hoeveelheid stikstof in dierlijke mest bedroeg in 2025 383 mln. kg N. De stikstofgebruiksruimte was 316 mln. kg in 2025. (CBS, 2026).

In tabel 5.5 is aangegeven hoeveel stikstof uit mest is verwerkt en geëxporteerd. Dit is een optelsom van een aantal posten:

- De stikstof die op basis van rVDM's is geëxporteerd;
- De aanvoer van stikstof naar erkende mestverwerkingslocaties in Nederland. Deze mestverwerkingslocaties zijn de pluimveemestverbranding van BMC Moerdijk en een aantal hiervoor erkende producenten van mestkorrels;
- De export van stikstof via champignonsubstraat;
- De stikstof uit dierlijke mest die, op basis van rVDM's met mestcode 120, bij de deelnemers aan de pilot mineralenconcentraat en de pilot Kunstmestvrije Achterhoek is geproduceerd. Voor deze mestcode gold een uitzondering om boven de gebruiksnorm voor dierlijke mest te
- De hoeveelheid stikstof die via biologische behandeling (nitrificatie-denitrificatie) uit mest is verwijderd op verwerkingslocaties. Bij dit proces wordt de stikstof uit de mest verwijderd en omgezet naar N2 dat naar de lucht verdwijnt.

Tabel 5.5. Gerealiseerde export en mestverwerking stikstof uit dierlijke mest (in mln. kg stikstof).

Gerealiseerde export en verwerking stikstof	2021	2022	2023	2024	2025
Export dierlijke mest via registratie rVDM's [1)]	32,2	31,9	30,0	29,9	37,7
Aanvoer naar mestverbranding [2)]	9,3	9,5	9,4	9,5	11,4
Productie mestkorrels [1)]	5,7	6,0	8,0	8,5	9,7
Export champignonsubstraat			1,0	0,8	1,1
Productie mineralenconcentraat [1) 4)]	3,0	2,7	2,5	3,2	3,6
Omzetting in biologische behandeling [5)]	3,5	2,7	3,8	6,0	5,5
Totaal export en verwerking	**53,7**	**52,8**	**54,7**	**57,9**	**69,0**

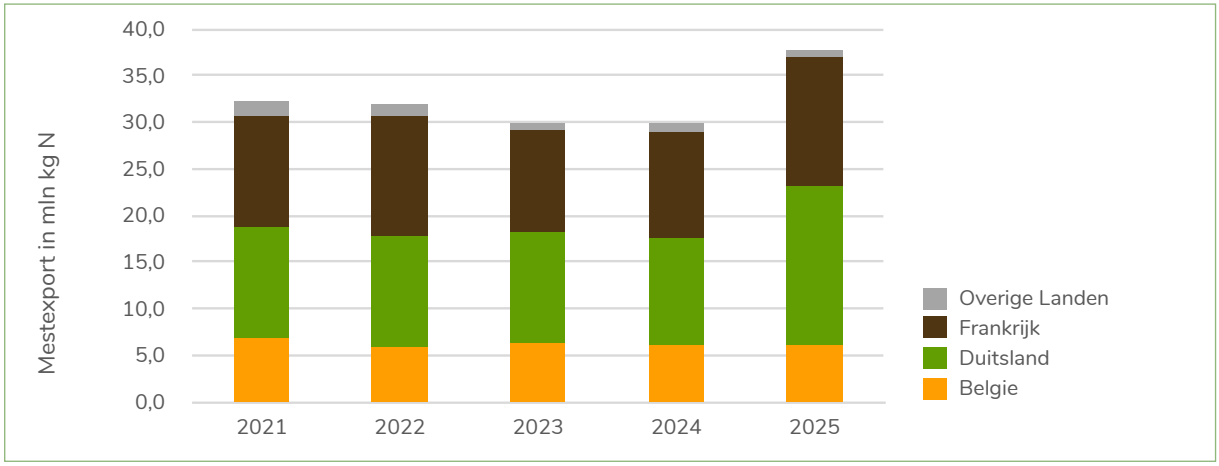
[1)] Bron: RVO, 2026.
[2)] Bron: BMC Moerdijk, 2026.
[3)] Bron: RVO, 2026. Registratie export champignonsubstraat vond voor 2023 plaats via Vervoersbewijzen dierlijke mest, vanaf 2023 via mestkwartaalopgaven.
[4)] Het mineralenconcentraat telt niet mee voor de gebruiksnorm voor stikstof uit dierlijke mest. Het telt wel mee voor de stikstofgebruiksnorm, waarbij een werkingscoëfficiënt van 100% van toepassing is.
[5)] Schatting op basis van NCM inventarisatie van verwerkingscapaciteit mestverwerkers met biologische stikstofverwijdering en jaar waarin verwerking is gestart. Deze berekening is gemaakt op basis van de opgegeven aanvoer van mest en schattingen van het stikstofgehalte in de aangevoerde mest, het aandeel hiervan dat in de dunne fractie terechtkomt na scheiding, en het aandeel van de stikstof in de dunne fractie dat wordt omgezet tot N2. De biologische omzetting van stikstof kan met name worden toegeschreven aan de verwerking van kalvergier en enkele grote verwerkers van varkensmest.

Naast de bewerkingen in tabel 5.5 werd in het kader van de PPS Reïnventing Circular Dairy Farming de urine van maximaal 100 melkveebedrijven ingezet boven de gebruiksnorm dierlijke meststoffen. Op basis van een expertinschatting zou het hier om ongeveer 0,2-0,3 mln. kg stikstof kunnen gaan. Vanwege de onzekerheid en beperkte omvang van de bijdrage van deze proefneming is dit getal niet opgenomen in de tabel.

De export en verwerking van stikstof bedroeg in 2025 69 mln. kg N. Dat is een toename van circa 20% ten opzichte van het voorgaande jaar. Deze toename komt met name door de toegenomen export van dierlijke mest.

Het verloop van de export van stikstof uit dierlijke mest over de periode 2021 tot en met 2025, die met rVDM's zijn vervoerd, is weergegeven in figuur 5.7. De export van mestkorrels en verbrandingsassen is hier niet in meegenomen. In 2025 werd 36% van de hoeveelheid geëxporteerde stikstof naar Frankrijk getransporteerd, 45% naar Duitsland en 16% naar België. De drogere en fosfaatrijkere meststromen worden over langere afstanden afgezet. De meststromen die naar Frankrijk worden geëxporteerd hebben gemiddeld genomen een lagere N/P verhouding dan de mest die naar Duitsland gaat. Frankrijk ontving in 2025 de meeste fosfaat uit dierlijke mest, terwijl op basis van stikstof Duitsland het belangrijkste exportland was (figuur 5.7 en 5.8).

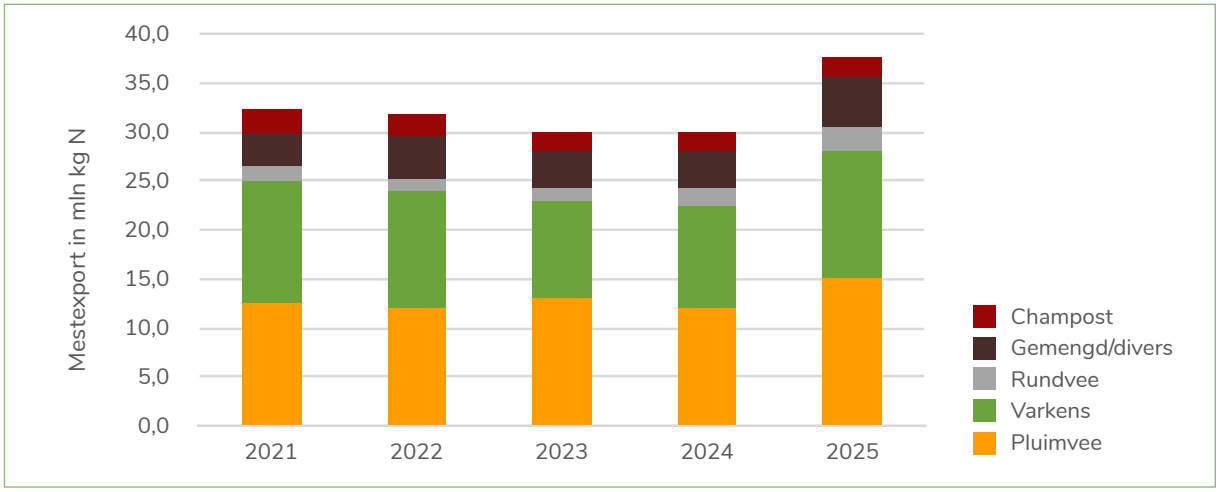
Figuur 5.7. Export dierlijke mest per land per jaar in de periode 2021 tot en met 2025 (in mln. kg stikstof, m.u.v. mestkorrels en as).

Bron: RVO, 2026.

In figuur 5.8 is de export en verwerking van stikstof weergegeven uitgesplitst naar diersoort voor de jaren 2021 tot en met 2025. De export van stikstof bestond in deze periode met name uit pluimveemest (40%) en varkensmest (36%). In deze periode is een relatief beperkte hoeveelheid rundveemest geëxporteerd. Het aandeel van de geëxporteerde en verwerkte stikstof in de vorm van rundveemest bedroeg circa 5%. Het overige deel van de export en verwerking van stikstof bestond uit al dan niet gemengde mest van overige diersoorten (12%) en champost (7%).

Figuur 5.8. Export en verwerking van dierlijke mest1 in de jaren 2021 tot en met 2025, uitgesplitst naar diersoort. (in mln. kg N).

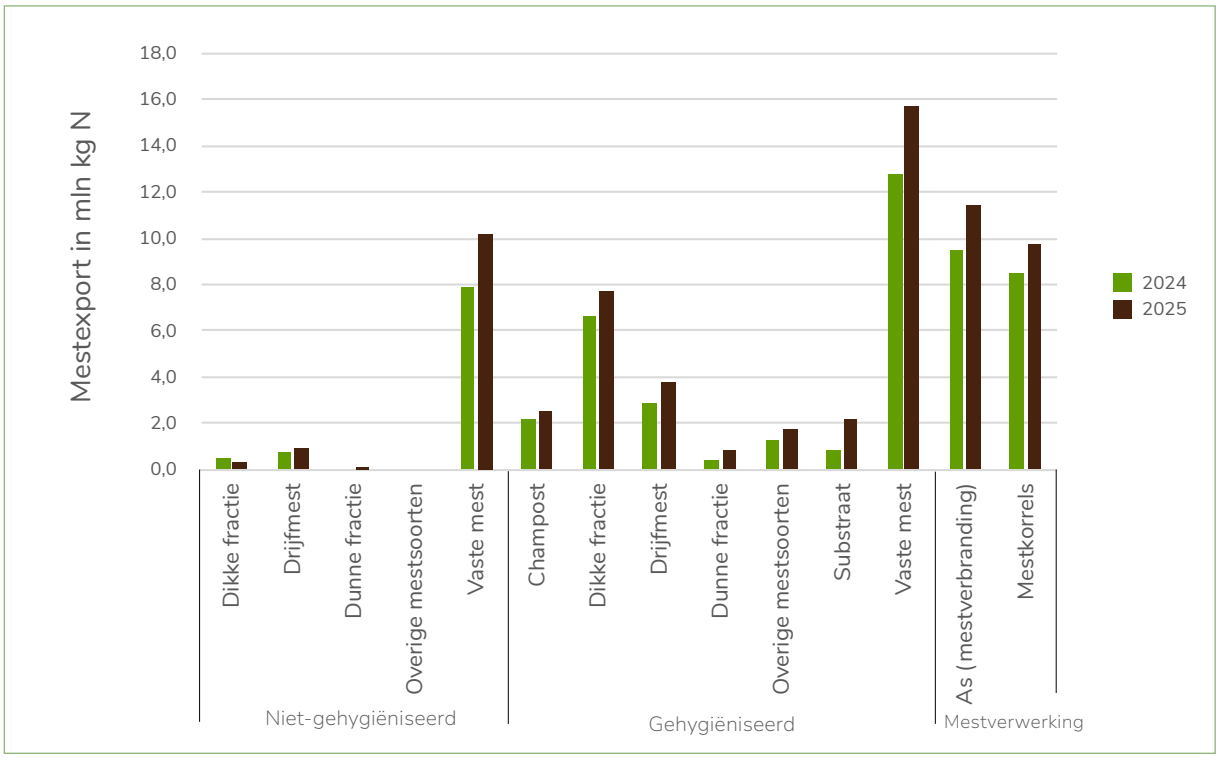

Bron: RVO, 2026.

[1)] Export en verwerking van mest omvat: export op basis van vervoersbewijzen dierlijke mest, export van champignonsubstraat op basis van kwartaalopgaven, productie van mestkorrels, verbranding van pluimveemest, productie van mineralenconcentraat en omzetting van stikstof via biologische stikstofverwijdering.

Figuur 5.9 geeft de mestexport naar hygiënisatie en mestsoort uitgedrukt in mln. kg stikstof voor 2024 en 2025. De export van stikstof via niet-gehygiëniseerde mest bedroeg in 2025 18% van de totale hoeveelheid geëxporteerde en verwerkte mest. Het aandeel gehygiëniseerde mest bedroeg 51% van de totale hoeveelheid geëxporteerde en verwerkte stikstof en het aandeel mestverwerking' (de aanvoer naar mestkorrelaars en BMC Moerdijk) 32%.

Figuur 5.9. Mestexport in 2024 en 2025 onderverdeeld naar gehygiëniseerde en niet-gehygiëniseerde mestsoorten en export van producten van mestverwerking, in mln. kg stikstof per jaar.

Bron: RVO, 2025 en BMC Moerdijk, 2026.

5.3 Bemestingsproducten voor de Nederlandse markt

5.3.1 Productie en afzet van mineralenconcentraat

De productie en afzet van mineralenconcentraat is in kaart gebracht op basis van vervoersbewijzen dierlijke mest met mestcode 120. De productie is bepaald aan de hand van de afvoer van mineralenconcentraat vanaf de bedrijven. Aan de hand van de aanvoer door landbouwbedrijven is een beeld verkregen van de verdeling van de afzet over verschillende concentratiegebieden.

Tabel 5.6. Afvoer en aanvoer van mineralenconcentraat van producten naar landbouwbedrijven in de concentratiegebieden Zuid, Oost en Overig per jaar in de periode 2021 tot en met 2025 (in ton product x 1.000).

Afvoer van productielocaties	2021	2022	2023	2024	2025
Zuid	441	391	365	431	429
Oost	0	0	22	30	48
Overig	9	8	0	3	8
Totaal	**450**	**399**	**387**	**464**	**485**
Aanvoer naar Landbouwbedrijven (afnemers)	**2021**	**2022**	**2023**	**2024**	**2025**
Zuid	295	261	250	256	230
Oost	36	21	30	57	67
Overig	119	117	107	151	188
Totaal	**450**	**399**	**387**	**464**	**485**

Bron: RVO, 2025.

Tabel 5.6 laat zien dat het grootste deel van de productie van mineralenconcentraat plaatsvindt in concentratiegebied Zuid (88% in 2025). Het mineralenconcentraat dat geproduceerd werd in het kader van de Kunstmestvrije Achterhoek (de 'groene weidemeststof') is niet in deze tabel meegenomen omdat dit niet met mestcode 120 wordt vervoerd.

In de periode 2021 tot en met 2025 vertoonde de productie en het gebruik van mineralenconcentraat een wisselend beeld. In 2022 nam de productie en het gebruik relatief sterk af ten opzichte van het voorgaande jaar, mogelijk als gevolg van de hoge energiekosten in 2022. In 2023 is de productie en het gebruik van mineralenconcentraat nog iets verder gedaald tot 387.000 ton, ondanks dat de hoge kunstmestprijzen op dat moment. In 2024 is de productie en het gebruik weer sterk toegenomen. Mogelijk heeft de toegenomen druk op de mestmarkt bijgedragen aan een verhoogd aanbod van mest voor verwerking tot mineralenconcentraat. De stijging van de productie van mineralenconcentraat heeft zich in 2025 voortgezet. In 2025 bedroeg de productie 485.000 ton. Dit is de hoogste productie van de periode 2021 tot en met 2025.

Circa 54% van het mineralenconcentraat dat in 2025 in concentratiegebied Zuid werd geproduceerd, werd ook in dit gebied gebruikt.

Tabel 5.7. Aan- en afvoer van mineralenconcentraat naar landbouwbedrijven in de concentratiegebieden Zuid, Oost en Overig uitgedrukt in tonnen product, kg stikstof en kg fosfaat, in 2024.
Afvoer: Afvoer van mineralenconcentraat vanaf productielocaties (producenten).
Aanvoer: Aanvoer van mineralenconcentraat naar landbouwbedrijven (gebruikers).

	Volume		Fosfaat		Stikstof	
2025	Afvoer ton	Aanvoer ton	Afvoer mln. Kg	Aanvoer mln. Kg	Afvoer mln. Kg	Aanvoer mln. kg
Zuid	429.000	230.000	0,1	<0,1	2,9	1,5
Oost	48.000	67.000	<0,1	<0,1	0,6	0,6
Overig	8.000	188.000	<0,1	<0,1	0,1	1,5
Totaal	485.000	485.000	0,1	0,1	3,6	3,6
Gehalte in kg/ton			0,3	0,3	7,4	7,4

Bron: RVO, 2026.

Tabel 5.7 laat de productie en gebruik van mineralenconcentraat zien in kg stikstof, kg fosfaat en tonnen product. In totaal is in 2025 via mineralenconcentraat circa 3,6 mln. kg stikstof en 0,1 mln. kg fosfaat geproduceerd en afgezet.

De gemiddelde gehalten aan stikstof en fosfaat bedroeg respectievelijk 7,4 kg per ton en 0,3 kg per ton. De minimale verhouding stikstof/fosfaat in het mineralenconcentraat was in de pilot wettelijk vastgelegd op minimaal 15:1. De cijfers laten zien dat deze verhouding in de praktijk ruimschoots wordt gehaald. Op basis van de gemiddelde gehalten fosfaat en stikstof bedraagt de stikstof/fosfaat verhouding in het mineralenconcentraat 25:1.

Bij onderzoek in het kader van de pilot mineralenconcentraat (Hoeksma, 2011 en 2020) is onder andere de relatieve massabalans voor producenten van mineralenconcentraten vastgesteld. Hieruit volgt dat voor de productie van circa 485.000 ton mineralenconcentraat 1,4 à 1,6 miljoen ton drijfmest moet zijn aangevoerd. Naast mineralenconcentraat produceerden deze verwerkers circa 277.000 ton dikke fractie en circa 623.000 ton schoon water uit de aangevoerde drijfmest.

5.3.2 Productie en afzet spuiwater

Een deel van de stikstof in mest vervluchtigt vanuit stallen en mestopslagen in de vorm van ammoniak. Echter, een deel van deze ammoniak wordt terugwonnen met behulp van luchtwassers die de stallucht zuiveren en de vervluchtigde ammoniak afvangen. Ammoniak wordt dan omgezet in ammoniumsulfaat. Het ammoniumzout komt als spuiwater vrij uit de luchtwasser en kan als meststof worden gebruikt. In de mestboekhouding van een gebruiker (teler) valt dit product onder de categorie overige anorganische meststoffen.
De stikstof uit het spuiwater telt niet mee voor de gebruiksnorm dierlijke mest, maar telt wel volledig

mee voor de stikstofgebruiksnorm van het gewas, met een werkingscoëfficiënt van 100%.
In de periode 2021 tot en met 2025 bedroeg de hoeveelheid stikstof die met behulp van luchtwassers is afgevangen, 8,5 tot 9,9 mln. kg. Zie tabel 5.8. Ruim 20% van de totale landelijke ammoniakemissie uit stal en opslag wordt opgevangen in spuiwater. Dit is voor het overgrote deel afkomstig uit de varkenshouderij.

Tabel 5.8. Hoeveelheid stikstof in spuiwater luchtwassers op veehouderijbedrijven in mln. kg N

Jaar	2021	2022	2023	2024	2025
Spuiwater luchtwassers	9,4	9,9	8,8	8,7	8,5

Bron: CBS, 2026.

Luchtwassers worden met name in de varkenshouderij en pluimveehouderij toegepast. In de periode 2021 tot en met 2025 is de hoeveelheid stikstof die in spuiwater is vastgelegd, afgenomen van 9,4 naar 8,5 mln. kg N. Dit is een afname van circa 10%. In dezelfde periode zijn de dieraantallen varkens en pluimvee afgenomen met respectievelijk 13% en 9%. (CBS, 2026). Niet bekend is of de afname van de dieraantallen voor de bedrijven met luchtwassers zich in gelijke mate verhoudt tot de afname van de dieraantallen voor heel Nederland.

Hoofdstuk 6 Nutriëntenbalans Nederlandse landbouw

6.1 Fosfaataanvoer en -gebruik dierlijke mest

Tabel 6.1a geeft inzicht in de mestbalans in Nederland op basis van fosfaat. Met mestbalans wordt hier bedoeld de verhouding tussen enerzijds het aanbod van fosfaat naar de gebruiksruimte dierlijke mest in de landbouw via dierlijke mest en andere meststoffen en anderzijds het gebruik in Nederland en de verwerking en export van dierlijke mest. Naast fosfaat uit dierlijke mest telt ook fosfaataanvoer uit kunstmest, zuiveringsslib en compost (deels), mee in de benutting van de fosfaatgebruiksruimte.

In 2025 bedroeg de totale aanvoer van fosfaat 157,1 mln. kg. Daarvan werd 104,9 mln. kg gebruikt in de Nederlandse land- en tuinbouw. Omdat het gebruik dierlijke mest voor 2025 bij het opstellen van dit rapport nog niet was gepubliceerd door CBS (statline), is voor het gebruik dierlijke mest een berekende waarde gehanteerd. Het gebruik dierlijke mest is berekend door mestproductie, mestimport en aanvoer via co-substraten op te tellen en vervolgens de afzet buiten de Nederlandse landbouw (onderdeel D in tabel 6.1a) daar vanaf te trekken. De afzet van fosfaat buiten de Nederlandse landbouw bedroeg in 2025 52,2 mln. kg.

Voor de jaren 2021, 2022 en 2023 komt het op deze wijze berekende gebruik dierlijke mest goed overeen met het door CBS gepubliceerde gebruik dierlijke mest (ook 2024 was nog niet gepubliceerd). Het verschil tussen het berekende gebruik en het door CBS gepubliceerde gebruik bedroeg in deze jaren 1-2%.

Het berekende gebruik van fosfaat uit dierlijke mest in de landbouw in 2025 bedroeg 95,7 mln. kg fosfaat. Dit komt overeen met een 72% benutting van de gebruiksruimte voor fosfaat. Het gebruik van overige meststoffen bedroeg 9,2 mln. kg fosfaat, hetgeen overeenkomt met 7% van de gebruiksruimte. De gebruiksruimte voor fosfaat werd daarmee in totaal voor 79% benut. Door de afname van het gebruik van fosfaat is de hoeveelheid fosfaat die buiten de Nederlandse landbouw moet worden afgezet of moet worden verwerkt, gestegen naar 52,5 mln. kg fosfaat in 2025, ten opzichte van 44,8 mln. kg fosfaat in 2024 (zie ook tabel 6.1.b).

Tabel 6.1a. Aanvoer van fosfaat, gebruik binnen de Nederlandse landbouw, verwerking en afzet buiten de Nederlandse landbouw en benuttingsgraad van de gebruiksruimte in 2025. (in mln. kg fosfaat).

	Onderdeel	Bron	Fosfaat mln. kg P_2O_5	
A	**Aanvoer fosfaat**			
	Dierlijke mest			
	Mestproductie	CBS	141,5	
	Mestimport	RVO	2,7	
	Co-substraat vergisters	CBS	3,7	1
	Overige aanvoer			
	Compost (aandeel dat meetelt in benutting gebruiksruimte)	RVO	0,6	2
	Zuiveringsslib	RVO	0,2	
	Kunstmest	CBS	8,4	3
	Totaal aanvoer naar Nederlandse landbouw	**Som**	**157,1**	
B	**Gebruik dierlijke mest Nederlandse landbouw**			
	Gebruik dierlijke mest	Berekend	95,7	4
	Gebruik overige meststoffen	RVO	9,2	
	Totaal gebruik fosfaat Nederlandse landbouw	**Som**	**104,9**	
C	Af te zetten buiten de Nederlandse landbouw of te verwerken (A-B)	**Berekend**	**52,2**	
D	**Verwerking en afzet buiten de Nederlandse landbouw**			
	Export dierlijke mest (rVDM)	RVO	34,8	
	Verwerking (verbranding en korrelproductie)	RVO/NCM	13,2	
	Export champignonsubstraat	RVO	1,1	5
	Afzet hobbybedrijven en particulieren	CBS	2,0	
	Gebruik natuurterreinen	CBS	1,1	
	Totaal verwerking afzet buiten Nederlandse landbouw	Som	**52,2**	
E	**Gebruiksruimte fosfaat**	CBS	**133,4**	
	Invulling gebruiksruimte dierlijke mest (Gebruik dierlijke mest / gebruiksruimte x 100%)	Berekend	72%	
	Invulling gebruiksruimte overige aanvoer (Gebruik overige meststoffen / gebruiksruimte x 100%)	Berekend	7%	

[1] Cijfer voor 2025 was nog niet gepubliceerd bij het schrijven van dit rapport.
[2] Bij de aanvoer van compost is rekening gehouden met 75% vrijstelling bij de toerekening van het aangevoerde fosfaat.
[3] Aanvoer van kunstmest naar de glastuinbouw is buiten beschouwing gelaten omdat het areaal glastuinbouw buiten de gebruiksruimte dierlijke mest valt.
[4] Gebruik dierlijke mest, berekend als: som excretie, mestimport en aanvoer co-substraten minus afzet buiten Nederlandse landbouw.
[5] Export van champignonsubstraat op basis van mestkwartaalopgaven producenten van substraat.

In tabel 6.1b is de mestbalans voor fosfaat uit dierlijke mest weergegeven voor de jaren 2021 tot en met 2025. Voor het jaar 2025 valt met name op de sterke toename van de afzet van fosfaat buiten de Nederlandse landbouw ten opzichte van de voorgaande jaren. Dit heeft geleid tot een lager gebruik van fosfaat uit dierlijke mest.

Als gevolg van de afbouw van de derogatie is de gebruiksruimte voor stikstof afgenomen en is stikstof vaker een beperkende factor geweest voor het gebruik van dierlijke mest. Dat is een mogelijke verklaring voor de afname van de benuttingsgraad van de fosfaatgebruiksruimte in 2025. Van een afname van de benuttingsgraad van de fosfaatgebruiksruimte is in 2023 en 2024 echter nog geen sprake geweest, terwijl de afbouw van derogatie in 2023 van start is gegaan. Mogelijk heeft markt heeft enige tijd nodig om het verhoogde aanbod van dierlijke mest, dat niet in Nederland kan worden benut te verwerken en te exporteren. Mogelijk is in 2023 en 2024 meer mest in opslag gehouden.

Tabel 6.1b. Aanvoer fosfaat en gebruik binnen de Nederlandse landbouw, afzet buiten de Nederlandse landbouw en verwerking (berekend en gerealiseerd) en benuttingsgraad van de gebruiksruimte in de jaren 2021 tot en met 2025 (in mln. kg fosfaat).

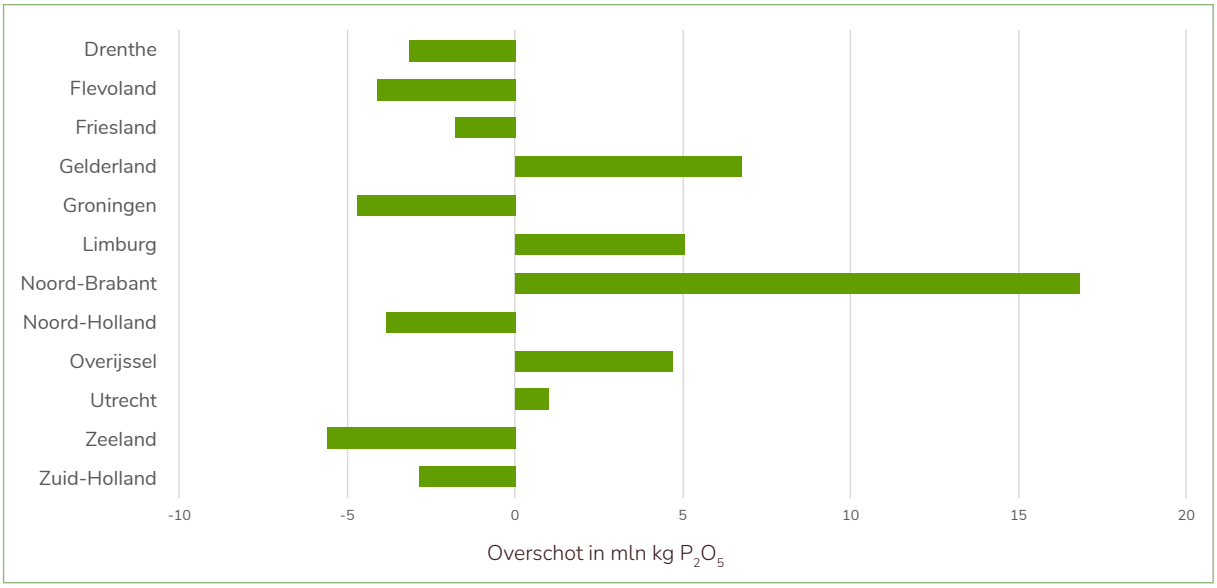
Onderdeel	2021	2022	2023	2024	2025
Aanvoer fosfaat naar Nederlandse landbouw	158,8	162,6	159,0	159,7	157,1
Gebruik fosfaat Nederlandse landbouw	111,8	115,2	112,8	115,0	104,9
Af te zetten buiten de Nederlandse landbouw of te verwerken	47,0	47,2	47,4	44,8	52,2
Afzet buiten de Nederlandse landbouw	45,3	45,8	43,7	44,8	52,2
Verschil (excretie, minus gebruik binnen Nederlandse Landbouw, minus afzet buiten Nederlandse landbouw)	1,7	1,5	2,6	0,0	0,0
Gebruiksruimte fosfaat	138,6	137,4	133,4	132,6	133,4
Benuttingsgraad voor dierlijke mest	77%	80%	81%	81%	72%
Benuttingsgraad voor overige aanvoer	4%	4%	4%	5%	7%

[1] Berekende waarde: Fosfaat uit dierlijke mest minus Afzet buiten de Nederlandse landbouw.

Figuur 6.1 toont de fosfaatexcretie minus de gebruiksruimte per provincie. De figuur laat zien in welke provincies de mestproductie in fosfaat gerekend groter of juist kleiner is dan de gebruiksruimte in de provincie. In de provincies Gelderland, Limburg, Noord-Brabant, Overijssel en Utrecht is de mestproductie hoger dan de gebruiksruimte in deze provincies.
Het overschot mest uit deze provincies kan afgezet worden naar andere provincies en/of worden verwerkt of geëxporteerd.

In totaal bedroeg in 2025 het overschot van de excretie ten opzichte van de gebruiksruimte van alle provincies samen 8,2 mln. kg P_2O_5. Dat komt overeen met circa 6% van de excretie.
Dit berekende overschot betreft enkel het verschil tussen excretie en gebruiksruimte, waarbij in tegenstelling tot de overzichten in de tabellen 6.1a en 6.1b geen rekening is gehouden met andere aan- en afvoerposten.

Figuur 6.1.Fosfaatoverschot per provincie in 2025, uitgedrukt als het verschil van fosfaatexcretie minus fosfaatgebruiksruimte (in mln. kg P_2O_5).

Bron: CBS, 2026.

6.2 Stikstofaanvoer en –gebruik via mest

Tabel 6.2a geeft de balans weer voor stikstof uit dierlijke mest in 2025. Met mestbalans wordt hier bedoeld de verhouding tussen enerzijds het aanbod van stikstof uit dierlijke mest naar de stikstofgebruiksruimte dierlijke mest in de Nederlandse landbouw en anderzijds het gebruik in Nederland en de verwerking en export. Het aanbod en gebruik van stikstof die niet meetelt in de stikstofgebruiksruimte voor dierlijke mest zoals kunstmest en RENURE is niet meegenomen in de balans.

In dit jaar bedroeg de aanvoer (mestproductie, -import en co-producten in vergisters) van stikstof 393,4 mln. kg stikstof. Hiervan is 300,2 mln. kg gebruikt in de Nederlandse landbouw, uitgaande van een aangenomen benutting van de gebruiksruimte stikstof van 95%.

Het gebruik van stikstof uit dierlijke mest in 2025 was bij het schrijven van dit rapport nog niet gepubliceerd door het CBS. Er is uitgegaan van een 95% invulling van de stikstofgebruiksruimte, omdat in voorgaande jaren (2021 t/m 2023) de stikstofbenuttingsgraad reeds tot 95% opliep (CBS, 2026) en de druk op de stikstofgebruiksruimte als gevolg van de afbouw van de derogatie in 2024 en 2025 nog verder is toegenomen.

Het deel van het aanbod van stikstof dat niet in Nederland werd gebruikt (93,2 mln. kg stikstof) zou buiten de Nederlandse landbouw moeten zijn afgevoerd, echter de optelling van de verschillende posten van afzet buiten de Nederlandse landbouw bedroeg ‘slechts’ 78,5 mln. kg. De stikstofbalans klopt niet helemaal, mogelijk als gevolg van de aangenomen benutting van de gebruiksruimte en mogelijk als gevolg van de foutenmarges bij de vaststelling van de hoeveelheden van de verschillende posten in de tabel. Mogelijk is ook de voorraad mest in opslag toegenomen in 2025. Daarnaast treden stikstofverliezen op bij mestbewerkingsprocessen die niet in de balans zijn meegenomen. Deze verliezen leiden tot lagere stikstofgehalten in de meststromen en daarmee tot lagere gebruiken in Nederland en lagere afzet buiten de Nederlandse landbouw. Het verschil van 14,7 mln. kg stikstof is relatief beperkt: het komt overeen met circa 4% van de totale aanvoer van stikstof naar de Nederlandse landbouw.

Tabel 6.2a. Aanvoer van stikstof uit dierlijke mest, gebruik binnen de Nederlandse landbouw, verwerking en afzet buiten de Nederlandse landbouw en benuttingsgraad van de gebruiksruimte in 2025 (in mln. kg stikstof).

	Onderdeel	Bron	Stikstof mln. kg N	
A	**Aanvoer naar Nederlandse landbouw**			
	Dierlijke mest			
	Dierlijke mest (Excretie minus verliezen in stal en opslag)	CBS	382,7	
	Mestimport	RVO	5,5	
	Co-substraten vergisters	CBS	5,2	1
	Totaal aanvoer naar Nederlandse landbouw	**Som**	**393,4**	
B	**Gebruik dierlijke mest Nederlandse landbouw**			
	Gebruik dierlijke mest	Berekend	300,2	2
	Gebruik overige aanvoer (niet in gebruiksruimte dierlijke mest)	RVO		3
	Totaal gebruik stikstof dierlijke mest in Nederlandse landbouw	**Som**	**300,2**	
C	**Af te zetten buiten de Nederlandse landbouw of te verwerken (A-B)**	**Berekend**	**93,2**	
D	**Verwerking en afzet buiten de NL gebruiksruimte stikstof dierlijke mest**			
	Export dierlijke mest (rVDM)	RVO	37,7	
	Verwerking (verbranding, korrelproductie)	RVO/NCM	21,1	
	Export champignonsubstraat	RVO	2,1	
	Productie mineralenconcentraat	NCM	3,6	
	Omzetting biologische stikstofverwijdering	NCM	5,5	
	Afzet hobbybedrijven en particulieren	CBS	4,8	
	Gebruik natuurterreinen	CBS	3,7	
	Totaal afzet buiten NL gebruiksruimte stikstof dierlijke mest	**Som**	**78,5**	
E	Verschil berekende en geregistreerde afzet buiten Nederlandse landbouw (C-D)		**14,7**	
F	**Gebruiksruimte dierlijke mest**	CBS	**316**	
	Invulling gebruiksruimte dierlijke mest (Gebruik dierlijke mest / gebruiksruimte x 100%)	Aangenomen	95%	

[1] Cijfer voor 2025 was nog niet gepubliceerd bij het schrijven van dit rapport.
[2] Cijfer voor 2025 was nog niet gepubliceerd bij het schrijven van dit rapport. Het gebruik van stikstof voor 2025 is berekend op basis van de stikstofgebruiksruimte van 2025 vermenigvuldigd met de benuttingsgraad van het voorgaande jaar.
[3] Stikstof uit compost, zuiveringsslib, kunstmest en RENURE tellen niet mee in de stikstofgebruiksnorm dierlijke mest.

In tabel 6.2b is de mestbalans voor stikstof uit dierlijke mest weergegeven voor de jaren 2021 tot en met 2025. Uit de tabel kan worden afgeleid dat de aanvoer van stikstof in dierlijke mest met ruim 23 mln. kg is afgenomen in de periode 2021 tot en met 2025. In dezelfde periode is de gebruiksruimte dierlijke mest afgenomen met bijna 60 mln. kg stikstof.

Voor 2025 is uitgegaan van de benuttingsgraad van de gebruiksruimte van 95%. Onduidelijk is wat onder praktijkomstandigheden de werkelijke benuttingsgraad zal zijn. Een benuttingsgraad van 100% lijkt onrealistisch om meerdere redenen. Zo zijn er telers die er bewust voor kiezen om geen of minder dierlijke mest te gebruiken dan maximaal mogelijk is, omdat ze dat beter vinden voor hun bodem of gewassen. Een andere reden is dat afhankelijk van de toegepaste mestsoort soms fosfaat en soms stikstof limiterend is. Wanneer fosfaat limiterend is, kan de gebruiksruimte dierlijke mest voor stikstof niet volledig worden benut en vice versa. Ook zullen er bedrijven zijn die gewassen telen met een lagere totale stikstofgebruiksnorm dan wat er met dierlijke mest gegeven mag worden.

Tabel 6.2b. Beschikbare stikstof in dierlijke mest en gebruik binnen en buiten de Nederlandse landbouw en benuttingsgraad van de gebruiksruimte in de jaren 2021 tot en met 2025 (in mln. kg stikstof).

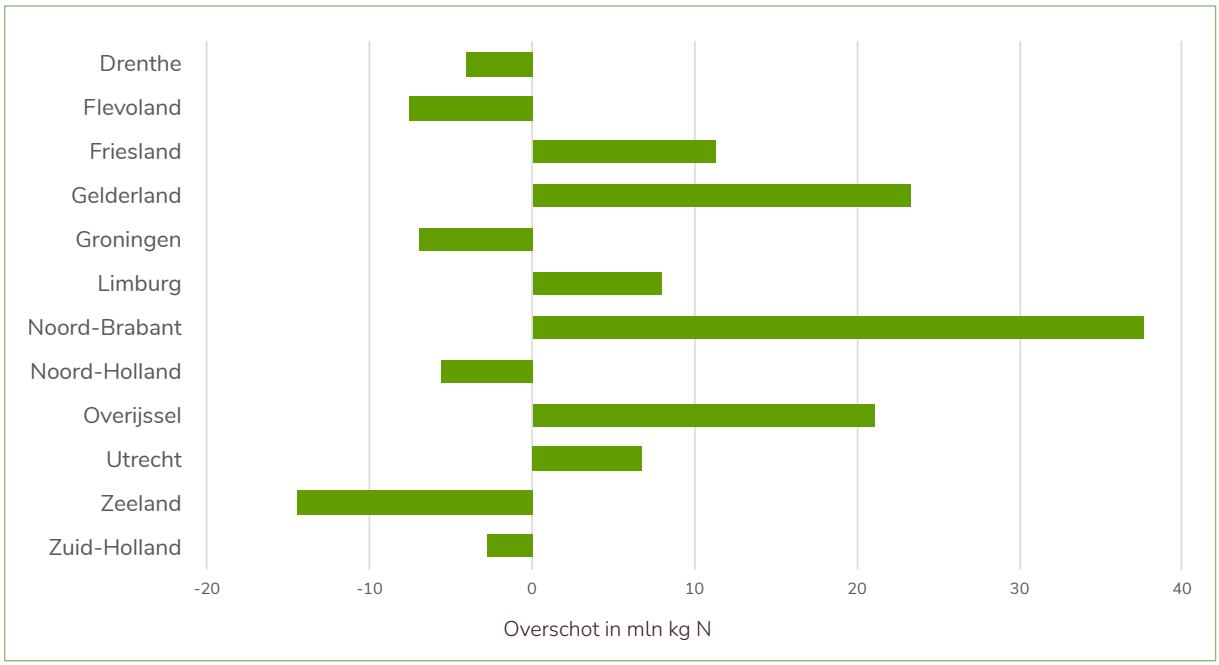
Onderdeel	2021	2022	2023	2024	2025
Aanvoer dierlijke mest (excretie, import, co-substraat)	416,8	414,4	414,7	400,6	393,4
Gebruik dierlijke mest binnen Nederlandse landbouw	334,7	330,1	334,0	321,1[1)]	300,2[1)]
Af te zetten buiten de Nederlandse landbouw of te verwerken	82,1	84,3	80,7	79,5	93,2
Gerealiseerde afzet buiten de Nederlandse landbouw en verwerking	65,0	64,1	63,3	66,4	78,5
Verschil (excretie – gebruik binnen en buiten Nederlandse landbouw)	17,1	20,2	17,4	13,1	14,7
Gebruiksruimte dierlijke mest	375,8	372,5	350,0	338,0	316,0
Benuttingsgraad voor dierlijke mest	89%	89%	95%	95%	95%

[1] Berekende waarde, uitgaande van 95% invulling van de stikstofgebruiksruimte.

Figuur 6.2 toont in hoeverre een provincie een mestoverschot dan wel tekort heeft, uitgedrukt in stikstof. De overschotten en tekorten in stikstof zijn enigszins anders dan die van fosfaat, zoals in grafiek 6.1 te zien is. De verschillen komen onder meer voort uit de verschillen in de samenstelling van de veestapel en het gebruik van de landbouwgrond. Opmerkelijk is dat in de provincie Friesland een mestoverschot is op basis van stikstof, terwijl er voor fosfaat nog gebruiksruimte aanwezig is. In Friesland is relatief veel melkveehouderij en grasland. Rundveemest bevat relatief minder fosfaat dan andere mestsoorten en op grasland is de gebruiksnorm voor fosfaat hoger dan voor bouwland.

Het stikstofoverschot van alle provincies samen bedroeg in 2026 66,5 mln. kg N. Dit komt overeen met ruim 17% van de stikstof in opgeslagen dierlijke mest en weidemest. Procentueel was het stikstofoverschot in 2025 groter dan het fosfaatoverschot. De benodigde verwerking en export van dierlijke mest wordt daarom met name gedreven door het stikstofoverschot en in mindere mate door de (verplichte) verwerking van fosfaat.

Figuur 6.2. Stikstofoverschot per provincie in 2025, uitgedrukt als het verschil in opgeslagen dierlijke mest en weidemest minus stikstofgebruiksruimte (in mln. kg N).

Bron: CBS, 2026.

Hoofdstuk 7 Mestbewerkingscapaciteit

7.1 Aantal mestbewerkingslocaties

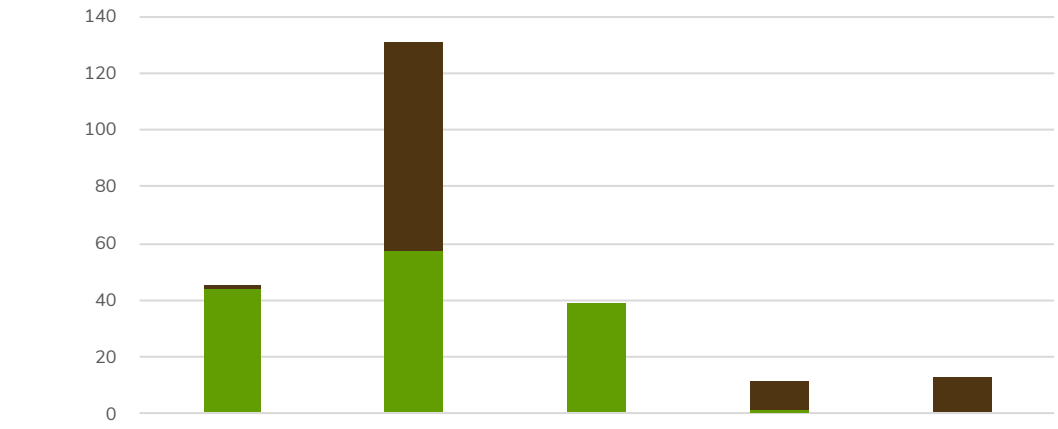
Om de mestbewerkingscapaciteit beter in beeld te krijgen zijn rVDM data geanalyseerd van de aan- en afvoer van mestproducten bij de mestbewerkers uit de NCM-database. Deze data is gecombineerd met NVWA-data over erkenningen en registraties met betrekking tot mestbewerking. Daarnaast heeft de NCM-werkgroep de mestbewerkers ook weer geënquêteerd.

Van de 244 bedrijven in de NCM-database hebben er 220 een operationele installatie, 11 hebben een installatie in ontwikkeling en 13 bedrijven hebben dit jaar in de enquête aangegeven niet (meer) actief te zijn in mestbewerking (zie ook hoofdstuk 8).

Locaties kunnen bij de NVWA meerdere erkenningen hebben. Er zijn 239 geregistreerde activiteiten bekend bij de 220 operationele installaties. Zie ook figuur 7.1.
De NVWA-erkende activiteiten met betrekking tot mest zijn:

- BIOG, staat voor mestvergisting, dit betreft 131 bedrijven.
- COMP dat staat voor mestcompostering, dit zijn 39 bedrijven.
- TECHP dat staat (voor de bedrijven in deze inventarisatie) voor het maken van (organische) meststoffen en bodemverbeteraars, anders dan compost of digestaat, dit zijn 45 bedrijven.
- In de categorie OVERIG (11 bedrijven) valt onder andere een aantal intermediairs die een geregistreerd transportbedrijf, handelsactiviteit en/of opslaglocatie hebben.
- Daarnaast zijn er locaties die GEEN geregistreerde activiteit (13 bedrijven) hebben voor hun locatie.
- De erkenning MANP staat voor processed manure en geeft aan dat de betreffende locatie een EU-erkenning heeft voor het leveren van gehygiëniseerde mest. Zo wordt bij 141 locaties gehygiëniseerde mest geleverd en bij 98 locaties niet. Wat opvalt is dat 74 van de locaties die niet hygiëniseren biogasinstallaties zijn. Bij deze bedrijven zal het digestaat in de regel of direct in de Nederlandse landbouw worden afgezet, of wordt het elders verwerkt/gehygiëniseerd.

Figuur 7.1: Aantal mestbewerkers met geregistreerde activiteiten (o.b.v. NVWA-erkenning).

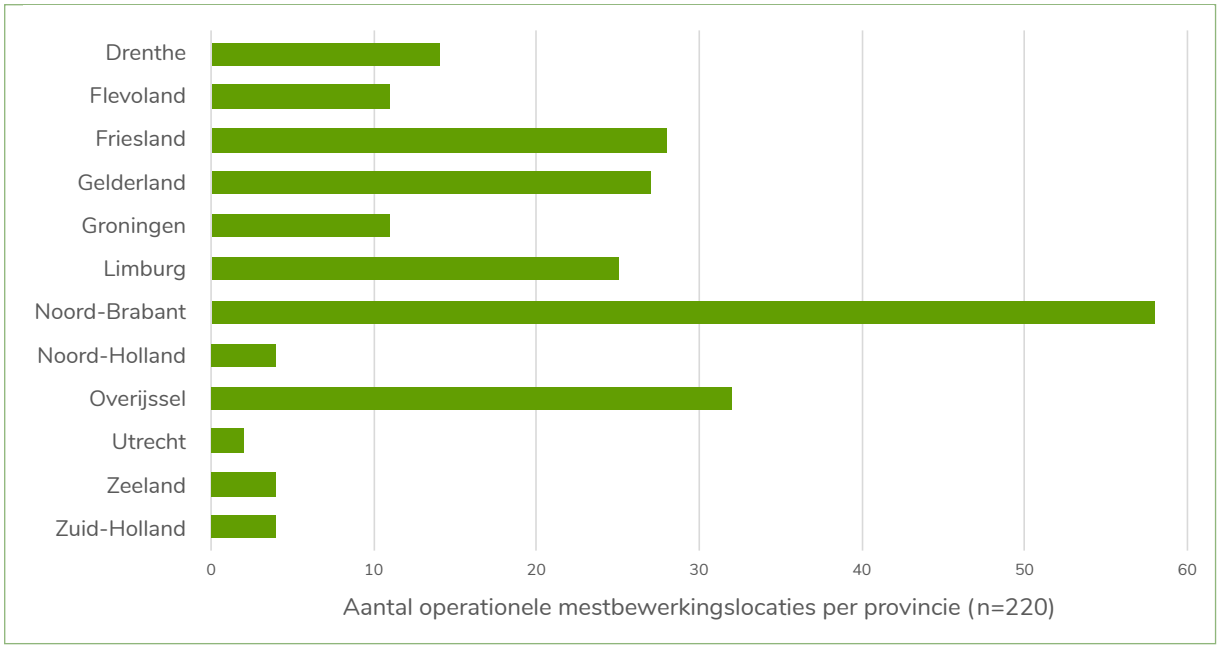

	Aantal van TECHP	Aantal van BIOGP	Aantal van COMP	Aantal van OVERIG	Aantal van GEEN ERKENNING
Geen MANP	1	74		10	13
MANP	44	57	39	1	

Bron: NVWA, 2026.

Volgens de NCM-enquête zijn er 220 operationele locaties voor de bewerking van mest. Dit zijn zowel grootschalige, centrale installaties als kleinere, decentrale of boerderijlocaties. Figuur 7.2 geeft de verdeling per provincie van het aantal operationele locaties voor de bewerking van mest. Noord-Brabant telt met 58 locaties de meeste mestbewerkers, gevolgd door Overijssel (32), Friesland (28), Gelderland (27) en Limburg (25). Ten opzichte van vorig jaar is het aantal in Friesland met 5 toegenomen en in Limburg met 4 afgenomen.

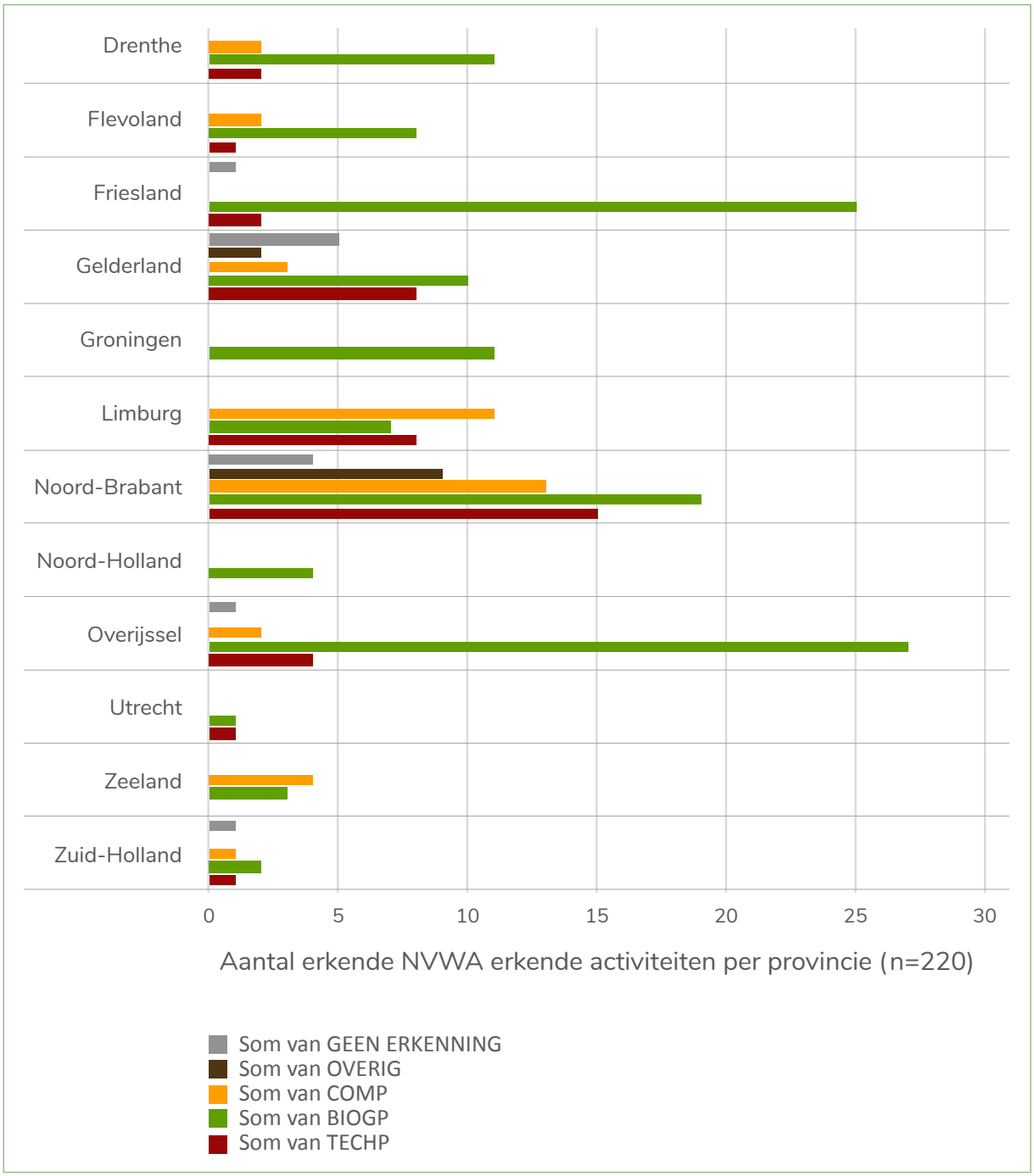
Figuur 7.2: Aantal operationele locaties voor de bewerking van mest, per provincie.

Bron: NCM-enquête, 2026

De NVWA verleent erkenningen voor de bewerking van dierlijke producten zoals mest.
Het aantal NVWA erkende activiteiten per provincie geeft een goed beeld van het type mestbewerkingsinstallaties in die provincies. Zie figuur 7.3 hieronder. De afkortingen van activiteiten betekenen staat uitgelegd boven figuur 7.1. Opvallend is het hoge aantal vergisters in de provincie Overijssel (27), dat zijn er 8 meer dan vorig jaar. Gevolgd door Friesland (25), en Noord-Brabant (19). Dit relatief hoge aantal vergisters betreft voornamelijk kleinere (boerderij)installaties. Van de locaties met een erkenning voor compostering bevindt zich een groot aantal in en Noord-Brabant (13) en Limburg (11). Hieronder valt ook een aantal pluimveehouders dat zelf pluimveemest composteert. Er zijn 12 locaties zonder NVWA-erkenning, deze bevinden zich vooral in de provincies Gelderland en Noord-Brabant, dit zijn bedrijven die geen erkenning nodig hebben voor hun activiteiten.

Figuur 7.3: Aantal NVWA erkende activiteiten bij operationele locaties, per provincie.

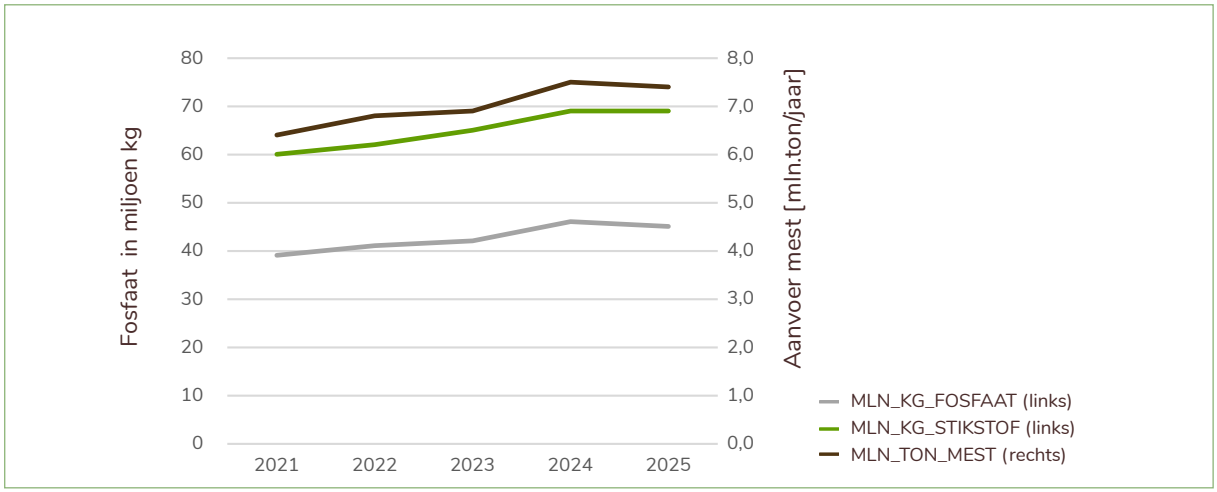

Bron: NVWA, 2026.

7.2 Mestaanvoer

Van 213 van de 220 operationele mestbewerkingsinstallaties is de aan- en afvoer van mest bekend. In 2025 is bij deze bedrijven in totaal 7,4 mln. ton mest aangevoerd met daarin 45 mln. kg fosfaat en 69 mln. kg stikstof. De mestaanvoer is in de afgelopen 5 jaar met 16% gestegen van 6,4 mln. ton mest in 2021 tot 7,4 mln. ton mest in 2025. Naast mestaanvoer heeft een aantal mestbewerkingslocaties (ook) vee en dus mestexcretie die (mogelijk) in de eigen installatie verwerkt wordt. In 2025 waren er 91 mestbewerkers met een mestexcretie op het eigen bedrijf van totaal 0,2 mln. kg fosfaat (alleen bekend van rundvee) en 4,4 mln. kg stikstof (van alle diersoorten).

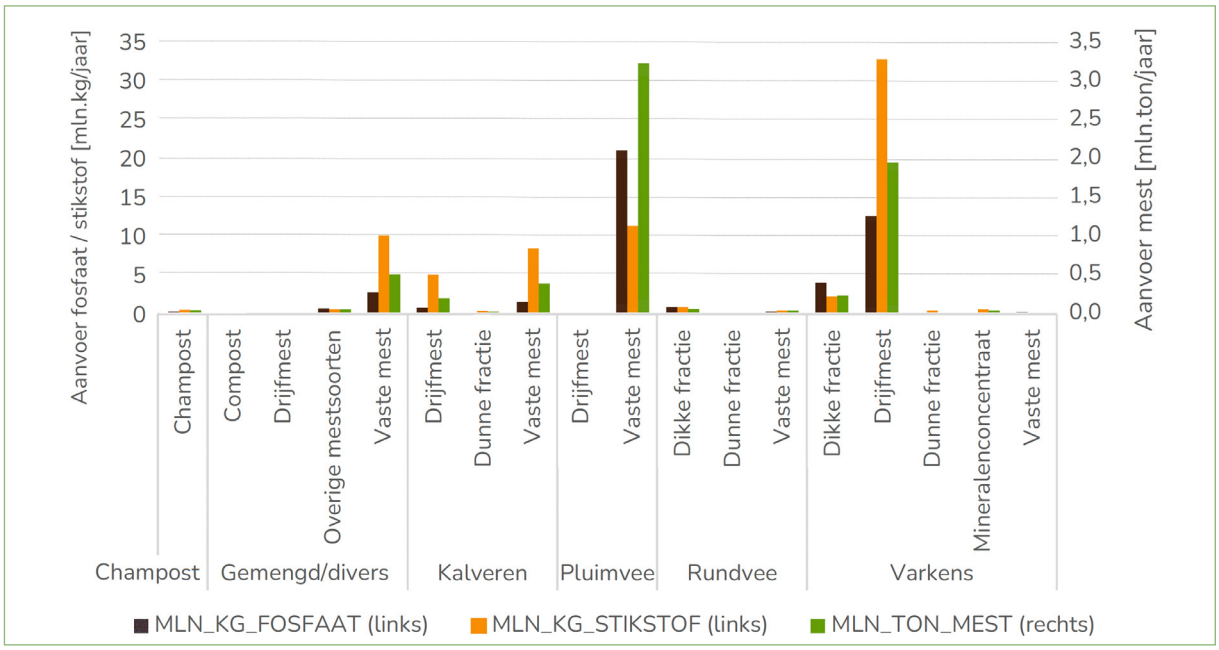
Figuur 7.4: Mestaanvoer naar mestbewerkers in mln. kg fosfaat, mln. kg stikstof en mln. ton mest.

Bron: RVO, 2026.

Als we de mestaanvoer onderverdelen naar dier- en mestsoort dan blijkt de aanvoer van fosfaat en stikstof voor het grootste deel te bestaan uit vaste pluimveemest (46%), gevolgd door varkensdrijfmest (28%). In hoeveelheid (ton mest) is varkensdrijfmest de grootste hoeveelheid (45%). In de NCM-enquête gaven enkele mestverwerkers in Zuid-Nederland aan dat ze meer rundveemest uit Noord-Nederland verwerken. Op basis van figuur 7.5 lijkt impact daarvan op de totale aanvoer nog beperkt.

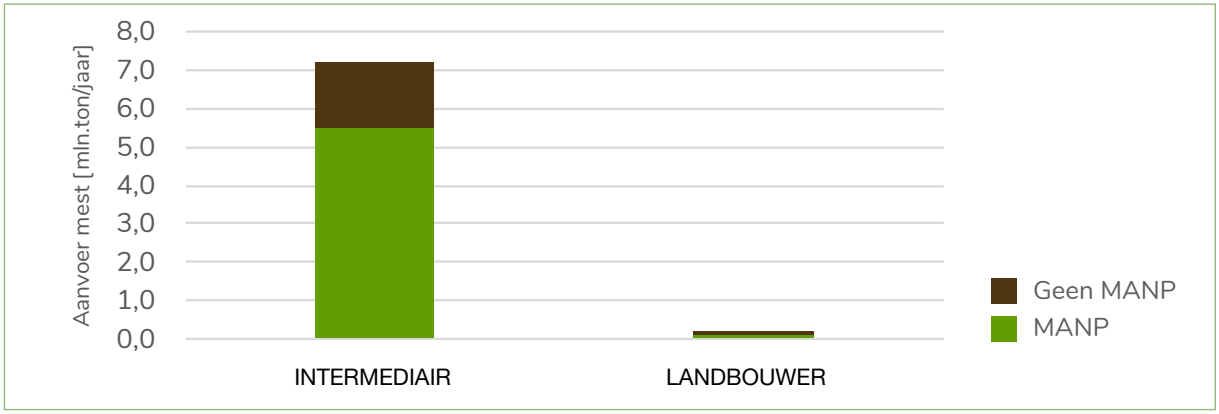
Figuur 7.5: Mestaanvoer naar mestbewerkers onderverdeeld per dier- en mestsoort, in mln. kg fosfaat, mln. kg stikstof en mln. ton mest

Bron: RVO, 2026.

De mestaanvoer gaat voor 97% naar intermediaire bedrijven en voor 3% naar landbouwbedrijven. Hierbij geldt wel dat bij een deel van de landbouwbedrijven ook mestexcretie plaatsvindt die niet in deze grafiek zichtbaar is. Op basis van aanvoer stikstof gaat dit om 6,3% van de aanvoer. 23% van de mestaanvoer gaat naar intermediaire bedrijven die geen erkenning hebben voor het hygiëniseren van mest. Bij de landbouwbedrijven is dit aandeel 47%. In figuur 7.1 is te zien dat dit hoofdzakelijk aanvoer naar biogasinstallaties betreft.

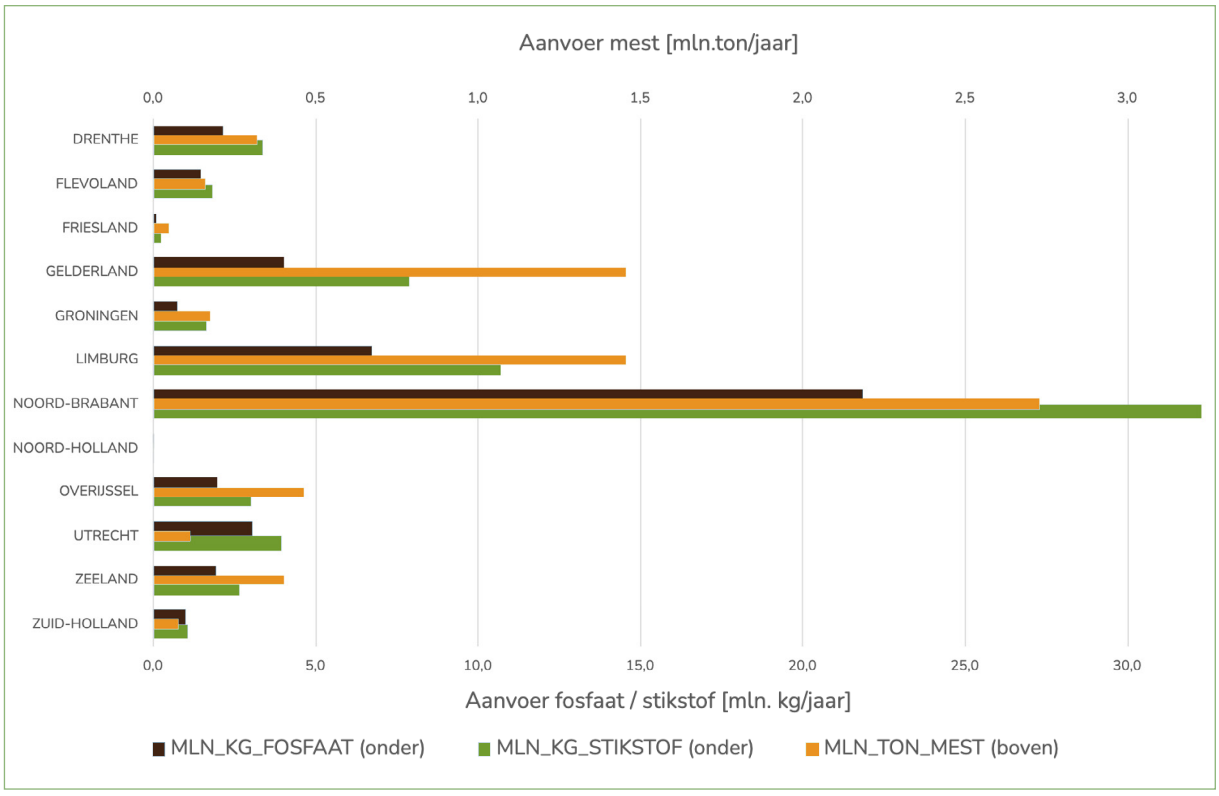
Figuur 7.6: Mestaanvoer naar mestbewerkers onderverdeeld naar bedrijfstype en hygiënisatie in mln. ton mest.

Bron: RVO, 2026.

De mestaanvoer concentreert zich in de provincies Noord-Brabant (36%), Limburg (20%) en Gelderland (20%). Opvallend is de lage mestaanvoer naar installaties in Friesland en Noord-Holland. Voor Friesland past dit in het beeld dat het hier vooral om kleinere boerderijvergisters gaat die grotendeels eigen mest bewerken en weinig of geen mest aanvoeren.

Figuur 7.7 Mestaanvoer naar mestbewerkers per provincie in mln. kg fosfaat, mln. kg stikstof en mln. ton mest.

Bron: RVO, 2026.

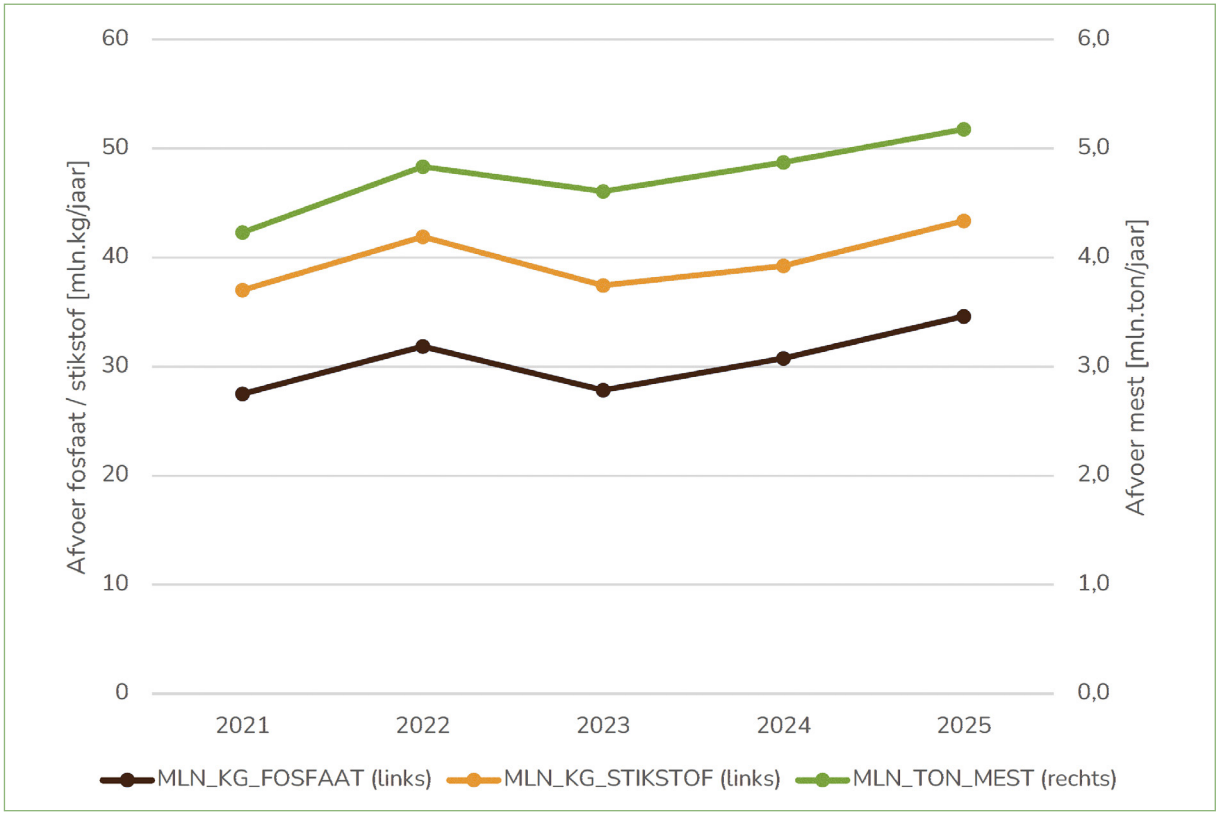
7.3 Mestafvoer

De mestafvoer van mestbewerkingslocaties bedroeg in 2025 5,2 mln. ton mest, 48 mln. kg fosfaat en 53 mln. kg stikstof. Dit betreft de mestafvoer met rVDM. Dit is exclusief de afvoer van in de vorm van mestkorrels en as (na verbranding) omdat dit is vrijgesteld van rVDM. De afvoer in de vorm van mestkorrels en as bedroeg samen 13 mln. kg fosfaat en 21 mln. kg stikstof. Daarnaast mestafvoer heeft een aantal mestbewerkingslocaties zelf landbouwgrond en dus gebruiksruimte die ze mogelijk gebruiken voor de plaatsing van (een deel van) de mestproducten. In 2025 waren er 84 mestbewerkers met een gebruiksruimte van in totaal 0,8 mln. kg fosfaat en 1,8 mln. kg stikstof.

De mestafvoer vanaf de mestbewerkingslocaties (m.u.v. korrels en as) is in de afgelopen 5 jaar met 24% gestegen van 4,2 mln. ton mest in 2021 tot 5,2 mln. ton mest in 2025. Opvallend is de daling in 2023, waarvoor geen verklaring bekend is.

De afvoer van mest ligt op een lager niveau dan de aanvoer van mest (zie figuur 7.4 versus 7.8). In 2025 bedroeg dit verschil -2,2 mln. ton mest, -11 mln. kg fosfaat en -25 mln. kg stikstof. Dit getal moet echter worden gecorrigeerd met 0,7 mln. ton mest, 13 mln. kg fosfaat en 21 mln. kg stikstof voor aanvoer naar producenten van mestkorrels en as (zie tabellen 5.4 en 5.5). Na deze correctie blijft een verschil over van -1,5 mln. ton mest, +2,6 mln. kg fosfaat en -4,2 mln. kg stikstof. De verschillen kunnen verklaard worden uit waterverwijdering (lozing), waterverdamping, stikstofverwijdering, stikstofemissies, het gebruik van coproducten in vergisters en variaties in monstername en analyses.

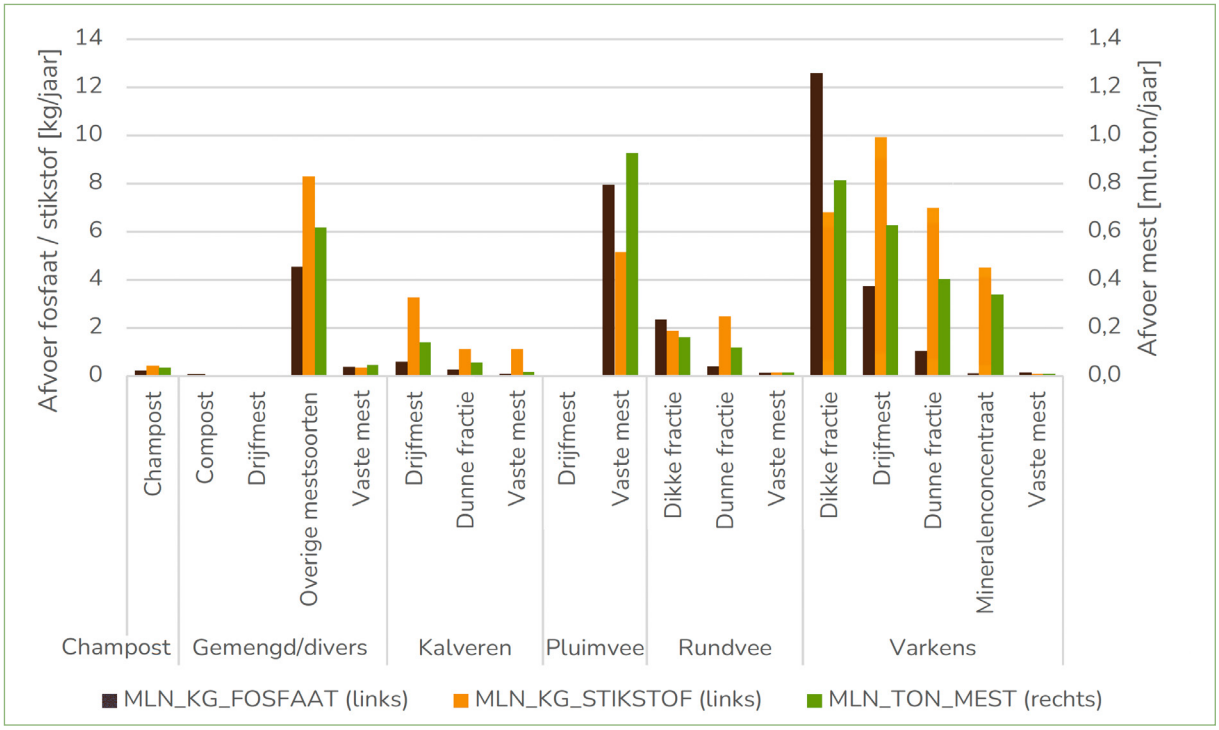
Figuur 7.8: Mestafvoer van mestbewerkers in mln. kg fosfaat, mln. kg stikstof en mln. ton mest (excl. mestkorrels en as).

Bron: RVO, 2026.

Onderverdeeld naar dier- en mestsoort valt op dat de afzet van fosfaat zich concentreert in dikke fractie varkensmest, vaste pluimveemest en overige gemengde mestsoorten. Ook dit cijfer is exclusief de mestkorrels en as van verbranding. Dit betrof in 2025 samen 13,2 mln. kg fosfaat uit voornamelijk pluimveemest (zie ook tabel 5.4).

Figuur 7.9: Mestafvoer van mestbewerkers onderverdeeld per dier- en mestsoort, in mln. kg fosfaat, mln. kg stikstof en mln. ton mest (excl. mestkorrels en as).

Bron: RVO, 2026.

7.4 Vergunde mestbewerkingscapaciteit

Van 140 van de 220 operationele bewerkers is de vergunde bewerkingscapaciteit bekend uit de NCM-enquête. De totale vergunde bewerkingscapaciteit van deze 140 bedrijven bedraagt totaal 11 mln. ton mest per jaar. Figuur 7.4 laat zien dat de totale mestaanvoer 7,4 mln. ton mest bedraagt.

Van de groep operationele bewerkers, waarvan de vergunde mestbewerkingscapaciteit bekend is, heeft 26% een vergunde aanvoercapaciteit van meer dan 100.000 ton per jaar. Zij vertegenwoordigen 74% van de vergunde aanvoercapaciteit.

De vergunde bewerkingscapaciteit geeft slechts een beperkt beeld van de operationele bewerkingscapaciteit. De vergunde capaciteit wordt niet altijd daadwerkelijk gerealiseerd. Daarnaast zijn de eindproducten van de ene bewerker soms juist de grondstof voor de andere bewerker. Een voorbeeld is dat dikke fractie van een mestbewerker door een andere mestbewerker wordt gehygiëniseerd of gecomposteerd. Als het gaat om het voldoen aan de mestverwerkingsplicht in het mestbeleid (export van fosfaat of leveren aan een mestkorrelproducent of aan BMC Moerdijk), dan is tevens van belang dat er enerzijds mestproducten ook in de Nederlandse landbouw worden afgezet, en anderzijds dat er ook niet verwerkte mest wordt geëxporteerd.

Verder is het zo dat de vergunde bewerkingscapaciteit niet altijd volledig wordt benut. Het is niet van alle locaties bekend welk deel van de vergunde capaciteit in de praktijk wordt benut. Tabel 7.1 geeft naast de vergunde capaciteit ook de gerealiseerde capaciteit in hoeveelheid be-/verwerkte mest per jaar weer. Gemiddeld werd 74% van de vergunde capaciteit van deze bedrijven ook daadwerkelijk benut.

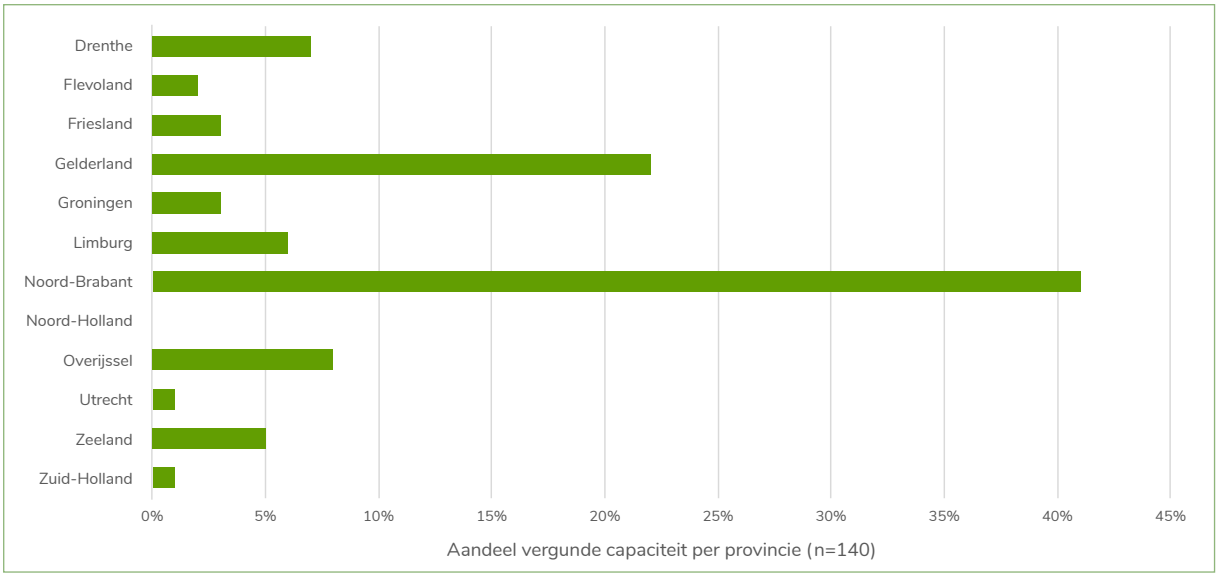
Tabel 7.1: Vergunde aanvoercapaciteit versus gerealiseerde capaciteit van operationele mestbewerkers in 2025.

	Vergunde capaciteit in ton mest per jaar			Gerealiseerde capaciteit be-/verwerkte mest in ton mest per jaar		Benutting
	Aantal bedrijven 1)	Totaal vergund [ton/jaar]	Gem. per bedrijf [ton/jaar]	Totaal gerealiseerd [ton/jaar]	Gem. per bedrijf [ton/jaar]	Perc. van vergund
<25.000 ton	40	423.807	10.595	373.171	9.329	88%
>=25.000 - <100.000 ton	42	1.787.000	42.548	1.576.118	37.527	88%
>=100.000 ton	35	7.803.000	222.943	5.443.091	155.517	70%
Totaal	117	10.013.807	85.588	7.392.380	63.183	74%

1) Aantal bedrijven waarvan de vergunde en de gerealiseerde capaciteit bekend is
Bron: NCM-enquête, 2026

Van de vergunde capaciteit bevindt 41% zich in de provincie Noord-Brabant, 22% in Gelderland en 8% in Overijssel. De provincie Friesland heeft 13% van de installaties met maar 3% van de vergunde capaciteit. Dit zijn relatief kleinere (boerderij)installaties.
Zie figuur 7.10 voor de verdeling van de capaciteit over de provincies. Van de mestbewerkers in Noord-Holland is geen vergunde capaciteit bekend.

Figuur 7.10: Aandeel van de vergunde capaciteit bij operationele locaties, per provincie.

Bron: NCM-enquête, 2026

7.5 Uitbreiding capaciteit

Uitbreiding bestaande installaties

Van het aantal respondenten in de NCM-enquête van 2026 heeft 22% aangegeven uitbreidingsplannen te hebben. Vorig jaar was dit nog 32% en in 2024 nog 43%. In ongeveer de helft van de gevallen betreft dit een uitbreiding in capaciteit. In het overige deel van de gevallen betreft het een uitbreiding van het technische proces, zoals bijvoorbeeld installeren van een stikstofstripper of omgekeerde osmose-installatie, toevoegen van vergisting aan het bewerkingsproces of omschakeling van WKK naar groengas productie. Sommige bedrijven voorzien gelijktijdig meerdere aanpassingen.

HMV-subsidie

15 operationele bedrijven geven aan van plan te zijn een HMV-subsidie aan te vragen om hun installatie uit te breiden. In totaal doen zij dat voor circa 0,5-1 mln. ton mest input. Als er per ton mest 2,5 kg stikstof aan RENURE teruggewonnen wordt dan zou dit een potentieel van 1,2-2,5 mln. kg stikstof aan RENURE kunnen opleveren. De keuze van de bedrijven voor mineralenconcentraat of ammoniumzout is hierbij ongeveer 50%-50%.

Nieuwe installaties in ontwikkeling

Van de respondenten hebben 11 bedrijven aangeven een mestbewerkingsinstallatie in ontwikkeling te hebben. Van deze installaties in ontwikkeling hebben er 6 aangegeven tussen 2024 en 2027 operationeel te worden. Deze 6 nieuwe installaties hebben samen een vergunde capaciteit van 950.000 ton mest. Van 5 installaties in ontwikkeling is niet bekend of en wanneer deze kunnen starten. De vergunde capaciteit van deze installaties is 472.000 ton mest.

De gezamenlijke capaciteit van de 11 installaties in ontwikkeling is 1,4 mln. ton mest vergunde capaciteit. Hiervan is 0,6 mln. ton mest (3 installaties) bestemd voor de productie van mineralenconcentraat met behulp van omgekeerde osmose.
Indien uit deze mest 2,5 kg N/ton aan RENURE wordt geproduceerd, komt het RENURE potentieel van deze 3 installaties die nog in ontwikkeling zijn op 1,5 mln. kg stikstof.

Buiten de via deze enquête bekende initiatieven zijn er waarschijnlijk nog meer initiatieven op boerderijschaal of van regionale samenwerkingsverbanden die nog niet bekend zijn bij NCM.

Hoofdstuk 8 Technieken en producten

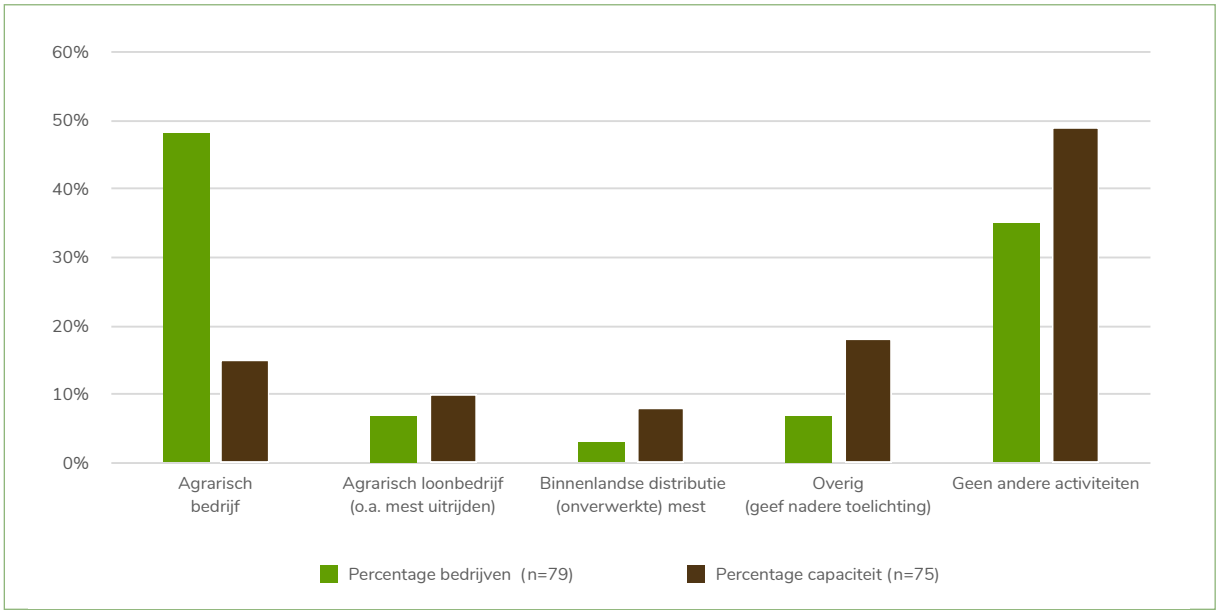
8.1. Inleiding

Voor de enquête onder mestbewerkers is in 2026 met 136 bedrijven contact geweest en/of informatie verkregen, van 48 bedrijven is een enquêteresultaat uit voorgaande jaren gebruikt en met 60 bedrijven is geen contact geweest.
De resultaten in dit hoofdstuk zijn gebaseerd op het aantal operationele bedrijven die een vraag beantwoord hebben, tenzij anders is aangegeven. De antwoorden op de enquêtevragen zijn uitgewerkt als percentage van het aantal bedrijven dat een vraag beantwoord heeft en als het percentage van de vergunde capaciteit dat opgegeven is door de respondenten. Omdat bewerkers niet altijd alle vragen beantwoorden, kan het aantal respondenten per vraag variëren.

8.2. Activiteiten mestbewerkers

Van de operationele mestbewerkers is in 35% van de gevallen mestbewerking de enige bedrijfsactiviteit (figuur 8.1). In 48% van de gevallen vindt mestbewerking plaats op agrarische bedrijven. Deze groep mestbewerkers op een agrarisch bedrijf vertegenwoordigt echter maar 15% van de totaal vergunde mestbewerkingscapaciteit. Figuur 7.6 liet zien dat 97% van de mestaanvoer naar intermediaire bedrijven gaat en 3% naar landbouwbedrijven. Dit is logisch omdat boerderij-installaties gemiddeld kleiner zijn en eigen mestproductie hebben. Er zijn echter ook boerderij-installaties die de mestbewerkingsinstallatie in een intermediaire onderneming hebben ondergebracht.
In werkelijkheid zal het percentage mestbewerkers met een agrarisch bedrijf waarschijnlijk hoger liggen. Van een relatief groot aantal boerderijbewerkers hebben we geen contactgegevens en deze zijn daarom ondervertegenwoordigd in de respondenten. Ongeveer 7% van de mestbewerkers heeft een agrarisch loonbedrijf en 3% een mestdistributiebedrijf. In de groep mestbewerkers met overige activiteiten worden onder meer genoemd: meststoffen handel, potgrond productie en productie van champignonsubstraat.

Figuur 8.1: Overige bedrijfsactiviteiten van bedrijven die mest bewerken. gunstige weersomstandigheden in exportlanden.

Bron: NCM-enquête, 2026

8.3. Mestbewerkingstechnieken bij operationele installaties

Hieronder volgt een overzicht van de gebruikte technieken bij de primaire scheiding van drijfmest, vervolgens de behandeling van de dikke fractie of vaste mest en daarna de behandeling van de dunne fractie. Steeds is per techniek aangegeven welk percentage van de bedrijven en bij welk percentage van de vergunde capaciteit deze techniek wordt toegepast. Per hoofdstap in de bewerking zijn de percentages gebruikte technieken in beeld gebracht.

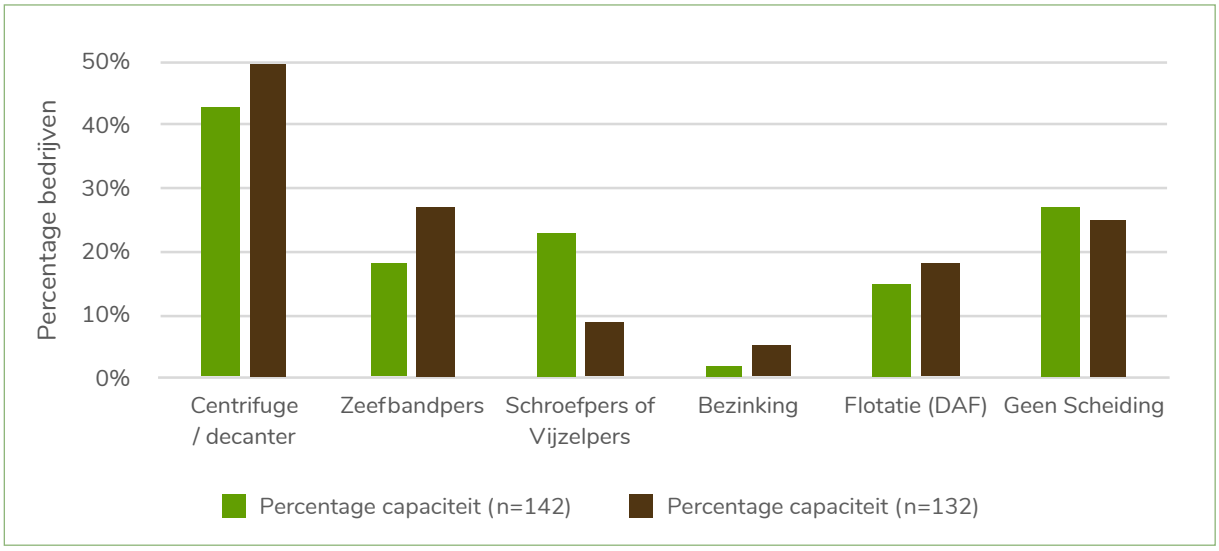
Primaire scheiding

Primaire scheiding wordt ingezet om drijfmest te scheiden in een dunne (vloeibare) en dikke (vaste) fractie. Voor de primaire scheiding bij mestbewerkingsinstallaties worden verschillende technieken ingezet. Figuur 8.2 geeft het aandeel van de bedrijven weer dat de aangegeven scheidingstechnieken toepast.

Op 43% van de bedrijven wordt een decanter gebruikt om vloeibare mest te scheiden. Bij vergisters wordt door 52% van de bedrijven een decanter toegepast voor het scheiden van digestaat in een vaste en dunne fractie. Producenten van mineralenconcentraat gebruiken meestal (67% van de producenten van mineralenconcentraat) een combinatie van een zeefbandpers en flotatie-unit. Deze combinatie is een voorbehandeling voor het toepassen van omgekeerde osmose waarmee het mineralenconcentraat wordt geproduceerd.

Uit de kolommen voor percentage bedrijven en percentage capaciteit valt op te maken dat schroefpers een lager aandeel o.b.v. capaciteit dan o.b.v. aantal bedrijven laat zien. Dit zijn gemiddeld genomen de kleinere bedrijven. De zeefbandpers wordt gemiddeld door grotere mestbewerkers ingezet. Van de bedrijven geeft 27% aan zelf geen primaire scheiding uit te voeren, mogelijk dat deze bedrijven drijfmest bewerken (bijv. vergisten) zonder het te scheiden of vaste mest of dikke fractie, die elders gescheiden is, aanvoeren.

Figuur 8.2: Percentage bedrijven en vergunde capaciteit van mestbewerkers die een bepaalde scheidingstechniek toepassen. Per locatie kunnen meerdere scheidingstechnieken worden toegepast.

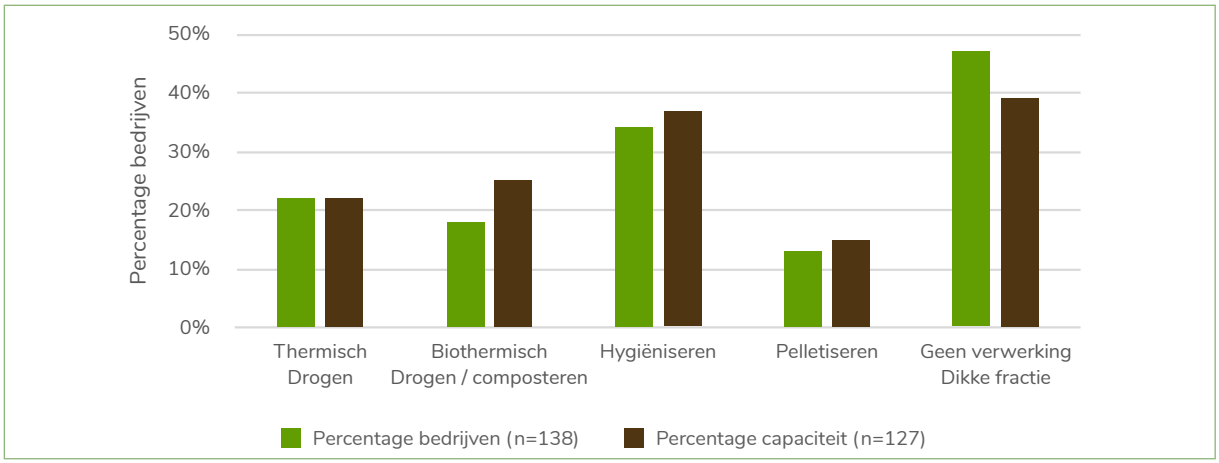
Bron: NCM-enquête, 2026

Bewerking vaste mest of dikke fractie

Uit figuur 8.3 blijkt dat 47% van de bedrijven aangeeft geen verdere behandeling van de vaste fractie toe te passen. Deze bedrijven produceren geen vaste mest, voeren geen vaste mest aan of ze leveren de geproduceerde dikke fractie zonder verdere bewerking aan de akkerbouw of aan andere mestbewerkers. Onder dikke fractie wordt hierbij verstaan de stapelbare fractie na het mechanisch scheiden van drijfmest. Vaste mest is de stapelbare mest zoals die vrijkomt uit een stalsysteem. Van de respondenten geeft 34% aan een vorm van hygiënisatie toe te passen op de dikke fractie,

dit is 5% meer dan vorig jaar. Het hygiëniseren van de dikke fractie met bijvoorbeeld een stoom- of warmtevijzel wordt veel toegepast. Van de bedrijven zet 22% een thermische en 18% een biothermische droogtechniek in. 13% pelletiseert gedroogde mest tot mestkorrels. Hierbij geldt dat dit vaak mest betreft met een veel hoger drogestofgehalte zoals pluimveemest. Wat verder opvalt is dat voor biothermisch drogen/composteren het aandeel o.b.v. vergunde capaciteit veel hoger is dan o.b.v. aantal bedrijven. Dit zijn dus gemiddeld genomen grotere bedrijven.

Figuur 8.3: Percentage bedrijven en vergunde capaciteit dat een bewerkingstechniek voor dikke fracties toepast.

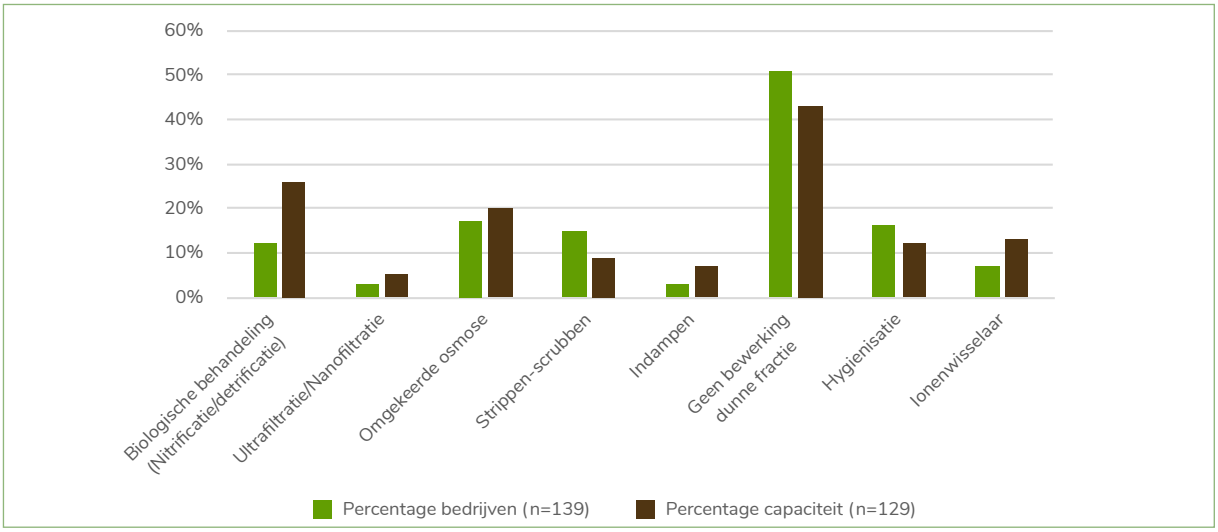

Bron: NCM-enquête, 2026

Bewerking dunne fractie

Uit figuur 8.4 blijkt dat 51% van de bedrijven aangeeft geen behandeling van de dunne fractie toe te passen. Deze bedrijven zetten de dunne fracties zonder verdere behandeling af naar de gebruikers (akkerbouwers, melkveehouders, tuinders). Een ander deel van de bedrijven bewerkt alleen drijfmest, vaste mest of dikke fractie.
De bedrijven die wel bewerkingsmethoden voor dunne fractie opgeven, hanteren het meest omgekeerde osmose (17%), vaak gecombineerd met een ionenwisselaar (7%). Via omgekeerde osmose wordt water aan de dunne fractie onttrokken waardoor de gehaltes aan nutriënten in het concentraat hoger worden en de kosten voor opslag, transport en aanwending van het eindproduct (mineralenconcentraat) lager worden.
Iets minder bedrijven (15%) passen stripping/scrubbing toe bij de bewerking van dunne fractie, waarbij ammonium stikstof uit de dunne fractie wordt gestript en via scrubbing wordt omgezet in een ammoniumzout. Overige behandelingsprocessen van de dunne fractie betreffen onder meer biologische behandeling, hygiënisatie en indamping.

Figuur 8.4: Percentage bedrijven en vergunde capaciteit dat een bewerkingstechniek voor dunne fracties toepast.

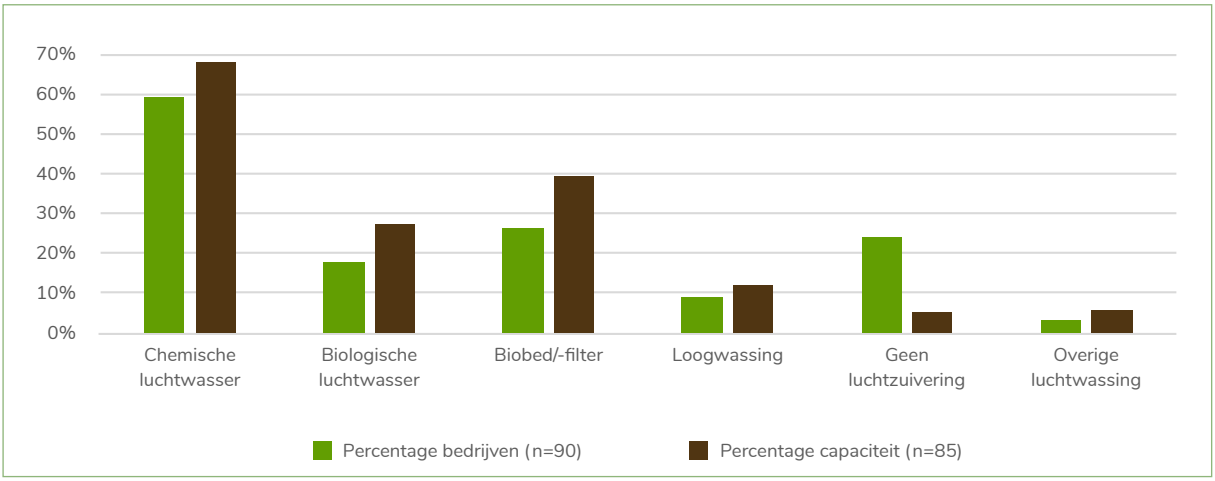

Bron: NCM-enquête, 2026

Luchtzuivering

24% van de bedrijven geeft aan geen enkele vorm van luchtzuivering toe te passen, deze hebben echter maar 5% van de vergunde capaciteit. Vorig jaar was dit nog 11% van de bedrijven.
Bij 59% van de locaties wordt een chemische luchtwassing toegepast voor het afvangen van ammoniak. Dit is opvallend veel meer dan de 32% van vorig jaar. In sommige gevallen wordt een biobed nageschakeld voor een verdere verwijdering van geurcomponenten.
In 9% van de gevallen wordt een loogwassing toegepast in combinatie met de (zure) chemische wassing om de verwijdering van geur te verbeteren.
In 18% van de gevallen wordt de verwijdering van ammoniak en geur gecombineerd via toepassing van een biologische wasser.
De verwijderde ammoniak wordt afgevangen in spuiwater waarna het gebruikt kan worden als overige anorganische meststof.

Figuur 8.5: Percentage van het toegepaste type luchtbehandeling bij bewerkers die luchtbehandeling toepassen

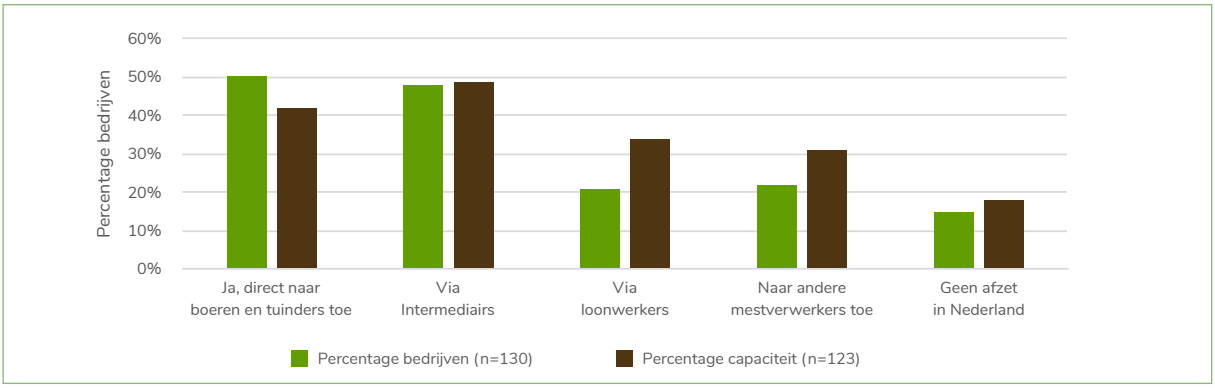
Bron: NCM-enquête, 2026

8.4 Afzet door mestbewerkers

Afzet in Nederland

Van de groep bewerkers geeft 15% aan geen producten in Nederland af te zetten. Ruim de helft (50%) van de bewerkers zet zelf eindproducten af rechtstreeks naar boeren en tuinders. Een groot deel van de bewerkers geeft aan (een deel van de) eindproducten af te zetten via intermediairs/ distributeurs (48%) en loonbedrijven (21%). Hiervan zal een deel ook weer bij Nederlandse boeren en tuinders terechtkomen of aan andere bewerkers worden geleverd. 22% van de bewerkers zet producten direct af naar andere bewerkers. Dit zijn dan bedrijven die bijvoorbeeld een dikke fractie van mest verder composteren of hygiëniseren. Zie figuur 8.6.

Figuur 8.6: Afzet in Nederland van eindproducten mestbewerking.

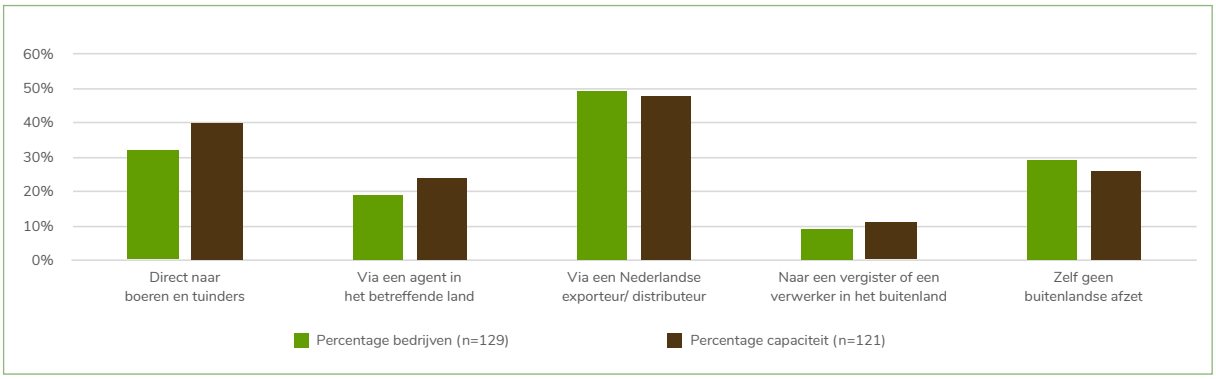

Bron: NCM-enquête, 2026

Afzet in buitenland

In totaal 29% van de bewerkers geeft aan zelf geen mestproducten in het buitenland af te zetten. Deze bedrijven kunnen als onderdeel van een DPO wel een rol spelen in de export- en verwerkingsketen. Van de bewerkers die wel zelf producten in het buitenland afzetten doet 32% dat rechtstreeks aan boeren en tuinders. In 19% van de gevallen vindt de afzet plaats via een agent in het buitenland en in 49% van de gevallen via een Nederlandse exporteur. Enkele bewerkers (9%) leveren volgens deze enquête mestproducten direct aan vergisters of bewerkers in het buitenland. Veel mestbewerkers zetten hun eindproducten via verschillende afzetkanalen af. Zie figuur 8.7.

Figuur 8.7: Afzet in het buitenland van eindproducten mestbewerking.

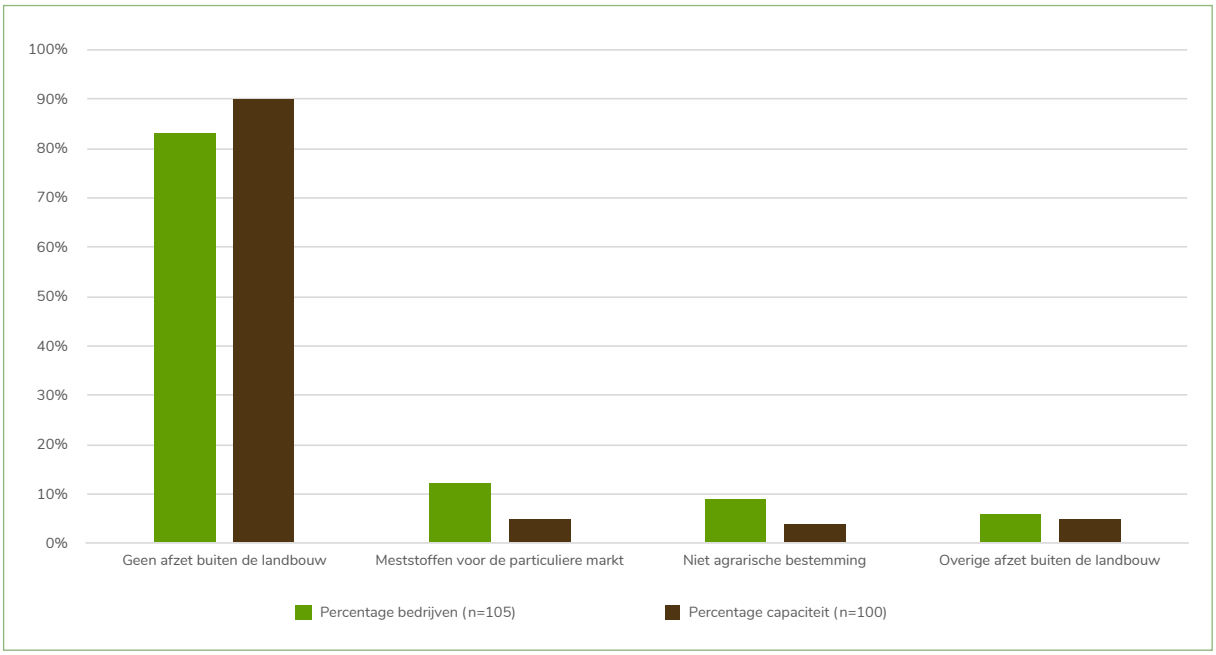

Bron: NCM-enquête, 2026

Afzet buiten de landbouw

Van de bewerkers geeft 83% aan geen producten af te zetten buiten de landbouw. 12% van de bewerkers zet producten af in de particuliere sector en 9% geeft aan producten af te zetten naar andere afnemers met een niet-agrarische bestemming. En 6% geeft aan overige afzet buiten de landbouw te hebben, zoals bijvoorbeeld afzet van ammoniumsulfaat of ammoniakwater naar de industrie of levering van biogeen CO2 aan de glastuinbouw, zie figuur 8.8.

Figuur 8.8: Afzet buiten de landbouw van eindproducten mestbewerking.

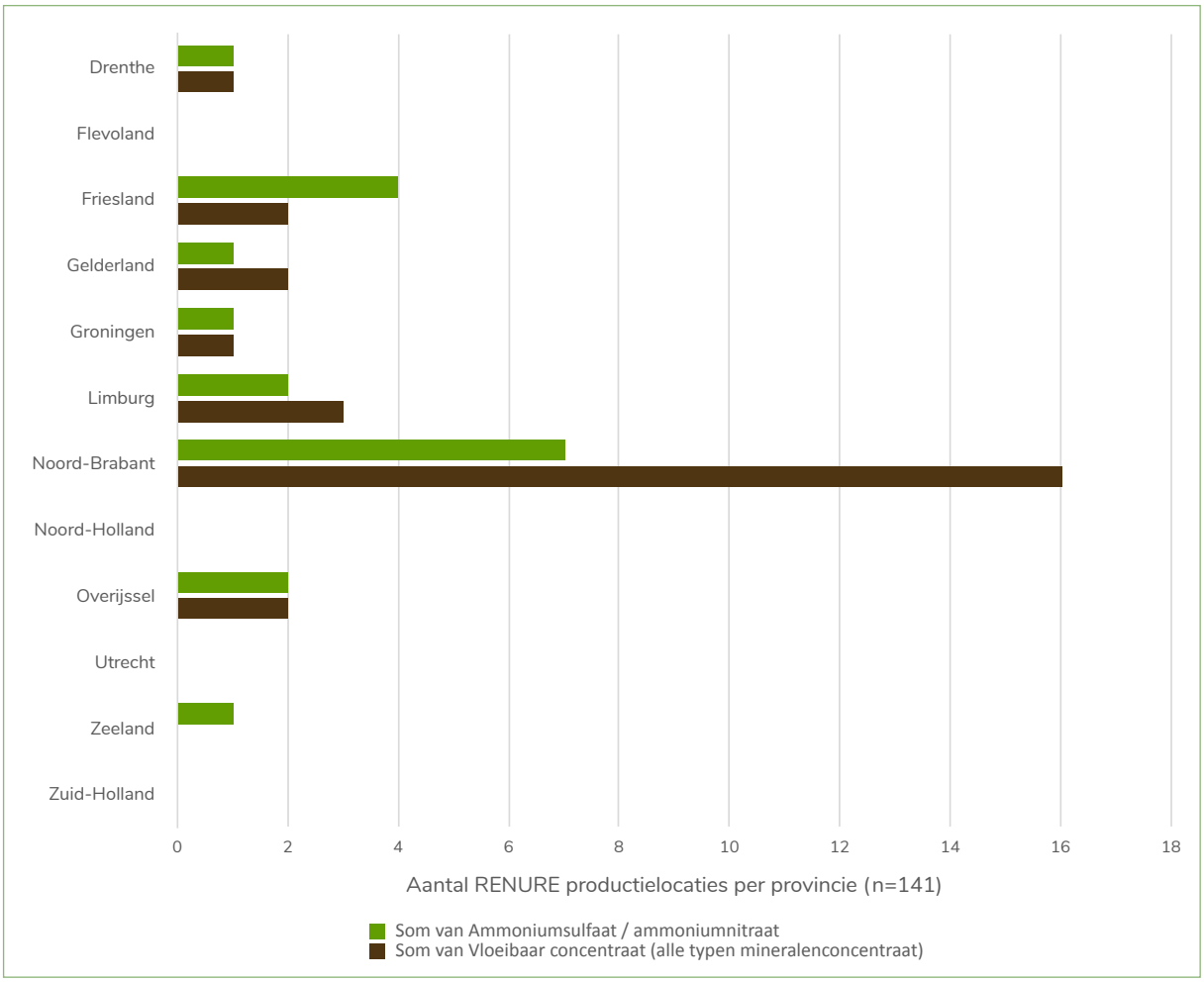

Bron: NCM-enquête, 2026

8.5 RENURE-productie

Mineralenconcentraat en ammoniumsulfaat/-nitraat, verkregen via strippen-scrubben, zijn met ingang van juni 2026 RENURE-producten. Het derde benoemde RENURE-product, struviet uit mest, wordt in Nederland niet op praktijkschaal geproduceerd.
Onderstaande figuur 8.9 geeft het aantal locaties per provincie dat deze producten maakt. De aantallen zijn afhankelijk van het aantal bedrijven dat deze vraag heeft beantwoord. In dit geval zijn dat 141 (64%) van de 220 operationele locaties. Het is aannemelijk om te veronderstellen dat de groep boerderijvergisters in deze enquête is ondervertegenwoordigd. In de praktijk zal het daadwerkelijke aantal locaties dat deze potentiële RENURE-producten, met name ammoniumsulfaat, maakt daarom hoger liggen.
Vanaf van juni 2026 worden RENURE-meststoffen met aparte mestcodes op het rVDM geregistreerd en kunnen de hoeveelheden beter in kaart gebracht worden.

Figuur 8.9: Aantal locaties dat potentiële RENURE-producten maakt, per provincie.

Bron: NCM-enquête, 2026

8.6 Mestvergisting

Vergisting is primair gericht op de opwekking van duurzame energie, maar wordt regelmatig gecombineerd met een bewerking van het digestaat. De geproduceerde energie betreft groen gas, biogas, elektriciteit en/of warmte. De opgewekte energie kan worden verkocht, maar in een aantal gevallen wordt deze energie ingezet voor hygiënisatie, droging of stikstof strippen. Dit is vooral aan de orde bij toepassing van een WKK (warmtekrachtkoppeling). In toenemende mate wordt de focus verlegd naar de productie van groen gas. In dat geval is er geen warmte beschikbaar en is er juist andere energie nodig om de vergister op temperatuur te houden of voor de mestverwerking. Een

aantal bedrijven heeft daarom een groen gas-opwerking maar daarnaast een WKK waar een deel van het biogas wordt omgezet in warmte en elektriciteit voor de benodigde energie van de installatie zelf.

De interesse voor vergisting stijgt vanwege de toenemende vraag naar groen gas en het belang van reductie van methaan- en ammoniakemissie. De bijmengverplichting kan de interesse nog verder aanwakkeren. In deze paragraaf wordt verder ingegaan op de mestvergistingsinstallaties in Nederland. Naast de NCM-enquête onder mestvergisters is daarbij ook gebruik gemaakt van het NVWA-bestand voor erkende bedrijven (NVWA, 2026) en feiten en cijfers over SDE(+)(+) beschikkingen van RVO (RVO, 2026).

Tabel 8.1 geeft de hoeveelheden mest en co-substraat die nodig zijn om de hoeveelheid energie te produceren waarvoor RVO een SDE (+)(+)-beschikking heeft afgegeven voor mestvergisting. Het betreft hier de gerealiseerde beschikkingen per 1-4-2026 voor monomestvergisting en mest co-vergisting. De hoeveelheden mest en co-substraat zijn berekende waardes op basis van de beschikte productie (MWh/jaar) per jaar. De berekening is uitgevoerd door de NCM-werkgroep en gaat uit van 100% benutting van de beschikte hoeveelheden energie, in de praktijk zal de beschikking echter niet voor 100% ingevuld worden waardoor de werkelijke hoeveelheden mest en co-substraat lager zullen liggen dan vermeld in tabel 8.1. De berekeningen en uitgangspunten zijn opgenomen in bijlage 4. Het aantal beschikkingen is groter dan het aantal vergisters. Veel vergisters hebben meerdere beschikkingen voor bijvoorbeeld een WKK en voor groen gas.

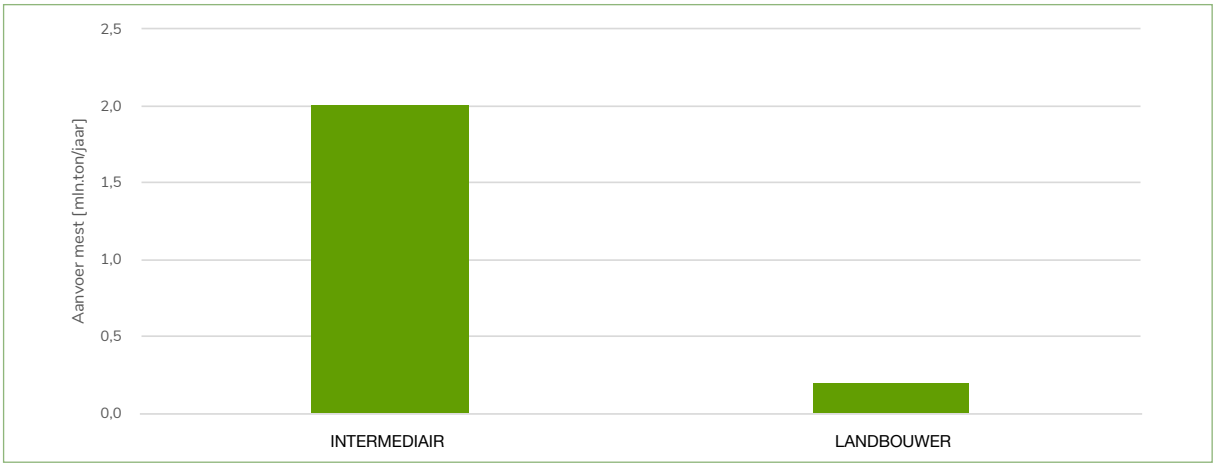
Er zijn 95 beschikkingen voor energieproductie door monomestvergisting, dat zijn er 21 meer dan vorig jaar. Voor co-vergisting zijn er 99 beschikkingen in productie, 18 minder dan in 2025. Deze verschillen kunnen veroorzaakt worden door bedrijfskeuzes om voor SDE of voor de marktprijs te produceren, ook kan het zijn dat bedrijven na de maximale periode uit de SDE regeling lopen, maar wel blijven produceren.
Er is jaarlijks 4,1 mln. ton mest en 1,3 mln. ton co-substraat nodig om de beschikte hoeveelheid energie uit mestvergisting te produceren. Inschatting van RVO is dan 60% van de gerealiseerde SDE(+)(+) beschikkingen ook daadwerkelijk wordt geproduceerd. Op basis daarvan zou de hoeveelheid mest op 2,5 mln. ton uitkomen. Uit de rVDM mestaanvoer data (zie ook hoofdstuk 7.2) weten we dat de mestaanvoer 2,2 mln. ton mest bedroeg in 2025. Dat komt redelijk overeen. Deze mest gaat voor 91% naar vergisters van intermediaire ondernemingen en voor 9% naar vergisters van landbouwbedrijven. Zie figuur 8.10.

Tabel 8.1: Berekende hoeveelheden mest en co-substraat voor gerealiseerde SDE(+)(+) beschikte mestvergisting.

	Aantal beschikkingen	Mest [mln. ton/j]	Cosubstraat [mln. ton/j]
Monomestvergisting	95	2,6	-
Mest co-vergisting	99	1,5	1,3
Mestvergisting totaal	194	4,1	1,3

Bron: RVO, 2026

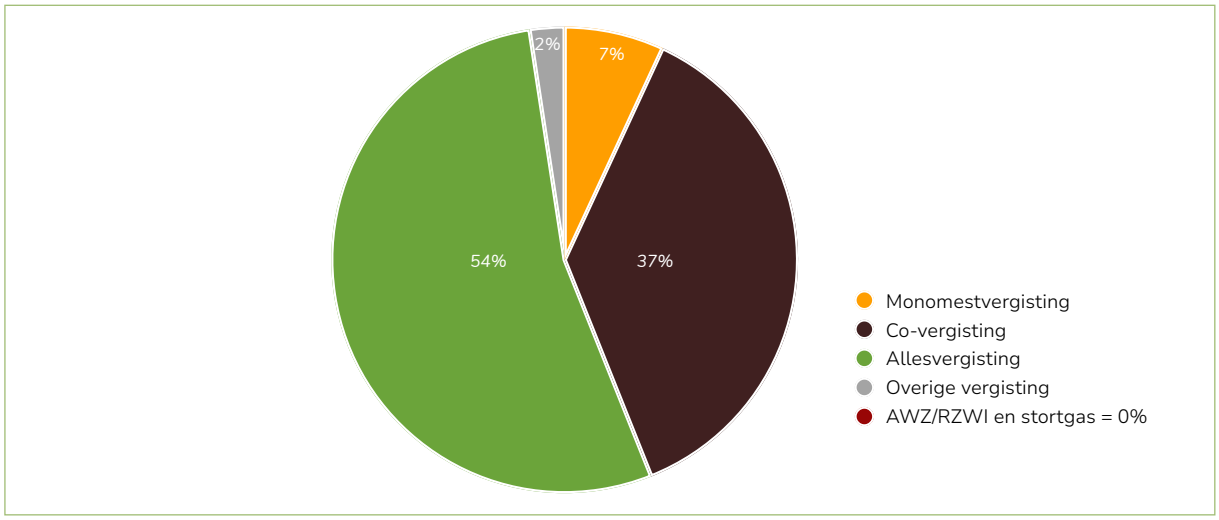
Figuur 8.10: Mestaanvoer naar vergisters onderverdeeld naar bedrijfstype in mln. ton mest.

Bron: RVO, 2026

Figuur 8.11 laat de procentuele verdeling zien van de verschillende types vergisters. De verdeling is gebaseerd op de beschikte productie [MWh/j] van gerealiseerde SDE(+)(+) beschikkingen. Mestvergisters (mono- en co-) zorgen samen voor 44% van deze productie.

Figuur 8.11: Procentuele verdeling beschikte productie [MWh/j] per type vergister, voor gerealiseerde SDE(+)(+) beschikte mestvergisting.

Bron RVO, 2026[2]

Mest levert een belangrijke directe en indirecte bijdrage aan de biogasproductie in Nederland. Bij 71% van alle gerealiseerde SDE (+)(+) beschikte vergistingsinstallaties wordt mest gebruikt als input voor de vergister. De vergisting van mest en co-substraat in mestvergisters (mono- en co-) leidt tot een berekende productie van 446 mln. m3 biogas op jaarbasis. Dit biogas wordt vervolgens opgewerkt tot 157 mln. m3 groengas, 480 GWh elektriciteit en 600 GWh aan warmte. Ongeveer 32% van dit alles kan toegerekend worden aan mest als energiebron, de overige 68% komt uit het co-substraat.

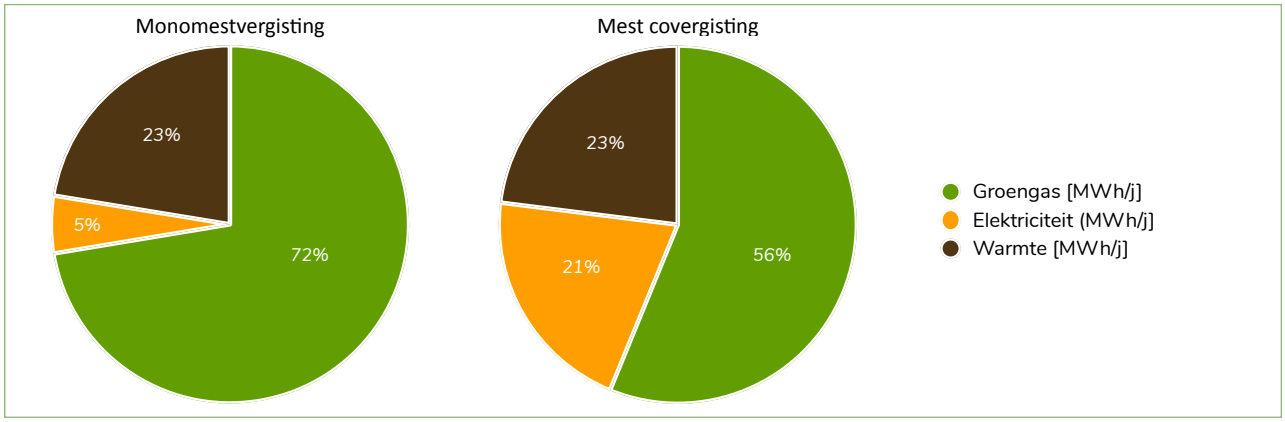
Tabel 8.2: Berekende hoeveelheden biogas en toepassing als groengas, elektriciteit en warmte door gerealiseerde SDE(+)(+) beschikte mestvergisting.

	Productie Biogas [mln. m³/j]	Toepassing als Groengas [mln. m³/j]	Elektriciteit (GWh/j]	Warmte [GWh/j]
Monomestvergisting	66,1	30,5	21,3	92,2
Mest co-vergisting	380,3	126,9	458,6	508,0
Mestvergisting	**446,4**	**157,3**	**480,0**	**600,2**

Bron: RVO, 2026

In figuur 8.12 is de verdeling tussen de verschillende energievormen (groengas, elektriciteit en warmte) te zien voor monomestvergisting en co-vergisting. Vooral bij monomestvergisting is het aandeel met productie van groengas erg hoog (72%). Zowel voor monomestvergisters als co-vergisters is deze verdeling vergelijkbaar met vorig jaar.

Figuur 8.12: Berekende verdeling energievormen voor monomestvergisting en mest co-vergisting door gerealiseerde SDE(+)(+) beschikte mestvergisting [MWh/jaar)

Bron: RVO, 2026

Hoofdstuk 9 Discussie

Er was in 2025 een relatief grote groei van export naar Duitsland te zien. Er werd 40% meer fosfaat en 50% meer stikstof geëxporteerd naar Duitsland. Ook naar Frankrijk nam de export toe. De totale export en verwerking van dierlijke mest is in 2025 met 18% toegenomen voor fosfaat en 19% voor stikstof.

Stikstof bepalend voor toegenomen export en verwerking

Het verschil tussen gerealiseerde export en verwerking en geregistreerde MVO's voor de mestverwerkingsplicht is in 2025 toegenomen van 5 naar 12 mln. kg fosfaat. Er wordt meer mest geëxporteerd dan er aan MVO's wordt vastgelegd. Dit verschil was jarenlang stabiel. Blijkbaar wordt de mestexport door andere ontwikkelingen gestuurd dan de mestverwerkingsplicht. De mestverwerkingsplicht lijkt daarmee geen sturende factor meer voor de export en verwerking van dierlijke mest.
In de praktijk is de gebruiksruimte voor stikstof uit dierlijke mest steeds vaker de limiterende factor voor de toepassing van dierlijke mest. Dit speelt vooral bij de melkveehouderij waar door de afbouw van de derogatie, de gebruiksruimte voor stikstof uit dierlijke mest is afgenomen. Het mestoverschot manifesteert zich op deze manier ook meer in gebieden in Noord-Nederland, waar de mestverwerkingsplicht lager ligt.
De benuttingsgraad voor de gebruiksruimte voor stikstof uit dierlijk mest is voor het laatst berekend door het CBS voor 2023 en was 95%. Aangenomen is dat in 2024 en 2025 de benuttingsgraad op 95% is gebleven. De in dit rapport berekende benuttingsgraad van de gebruiksruimte voor fosfaat laat daarentegen een daling zien in 2025 ten opzichte van de jaren 2023 en 2024. Deze verandering ondersteunt de constatering dat stikstof bepalend is voor toegenomen export en verwerking. De verwerking van stikstof uit dierlijke mest tot RENURE zal hierbij vanaf juni 2026 een mogelijkheid kunnen bieden om de hoge druk op de mestmarkt te verlichten.

Aanvoer naar mestbewerkers in Zuid-Nederland

De mestaanvoer naar mestbewerkers is de afgelopen 5 jaar met 16% toegenomen. Vaste pluimveemest en varkensdrijfmest zijn de belangrijkste mestsoorten voor mestbewerkers. Door de afbouw van de derogatie is er echter een overschot aan rundveemest in gebieden in niet-concentratiegebieden, zoals Noord-Nederland, ontstaan. Vanuit de noordelijke en oostelijke provincies wordt in toenemende mate geëxporteerd naar Duitsland. Het verlies van derogatie heeft in Friesland tot de situatie geleid dat er nog wel fosfaatruimte over (1,8 mln. kg fosfaat) is, maar dat er voor stikstof uit dierlijke mest een overschot is van 11,2 mln. kg stikstof. Friesland heeft veel (boerderij)vergisters, deze mestbewerkers zijn niet altijd ingericht op hygiënisatie en mestexport. Mestbewerkers geven ook aan dat er meer mest van Noord naar Zuid-Nederland gaat om daar gebruikt of verwerkt te worden. Landbouwbedrijven in Zuid-Nederland ontvangen meer rundveedrijfmest en dit zorgt ervoor dat er in Zuid-Nederland meer varkensmest naar de mestbewerkers wordt getransporteerd. Van hieruit wordt de stijgende export gevoed.

Uitbreiding capaciteit verwerking

De behoefte aan export en verwerking van dierlijke mest is gestegen. Ondanks afnemende dieraantallen en daarmee mestexcretie neemt het mestoverschot toe door een nog sterker afnemende gebruiksruimte voor fosfaat en stikstof uit dierlijke mest. Tegelijkertijd zijn er koppelkansen met andere agenda's zoals de productie van groen gas (bijmengverplichting) en ammoniakreductie.
Desondanks laat de NCM-enquête zien dat het animo onder mestbewerkers voor uitbreiding afneemt. In de enquête van dit jaar (2026) gaf 22% van de respondenten aan uit te willen breiden. Vorig jaar was dit nog 32% en in 2024 nog 43%. De vraag is of mestbewerkers echt niet meer willen uitbreiden, of dat ze de plannen op een laag pitje hebben gezet door beleidsonzekerheid en vergunningsproblemen.
Dit beeld sluit aan bij de reacties van provincies en bij de constateringen van mestverkenner Knops. De techniek, ambitie en beleidsvoornemens zijn er, maar de uitvoering loopt vast in locatiebeleid en vergunningen. De motivatie en het perspectief van mestbewerkers lijken hierdoor ook af te nemen.

Hoofdstuk 10 Conclusies

De export en verwerking van dierlijke mest is in 2025 met 7,4 mln. kg fosfaat gestegen naar 49,1 mln. kg fosfaat. Dat is een toename van 18% ten opzicht van 2024. Voor stikstof is de export en verwerking gestegen met 11,1 naar 69,0 mln. kg stikstof, oftewel 19% meer dan in 2024.

Er was een relatief grote groei in de mestexport naar Duitsland. Deze nam in 2025 toe met 40% fosfaat en 50% stikstof. Naar Frankrijk nam de export ook toe, maar relatief minder met 16% fosfaat en 19% stikstof.

Het verschil tussen gerealiseerde export en verwerking en geregistreerde MVO's voor de mestverwerkingsplicht is in 2025 toegenomen van 5 naar 12 mln. kg fosfaat. Er wordt 12 mln. kg meer fosfaat geëxporteerd dan er aan MVO's wordt vastgelegd. Dit verschil was jarenlang stabiel.

De stijging van de productie en gebruik van mineralenconcentraat van 2024 zette zich in 2025 voort. De productie bedroeg in 2025 485.000 ton mest wat de hoogste productie was in de periode 2021 – 2025.

De hoeveelheid fosfaat die buiten de Nederlandse landbouw werd afgezet is in 2025 met 17% toegenomen tot 52,2 mln. kg fosfaat. Deze stijging vond plaats ondanks een daling van de beschikbare hoeveelheid fosfaat (excretie, import, kunstmest, co-substraten) van 4% en een lichte stijging van de gebruiksruimte van fosfaat van 1%. Door de toenemende druk op de afzetmarkt voor stikstof uit dierlijke mest is er minder dierlijke mest geplaatst en is de benuttingsgraad voor fosfaat gedaald van 81% in 2024 naar 72% in 2025.
Voor stikstof steeg de te exporteren/verwerken hoeveelheid met 17%, tot 93,2 mln. kg stikstof. Ook hier was er een afname (2%) van de beschikbare hoeveelheid stikstof in dierlijke mest (excretie, import, co-substraten). Door de afbouw van de derogatie was er een afname van de gebruiksruimte voor stikstof uit dierlijke mest van 7%. De benuttingsgraad van de gebruiksruimte voor stikstof uit dierlijke mest zit de laatste jaren met 95% al tegen het maximum.

Nederland telde in 2025 220 operationele mestbewerkingslocaties. De afgelopen 5 jaar is de mestaanvoer naar deze mestbewerkers met 16% toegenomen tot 7,4 mln. ton mest in 2025. De aanvoer naar mestverwerkers betreft vooral vaste pluimveemest en varkensdrijfmest.

Van 140 van de 220 operationele mestbewerkers zijn zowel de vergunde als de gerealiseerde capaciteit bekend. In totaal bedroegen die in 2025 respectievelijk 10,0 en 7,4 mln. ton mest. Hieruit valt af te leiden dat de vergunde capaciteit voor 74% werd gebruikt. De gerealiseerde capaciteit komt overeen met het mestaanvoercijfer van RVO (7,4 mln. ton mest).

Van de operationele mestbewerkers hebben er 15 aangegeven een subsidie voor hoogwaardige mestverwerking (HMV) aan te willen vragen. In totaal gaat dit om 0,5 -1,0 mln. mestaanvoer en een productie van 1,2 – 2,5 mln. kg stikstof aan RENURE-meststoffen.

Er zijn 11 nieuwe initiatieven voor mestbewerking bekend met een totale potentiële verwerkingscapaciteit van 1,4 mln. ton mest. Hiervan is 0,6 mln. ton mest bestemd voor de productie van mineralenconcentraat met behulp van omgekeerde osmose. Het RENURE-potentieel van de 3 installaties die nog in ontwikkeling zijn komt op 1,5 mln. kg stikstof.

De NCM-enquête laat zien dat het aantal operationele mestbewerkers dat aangeeft uit te willen breiden afneemt. Dit jaar gaf 22% van de respondenten nog aan uit te willen breiden. Vorig jaar was dit nog 32% en in 2024 nog 43%.
Dit beeld sluit aan bij de reacties van provincies en bij de constateringen van mestverkenner Knops dat mestbewerkers vastlopen met vergunningen.

Literatuurlijst

BMC Moerdijk, 2026; Overzicht aangevoerde fosfaat en stikstof; BMC Moerdijk; (niet gepubliceerd).

CBS, 2025; Centraal Bureau voor de Statistiek, Statline / Landbouw; https://opendata.cbs.nl/statline/
- Dierlijke mest en mineralenbalans / Dierlijke mest; productie en mineralenuitscheiding; bedrijfstype, regio
- Dierlijke mest en mineralenbalans / Dierlijke mest; productie en mineralenuitscheiding, diercategorie,
- regio Dierlijke mest en mineralenbalans / Dierlijke mest: productie, transport en gebruik, kerncijfers
- Dierlijke mest en mineralenbalans / Mineralenbalans landbouw
- Dierlijke mest en mineralenbalans / Mestafzet buiten de Nederlandse landbouw: mineralen, mestsoorten
- Landbouwtelling / Landbouw; gewassen, dieren, grondgebruik en arbeid op nationaal niveau

Commissie Deskundigen Meststoffenwet (CDM), 2022, Advies Mestverwerkingspercentages 2022 & Verkenning 'contouren toekomstig mestbeleid'. Wettelijke Onderzoekstaken Natuur & Milieu, WOt-technical report 226.

European Commission, 2025, Commission Directive amending Council Directive 91/676/EEC as regards the use of certain fertilising materials from livestock manure, https://ec.europa.eu/transparency/comitology-register/screen/documents/109481/1/consult?lang=en

EZK, 2024, Kamerbrief aanpassingen bijmengverplichting groen gas, 9 februari 2024 https://open.overheid.nl/documenten/0f0b1203-e766-44dd-a26c-2f4968e300de/file

Gelderblom H. & Postma R., 2025, Verkenning kansrijke exportmarkten voor dierlijke mest, Nutriënten Management Instituut BV, Wageningen, Rapport 2065.N.24.

Huygens, D., et al, 2020, Technical proposals for the safe use of processed manure above the threshold established for Nitrate Vulnerable Zones by the Nitrates Directive (91/676/EEC), Joint Research Centre, https://ec.europa.eu/jrc/en/publication/eur-scientific-and-technical-research-reports/technical-proposals-safe-use-processed-manure-above-threshold-established-nitrate-vulnerable

KGG, 2025, Kamerbrief met appreciatie op Guidehousestudie en voortgang van de bijmengverplichting groen gas, https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2025/07/04/appreciatie-guidehousestudie-en-voortgang-van-de-bijmengverplichting-groen-gas

NVWA, 2026, Lijsten bedrijven met een erkenning, registratie of vergunning, https://www.nvwa.nl/onderwerpen/erkenningen-registraties-en-vergunningen/lijsten-bedrijven-met-een-erkenning-registratie-of-vergunning

Open overheid, 2025, Adviesbrief van Mestverkenner Knops aan minister LVVN, https://open.overheid.nl/documenten/4267951b-bd80-4103-ad5f-76d601796dea/file

Open overheid, 2026, Rapportage potentiële opbrengsten LBV regelingen - Op basis van aanvraaggegevens, https://open.overheid.nl/details/e6a20c0a-6876-4774-86dc-2bc1cbb51a7a

PBL 2018, OT berekening: https://www.pbl.nl/sde/publicaties
PBL 2024, OT berekening: https://www.pbl.nl/sde/publicaties

RVO, 2011, Evaluatie vergisters in Nederland 2011 https://www.rvo.nl/sites/default/files/bijlagen/Evaluatie%20van%20de%20vergisters%20in%20Nederland%20november%202011.pdf

RVO, 2025, Met nutriënten verontreinigde gebieden (NV-gebieden) https://www.rvo.nl/onderwerpen/mest/met-nutrienten-verontreinigde-gebieden-nv-gebieden

RVO, 2026;
- Mestproductie
- Gebruiksruimte
- Overzicht export dierlijke mest per jaar;
- Niet gepubliceerde bronnen:
  - Overzicht aanvoer mestkorrelproducenten
  - Overzichten gemelde exporten via Client Mest Export
  - Overzichten geregistreerde mestverwerkingsovereenkomsten
  - Kwartaaloverzichten mestkorrelproducenten
  - Overzicht aanvoer, afvoer, excretie, gebruiksruimte van dierlijke mest bij mestbewerkers.
  - Overzicht Lbv aanvragen per sector en provincie
  - Overzicht SDE(+)(+) vergisters
  - Overzicht gebruiksruimte 2025 en 2026 per provincie

Staatscourant, 2023, Wijzing van de Uitvoeringsregeling Meststoffenwet in verband met het vaststellen van de mestproductieplafonds, Ministerie van LNV, nummer 34916.

Bijlagen

Bijlage 1: Lijst gebruikte termen

Allesvergisting: Allesvergisting is de categorie vergisting waar in tegenstelling tot covergisting geen strikte eisen worden gesteld aan de hoeveelheid mest die gebruikt wordt. Ook kunnen meer soorten biomassa worden vergist. Allesvergisting wordt met name toegepast door industriële partijen en afvalverwerkers. Het digestaat uit allesvergisters geldt als afvalstof en mag in Nederland niet als meststof gebruikt worden.Bedrijfsoverschot: het positieve verschil tussen uitscheiding van mest en toedieningsmogelijkheden op de eigen percelen, uitgedrukt in kg fosfaat of stikstof.
AWZI: Afvalwaterzuiveringsinstallatie, een installatie die afvalwater van huishoudens, bedrijven en regenwater schoonmaakt voordat het weer de natuur (zoals rivieren, meren of kanalen) in stroomt.
Biogas: gas dat ontstaat uit mestvergisting. Het is een mengsel van 55 à 65% methaan (CH_4), 30 à 40% CO_2 en een beperkt deel andere gassen.
BBT: Best beschikbare techniek. Het meest doeltreffende en geavanceerde ontwikkelingsstadium van de activiteiten en exploitatiemethoden waarbij de praktische bruikbaarheid van speciale technieken om het uitgangspunt voor de emissiegrenswaarden en andere vergunningsvoorwaarden te vormen is aangetoond, met als doel emissies en gevolgen voor het milieu in zijn geheel te voorkomen, of wanneer dit niet mogelijk is, te beperken. (https://iplo.nl/regelgeving/woordenlijst/beste-beschikbare-technieken-bbt/)
Biologische behandeling van mest: techniek waarbij stikstof uit mest wordt verwijderd en omgezet tot inert stikstofgas N_2 m.b.v. nitrificatie en denitrificatie.
BMA: Bureau Mestafzet.
BMC, BMC Moerdijk: de pluimveemestverbrandingsinstallatie in Moerdijk.
Bodemverbeteraar: organisch product dat op percelen wordt toegepast om de bodemkwaliteit te verbeteren (in plaats van de gewassen te voeden). In de mestwetgeving is dit gekoppeld aan het toedienen van ‘effectieve organische stof’. Met de term effectieve organische stof wordt hier bedoeld de organische stof die na een jaar nog steeds aanwezig is in de bodem.
CBS: Centraal Bureau voor de Statistiek.
Concentratiegebied: een in de mestwetgeving gedefinieerde regio, waar een specifiek verwerkingspercentage geldt van het bedrijfsoverschot. Er zijn drie regio’s benoemd: Oost, Zuid en overig. In deze regio’s geldt in 2022 een mestverwerkingsverplichting van respectievelijk 52%, 59% en 10% van het fosfaatbedrijfsoverschot.
Co-substraat: een product dat bij vergisting wordt toegevoegd om een hoger rendement te krijgen. De stikstof en fosfaat in deze co-substraten worden hierdoor toegevoegd aan de hoeveelheid dierlijke mest.
Co-vergisting: vergisting waar zowel mest als co-substraten worden gebruikt.
Stikstofdepositie: stikstof die uit de lucht op de bodem komt.
Derogatie: een uitzondering op de standaardnorm voor toediening van 170 kg stikstof uit dierlijke mest per hectare. Onder voorwaarden konden graasdierbedrijven een groter deel van de stikstofgebruiksnorm uit dierlijke mest laten bestaan. De derogatie is in 2023-2025 afgebouwd.
Dierlijke mest: uitwerpselen van voor gebruiks- of winstdoeleinden gehouden dieren, daaronder begrepen de geheel of gedeeltelijk verteerde maag- of darminhoud van deze dieren en mengsels van strooisel met de uitwerpselen, alsook producten daarvan.
Digestaat: benaming voor mest (al dan niet met co-substraat) na vergisting.
Dikke fractie: vaste deel van drijfmest dat ontstaat na mechanische scheiding.
Dunne fractie: waterig deel van drijfmest dat ontstaat na mechanische scheiding.
Excretie: uitscheiding “onder de staart”, productie van mest door landbouwhuisdieren.
Fosfaatbedrijfsoverschot: het verschil tussen de fosfaatexcretie van de landbouwhuisdieren op een veehouderijbedrijf en het fosfaat dat op de bij het bedrijf behorende percelen kan worden geplaatst.
Fosfaatplafond: een afspraak tussen Nederland en de EU over de maximale jaarlijkse productie aan fosfaat uit dierlijke mest.
Fosfaatuitscheiding (= excretie) of fosfaatproductie: de totale hoeveelheid fosfaat in de geproduceerde mest.
Gebruiksnorm: de hoeveelheden stikstof, fosfaat of stikstof uit dierlijke mest die per hectare per jaar op landbouwgrond mag worden aangewend.
Gebruiksnorm dierlijke mest: de hoeveelheid stikstof uit dierlijke mest die per hectare per jaar op landbouwgrond aangewend mogen worden. Dit moet binnen de totale stikstofgebruiksnorm zijn maar is maximaal 170 kg per hectare. Derogatiebedrijven mochten hiervan tot 2026 afwijken en een groter deel van hun totale stikstofgebruiksnorm met dierlijke mest invullen.

Gebruiksnorm fosfaat: de hoeveelheid fosfaat die per hectare per jaar op landbouwgrond mag worden aangewend. Dit is afhankelijk van de fosfaattoestand van de bodem en verschillend voor grasland of bouwland.
Gebruiksnorm stikstof: de hoeveelheid werkzame stikstof die per hectare per jaar op landbouwgrond mag worden aangewend. Dit is afhankelijk van het gewas en is verschillend op verschillende locaties/grondsoorten.
Gebruiksruimte: de totale hoeveelheid fosfaat, stikstof uit dierlijke mest en werkzame stikstof die binnen de gebruiksnormen aangewend kan worden.
Gebruiksvoorschrift: voorschrift over waar, wanneer en op welke manier mest gebruikt mag worden en hoe omgegaan moet worden met het scheuren van grasland, het inzaaien van vanggewassen/groenbemesters en met erosiegevoelige percelen.
Gecomposteerde mest: mest of dikke fractie van mest die via een aeroob proces is behandeld. Hierdoor is het veelal gehygiëniseerd en is het droge stofgehalte verder gestegen.
Groen gas: afgescheiden methaan uit biogas dat kan worden gebruikt om aardgas te vervangen of voor de productie van bio-LNG.
Hygiëniseren: het verhitten van mest gedurende minimaal één uur aaneengesloten op minimaal 70 graden, of een gevalideerd ander temperatuur/tijd-traject, zodat de mest vrij is van ziektekiemen, volgens de EU-verordeningen 1069/2009 en 142/2011. Bedrijven die deze handelingen uitvoeren zijn hiervoor erkend door de NVWA.
Joint Research Centre (JRC): wetenschappelijke dienst van de Europese Commissie. De dienst voert onderzoek uit en geeft onafhankelijk wetenschappelijk advies voor de beleidsvorming van de Europese Unie.
Kunstmest: op industriële wijze geproduceerde nutriënten (stikstof, fosfaat, kalium, andere meststoffen), bedoeld om planten te voeden, niet van organische oorsprong.
Kunstmestvervanger: in de praktijk gebruikte term voor RENURE. Zie RENURE.
Mesttoediening: het toedienen van mest op een perceel.
Mestbehandeling of mestbewerking: een technologische bewerking van mest waardoor een ander product ontstaat, eventueel in verschillende deelstromen.
Mestexport: afzet van dierlijke mest buiten Nederland.
Mestproductieplafond: maximaal door de Europese Commissie toegestane productie van mest door landbouwhuisdieren in Nederland, uitgedrukt in fosfaat en stikstof. Het mestproductieplafond is vastgelegd in de derogatiebeschikking.
Mestverwaarding: verbetering van de eigenschappen van mest voor specifieke doeleinden, zoals (precisie) bemesting, productie groene energie, bodemverbetering, emissiereductie, verlagen logistieke kosten, ontsluiten nieuwe afzetmogelijkheden.
Mestverwerking in de mestwetgeving (1): behandelen van dierlijke mest tot mestkorrels of tot as met maximaal 10% organische stof, of het exporteren van mest (voldoet aan de definitie uit art. 70 van de Uitvoeringsregeling Meststoffenwet).
Mestverwerking in de Dierlijke bijproductenverordening (2): zie hygiënisatie
Mestverwerking in de Beleidsregel Leidraad regionale mestverwerking (3, voor vergunningen, locatiekeuze e.d.): Bewerkingen die de aard en de hoedanigheid van de mest onomkeerbaar wijzigen. Vergisten wordt in het kader van deze beleidsregel gezien als verwerking. Mengen, roeren en homogeniseren niet.
Mineralenconcentraat: eindproduct dat overblijft als dunne fractie na mestscheiding verder is ontwaterd d.m.v. omgekeerde osmose. Mineralenconcentraat is benoemd als RENURE-product. In de mestwetgeving was er tot juli 2026 een pilot waarbij een aantal producenten deelnamen en het mineralenconcentraat al als RENURE mochten afzetten.
Monomestvergisting: vergisting waarbij 100% van de aangevoerde grondstof mest of fracties uit mest zijn.
MVO, mestverwerkingsovereenkomst: een overeenkomst die een veehouder afsluit met een andere partij om aan zijn mestverwerkingsplicht te voldoen.
Nationaal fosfaatoverschot: de fosfaatuitscheiding vermeerderd met de import, kunstmestgebruik, gebruik co-substraten en overige fosfaataanvoer, minus de gebruiksruimte in de Nederlandse landbouw, op natuurterreinen en bij hobbybedrijven en particulieren.
Nationaal stikstofoverschot uit dierlijke mest: de stikstofuitscheiding vermeerderd met de import en gebruik co-substraten, minus de stikstofverliezen in stal en opslag, minus de gebruiksruimte in de Nederlandse landbouw, op natuurterreinen en bij hobbybedrijven en particulieren.
Nitraatrichtlijn: Europese richtlijn (91/676) die een gehalte van maximaal 50 mg nitraat per liter grondwater nastreeft. Deze is maatgevend voor nationale mestwetgeving.
NVWA: Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit. NVWA houdt o.a. toezicht op het naleven van de regels rond dierlijke mest en andere meststoffen. Dit gaat om zowel de Meststoffenwet als de Dierlijke Bijproductenverordening.

NVWA-erkende activiteiten: Met betrekking tot mest zijn dit: BIOG, dat staat voor mestvergisting, COMP dat staat voor mestcompostering en TECHP dat staat (voor de locaties in deze inventarisatie) voor het maken van (organische) meststoffen en bodemverbeteraars, anders dan compost of digestaat. Locaties kunnen hierbij meerdere erkenningen hebben.
Onverwerkte mest: mest die geen hygiënisatie heeft ondergaan.
RENURE = kunstmestvervanger. De term RENURE is een lettergreepwoord: REcovered Nitrogen from manURE (teruggewonnen stikstof uit mest). Uit dierlijke mest geproduceerde stikstofhoudende meststof met voornamelijk anorganische stikstof. Hierdoor is het risico op nitraatuitspoeling vergelijkbaar met die van kunstmest (met Haber-Boschproces gemaakt). Sinds 12 juni 2026 is het in Nederland mogelijk om RENURE te produceren en gebruiken. Zie ook https://mestverwaarding.nl/kenniscentrum/RENURE
RVO: Rijksdienst voor Ondernemend Nederland.
RWZI: Rioolwaterzuiveringsinstallatie, technische installatie waarin stedelijk afvalwater van huishoudens en bedrijven, en vaak ook regenwater, wordt schoongemaakt voordat het veilig kan worden teruggegeven aan de natuur.
Scrubber-zouten: Scrubber is een ander benaming voor luchtwasser. Met scrubber-zouten worden de zouten bedoeld die ontstaan uit de ingevangen stof en de in het waswater aanwezige stoffen. In de praktijk wordt ammoniak afgevangen met een zuur waarmee een ammoniumzout wordt geproduceerd. De toepassingsmogelijkheden voor ammoniumzouten zijn verschillend per situatie: als het ammoniak via strippen uit mest is verkregen kan het onder voorwaarden als RENURE worden gebruikt. In een aantal andere situaties, bijvoorbeeld luchtwassing uit stallen of composteringshallen, mag het product als overige anorganische meststof worden gebruikt. In andere gevallen moet het product als afval worden beschouwd. Zie https://www.rvo.nl/onderwerpen/mest/bewerken/spuiwater
Stikstofuitscheiding of stikstofproductie: de totale hoeveelheid stikstof in de geproduceerde mest.
Valorisatie van mest: het proces waarbij de waarde van een mestproduct wordt vastgesteld of verbeterd. Synoniem voor mestverwaarding.
rVDM: realtime Vervoersbewijs Dierlijke Mest. Een digitale registratie die nodig is om mest te kunnen vervoeren. Dit wordt geregistreerd bij RVO.
Vergisting: anaeroob proces waarbij biogas uit mest of andere biomassa wordt geproduceerd.
Verwerkingspercentage: dat deel van het bedrijfsoverschot aan fosfaat dat een veehouder moet (laten) verwerken. In concentratiegebied Oost, Zuid en Overig is dit respectievelijk 52%, 59% en 10%.
Verwerkte mest: mest die hygiënisatie heeft ondergaan in een door de NVWA erkende installatie.
VVO, Vervangende mestverwerkingsovereenkomst: een overeenkomst waarbij een veehouder zijn mestverwerkingsplicht (geheel of gedeeltelijk) overdraagt aan een andere veehouder.
Werkingscoëfficiënt: het gedeelte van de stikstof in organische meststoffen (waaronder dierlijke mest) die als werkzaam voor het gewas wordt beschouwd, en die als zodanig wordt meegenomen in de mestboekhouding van een teler van gewassen.

Bijlage 2: Toelichting mestcode

Mestcode + Omschrijving	Mestsoort	Diersoort
10 Vaste mest, Rundvee (verwerkte mest)	Vaste mest	Rundvee
11 Gier en filtraat na mestscheiding, Rundvee (verw. mest)	Dunne fractie	Rundvee
12 Gier, Rundvee	Dunne fractie	Rundvee
13 Koek na mestscheiding, Rundvee (verwerkte mest)	Dikke fractie	Rundvee
14 Drijfmest behalve vleeskalveren, Rundvee (verwerkte mest)	Drijfmest	Rundvee
17 Bewerkte kalvergier, Rundvee (verwerkte mest)	Dunne fractie	Rundvee
18 Vleeskalveren, witvlees, Rundvee (onverwerkte mest)	Vaste mest	Rundvee
19 Vleeskalveren, rosevlees, Rundvee (verwerkte mest)	Vaste mest	Rundvee
23 Kalkoenenmest (onverwerkt)	Vaste mest	Pluimvee
25 vaste mest, Paarden (onverwerkte mest)	Vaste mest	Gemengd/divers
30 Drijfmest, kippen	Drijfmest	Pluimvee
31 Deeppitstal, kanalenstal, Kippen (verwerkte mest)	Vaste mest	Pluimvee
32 Mestband, Kippen (verwerkte mest)	Vaste mest	Pluimvee
33 Mestband + nadroog, Kippen (verwerkte mest)	Vaste mest	Pluimvee
35 Strooiselstal (incl. volière/scharrelstal) Kip (vw. mest)	Vaste mest	Pluimvee
39 Mest, alle systemen, Vleeskuikens en Parelhoen (vw. mest)	Vaste mest	Pluimvee
40 Vaste mest, Varkens (verwerkte mest)	Vaste mest	Varkens
41 Gier en filtraat na mestscheiding, Varkens (verw. mest)	Dunne fractie	Varkens
42 Gier, Varkens	Dunne fractie	Varkens
43 Koek na mestscheiding, Varkens (verwerkte mest)	Dikke fractie	Varkens
46 Drijfmest, m.u.v. vleesvarkens, Varkens (verwerkte mest)	Drijfmest	Varkens
50 Drijfmest, vleesvarkens, Varkens (verwerkte mest)	Drijfmest	Varkens
56 Schapen, mest alle systemen	Vaste mest	Gemengd/divers
60 Drijfmest, geiten	Drijfmest	Gemengd/divers
61 Vaste mest, Geiten (verwerkte mest)	Vaste mest	Gemengd/divers
70 Vossen, mest	Vaste mest	Gemengd/divers
75 Vaste mest, Nertsen (verwerkte mest)	Vaste mest	Gemengd/divers
76 Drijfmest, Nertsen (verwerkte mest)	Drijfmest	Gemengd/divers
80 Vaste mest, Eenden (verwerkte mest)	Vaste mest	Pluimvee
81 Drijfmest, Eenden	Drijfmest	Pluimvee
90 Vaste mest, Konijnen (verwerkte mest)	Vaste mest	Gemengd/divers
96 Waterbuffels, mest alle ststemen	Vaste mest	Gemengd/divers
101 Vaste mest, Vleesduif (verwerkte mest)	Vaste mest	Pluimvee
107, fase 1 substraat	Champost	Champost
108, fase 2 substraat	Champost	Champost
109, fase 3 substraat	Champost	Champost
110 Champost	Champost	Champost
111 Compost (in verwerkte mest)	Compost	Gemengd/divers
112 Zeer schone compost (in verwerkte mest)	Compost	Gemengd/divers
113, zuiveringsslib, vloeibaar	Dunne fractie	Gemengd/divers
114, zuiveringsslib, steekvast	Dikke fractie	Gemengd/divers
115, kunstmest	Vaste mest	Gemengd/divers
116 Co-materialen, mestkorrels	Co-materialen	Gemengd/divers
117 Gescheiden champost	Champost	Champost
999 As (mestverbranding)	As (mestverbranding)	As (mestverbranding)

Bijlage 3: Voorbeeldberekening invulling RENURE-ruimtevoor snijmais en grasland

Tabel B.3.1. Schatting Benutting Renure ruimte per hectare voor snijmais inclusief groenbemester bij gebruik van rundveemest voor invulling van de fosfaatruimte dierlijke mest.

Onderdeel	Waarde	Eenheid
Limiterende gebruiksnorm	Fosfaat	
1.Invulling fosfaatruimte met rundveemest		
Gebruiksnorm fosfaat	40	Kg/ha
Fosfaatgehalte rundveemest	1,4	Kg/ton
Vracht rundveemest	28,6	Ton/ha
2.Bepaling ruimte voor Renure		
Stikstofgehalte rundveemest	4,1	Kg N /ton
N-bemesting met dierlijke mest	117	Kg N/ha
Werkingscoëfficiënt rundveemest	60%	
Werkzame stikstof uit dierlijke mest	70,3	Kg N/ha
Gewasnorm N (gemiddeld incl. groenbemester bij mais)	140	Kg N/ha
Resterende ruimte voor Renure	69,7	Kg N/ha
3.Schatting invulling Renure ruimte		
Maximaal gebruik Renure	69,7	Kg N/ha
Aanname % areaal toepassing Renure	50%	
Gemiddelde toepassing Renure	34,9	Kg N/ha
Benuttingsgraad van Renure-ruimte van 80 kg N/ha	**44%**	

Tabel B.3.2. Schatting Benutting Renure ruimte per hectare voor grasland bij gebruik van rundveemest voor invulling van de N-ruimte dierlijke mest.

Onderdeel	Waarde	Eenheid
Limiterende gebruiksnorm	Stikstof	
1.Invulling fosfaatruimte met rundveemest		
Gebruiksnorm stikstof	170	Kg N/ha
Fosfaatgehalte rundveemest	4,1	Kg N/ton
Vracht rundveemest	41,5	Ton/ha
2.Bepaling ruimte voor Renure		
N-bemesting met dierlijke mest	170	Kg N/ha
Werkingscoëfficiënt rundveemest	60%	
Werkzame stikstof uit dierlijke mest	102	Kg N/ha
Gewasnorm N grasland	250	Kg N/ha
Resterende ruimte voor Renure + kunstmest	148	Kg N/ha
3.Schatting invulling Renure ruimte		
Maximaal gebruik Renure (norm)	80	Kg N/ha
Aanname % areaal toepassing Renure	50%	
Gemiddelde toepassing Renure	40	Kg N/ha
Benuttingsgraad van Renure-ruimte van 80 kg N/ha	**50%**	

Bijlage 4: Uitgangspunten en berekening op basis van beschikte energieproductie onder de SDE (+)(+) regeling

Uitgangspunten

Tabel B.4.1: Algemene uitgangspunten.

Onderdeel	Waarde	Eenheid	Bron
Energie-inhoud mest (grootschalig) Energie-inhoud mest (kleinschalig boerderijniveau)	0,53 0,57	GJ/ton GJ/ton	PBL 2024, OT berekening
Energie-inhoud substraat co-vergisting	2,9	GJ/ton	PBL 2018, OT berekening
Energie-inhoud substraat pluimveemest vergisters	4,3	GJ/ton	Berekening NCM
Energie-inhoud substraat allesvergister	3,4	GJ/ton	PBL 2024, OT berekening
Aandeel vracht dierlijke mest co-vergisters	54	%	Evaluatie vergisters in Nederland 2011
Aandeel vracht cosubstraten co-vergisters	46	%	RVO, 2011, Evaluatie vergisters in Nederland 2011
Aandeel biogas uit mest co-vergisters	11	%	RVO, 2011, Evaluatie vergisters in Nederland 2011
Aandeel biogas uit cosubstraten co-vergisters	89	%	Evaluatie vergisters in Nederland 2011
Biogasproductie uit mest co-vergisters	28,6	m^3/ton	Berekening NCM
Biogasproductie uit cosubstraten co-vergisters	272	m^3/ton	Berekening NCM
Methaangehalte biogas	58	%	PBL 2024, OT berekening
Verbrandingswarmte biogas (onderwaarde)	5,77	kWh/m^3	PBL 2024, OT berekening
Verbrandingswarmte groengas (onderwaarde)	8,79	kWh/m^3	PBL 2024, OT berekening

Tabel B.4.2: Specifieke uitgangspunten per categorie.

Type	Categorie	Rendement gasproductie / warmteproductie	Elektrisch rendement WKK	Aandeel elektriciteit beschikte energieproductie	Aandeel warmte beschikte energieproductie
		%	%	%	%
Monomestvergisting[1] (kleinschalig)					
	HEW		29	38	62
	HG	100			
	HW	90			
Monomestvergisting[1] (grootschalig)					
	HEW		37	44	56
	HG	100			
	HW	90			
Co-vergisting[2]					
	HEW		37	44	56
	HG	92			
	HW	83			
Alles-vergisting[1]					
	HEW		39	44	56
	HG	100			
	HW	86			
RWZI slibgisting[1]					
	HEW		37	44	56
	HG	61			
	HW	85			

Bron: PBL 2024, OT berekening.
Bron: PBL 2018, OT berekening.

Toelichting aanduiding categorie:
HEW: Hernieuwbare elektriciteit en warmte (WKK)
HG: Hernieuwbaar gas
HW: Hernieuwbare warmte

Voor beschikkingen op basis van verlengde levensduur HEW, HG en HW zijn respectievelijk dezelfde uitgangspunten gehanteerd als voor HEW, HG en HW als in tabel 2 vermeld.

Berekeningen

Tabel B.4.3: Berekeningen biogas- en groengasproductie.

Categorie	Berekening	Resultaat
HEW	Beschikte energieproductie SDE (MWh/j) x Aandeel E van beschikte energieproductie x 1.000 kWh/MWh x E-productie (kWh/m³ biogas)	m³ biogas/jaar
HG	Beschikte energieproductie SDE (MWh/j) x 1.000 kWh/MWh ÷ verbrandingswarmte groengas (kWh/m³)	m³ groengas/jaar
	Beschikte energieproductie SDE (MWh/j) x 1.000 kWh/MWh ÷ verbrandingswarmte biogas (kWh/m³) ÷ rendement gasproductie	m³ biogas/jaar
HW	Beschikte energieproductie SDE (MWh/j) x 1.000 kWh/MWh ÷ verbrandingswarmte biogas (kWh/m³) ÷ rendement warmteproductie	m³ biogas/jaar

Tabel B.4.4: Berekening aanvoer mest en (co-)substraten in ton/jaar en berekening m³ biogas per type substraat in m³/jaar.

Categorie	Berekening	Resultaat
Monomestvergisting	Biogasproductie (m³/jaar) x verbrandingswarmte biogas (kWh/m³) x 3,6 MJ/kWh ÷ 1.000 MJ/GJ	ton mest/jaar
Co-vergisting	Biogasproductie (m³/jaar) x aandeel biogas uit mest ÷ biogasproductie per ton mest (m³/ton)	m³ biogas uit mest ton/jaar mest
	Biogasproductie (m³/jaar) minus biogasproductie uit mest ÷ aandeel biogasproductie uit co-s (m³/ton)	m³ biogas uit cosubstraat ton/jaar cosubstraat
Allesvergisting	Biogasproductie (m³/jaar) x verbrandingswarmte biogas (kWh/m³) x 3,6 MJ/kWh ÷ 1.000 MJ/GJ	m³ biogas uit substraat ton/jaar substraat
Rwzi slibgisting	Biogasproductie (m³/jaar) x verbrandingswarmte biogas (kWh/m³) x 3,6 MJ/kWh ÷ 1.000 MJ/GJ	m³ biogas uit substraat ton/jaar substraat

Landelijke
rapportage en inventarisatie
export en verwerking
dierlijke mest
2026